

AYAAN
HIRSI ALI

FECIOARA ÎNCĂTUȘATĂ

O PROCLAMAȚIE PENTRU
EMANCIPAREA FEMEI ȘI A ISLAMULUI

Cuprins

PREFAȚĂ

Capitolul 1 Luați atitudine pentru drepturile voastre!

Capitolul 2 De ce nu suntem în stare să ne privim critic?

Capitolul 3 Cușca fecioarelor

Capitolul 4 Dacă am avea și noi un Voltaire...

Capitolul 5 Unde s-a greșit? Confruntarea modernă a culturilor

Capitolul 6 Scurtă istorie personală a emancipării mele față de Islam: interviu cu Colet van de Ven

Capitolul 7 Să fiu politician nu este idealul meu: Interviul de Arjan Visser

Capitolul 8 Coșmarul lui Bin Laden: interviu cu Irshad Manji

Capitolul 9 Libertatea cere vigilență constantă

Capitolul 10 Viețile a patru femei

Capitolul 11 Cum să te descurci mai eficient cu violența domestică

Capitolul 12 Mutilarea genitală nu trebuie tolerată

Capitolul 13 Zece sfaturi pentru femeile musulmane care vor să plece de acasă

Capitolul 14 SUPUNEREA: PARTEA 1

Capitolul 15 Nevoia de introspecție în Islam

Capitolul 16 Portretul unei eroine în tinerețe

Capitolul 17: Un apel la rațiune

De o sinceritate brutală și controversată, *Fecioara încătușată* este o declarație de război pentru emanciparea femeilor de sub presiunea culturală și religioasă, și de sub cultul virginității. Este o chemare la gândire limpede și iluminare a musulmanilor. Dar, în același timp, este povestea unei femei curajoase, care s-a opus tuturor celor care au încercat s-o forțeze să accepte o viață sumisivă de femeie musulmană tipică, și a modului în care a ajuns să reprezinte însăși vocea reformei.

Bestseller internațional *Fecioara încătușată* este o carte captivantă, curajoasă și deschizătoare de noi drumuri și perspective.

Pascal Bruckner a stârnit o polemică aprinsă ce a dus la dezbateri internaționale. El îi ia apărarea lui Ayaan Hirsi Ali în fața lui Ian Buruma și a lui Timothy Garton Ash, condamnând ideea lor de multiculturalism care îi înlănțuiește pe oameni de rădăcinile lor.

ISBN 978-973-21-0941-0

edituraminerva.ro

Ayaan Hirsi Ali s-a născut în Somalia, în 1969, într-o familie tradiționalistă, musulmană, dar a trăit multă vreme în Arabia Saudită, Etiopia și Kenya, iar, în 1992, a emigrat în Olanda, unde a cerut azil politic. A studiat științe politice la Universitatea Leiden până în 2000. A lucrat ca interpret de somaleză și olandeză, din 1995 până în 2001, la Centrul pentru solicitanți de azil. În anul 2003 a fost aleasă membră a parlamentului olandez, ca reprezentant al Partidului Popular al Libertății și Democrației. Astăzi ea este cunoscută ca scriitoare și politiciană. Vorbește șase limbi: somaleză, engleză, arabă, swahili, amharic și olandeză. Ayaan Hirsi Ali a scris scenariul filmului „Submission”, regizat de olandezul Theo Van Gogh, ucis în anul 2004 de un fundamentalist islamic ca reacție la mesajul peliculei. După ce l-a înjunghiat, criminalul a prins de corpul regizorului o scrisoare în care o amenința cu moartea pe Ayaan Hirsi Ali. Mulți alți musulmani radicali au amenințat-o cu moartea pe tânăra deputată în Parlamentul Olandei. În 2006, după ce a demisionat din Parlament, iar guvernul nu i-a mai finanțat securitatea, Ayaan Hirsi Ali s-a mutat în Statele Unite.

Manifestul anti-islamist

În februarie 2006,
Ayaan Hirsi Ali și alte
11 personalități,
inclusiv Salman Rushdie,
au redactat o scrisoare-manifest
împotriva „noului totalitarism”
musulman.

„**Manifest:** împreună împotriva
noului totalitarism. După înfrângerea
fascismului, nazismului, stalinismului,
lumea este acum pusă în fața
unei noi amenințări totalitare
la nivel global: Islamismul.
Noi, scriitori, jurnaliști, intelectuali,
facem un apel la rezistență în fața
totalitarismului și luptăm pentru
promovarea libertății, a șanselor
egale și a valorilor laice pentru toți (...)
Ca toate sistemele totalitare,
Islamismul se hrănește
din frică și frustrări.
Predicatorii urii se bazează pe aceste
sentimente pentru a înregimenta
persoane destinate să impună o lume
liberticidă și lipsită de egalitate.
Dar noi afirmăm simplu și ferm: nimic,
nici măcar disperarea, nu justifică
alegerea obscuratismului,
totalitarismului și a urii.
Islamismul este o ideologie
reacționară care distruge ideea de
egalitate, libertate și laicitate de
pretutindeni. Succesul
său nu poate duce decât
la o lume a dominației:
dominația bărbatului asupra femeii,
dominația islamicilor asupra celorlalți.
Ca să ne opunem acestor tendințe,
trebuie să le asigurăm drepturi
universale celor oprimați
sau discriminați.”

AYAAN HIRSI ALI

FECIOARA ÎNCĂTUȘATĂ

O PROCLAMAȚIE PENTRU EMANCIPAREA FEMEII ȘI A ISLAMULUI

Traducere de Cristina Tache

De zoontjesfabriek, De maagdenkooi, Submission,
Vreemde situatie © 2002, 2004 Ayaan Hirsi Ali și Augustus
Publishers

Ik wil dat het hier en nu gebeurt © 2002 Interview by Colet van de
Ven

Politiek schadelijk voor mijn ideaal © 2003 Interview by Arjan
Visser

Editura Minerva București 2008

Versiune ebook: v1.0, august, 2016

PREFAȚĂ

Atacurile împotriva Statelor Unite din 11 septembrie 2001 au determinat Occidentul să lanseze un amplu apel către musulmanii din toată lumea, pentru a reflecta asupra religiei și culturii lor. Președintele american Bush, premierul britanic Blair precum și numeroși alți lideri occidentali le-au cerut organizațiilor musulmane din țările lor să se distanțeze de Islam, așa cum îl predicau cei nouăsprezece teroriști. Apelul a fost primit cu indignare de musulmani care considerau că nu este normal să fie făcuți responsabili pentru purtarea criminală a nouăsprezece tineri. Cu toate acestea, faptul că oamenii care au comis atacurile de la 11 septembrie erau musulmani, ca și faptul că înainte de această dată musulmanii din multe părți ale lumii nutreau deja serioase resentimente față de Statele Unite, în special, m-au impulsionat să cercetez dacă rădăcinile răului pot fi regăsite în credința în care am crescut: au fost agresiunea, ura inerentă a Islamului în sine?

Părinții mei m-au educat să fiu musulmană – o musulmană bună. În Somalia, țara mea de origine, Islamul domina viețile celor din familia noastră și ale rudelor noastre până în cel mai mic amănunt. Era ideologia noastră, convingerea noastră politică, standardul moral, legea și identitatea noastră. Înainte de toate eram musulmani și abia apoi somalezi. Musulmanii, după cum eram noi învățați semnificația numelui, sunt oameni care se supun voinței lui Allah și asta se găsește în Coran și în Hadith, o culegere de vorbe înțelepte atribuite Profetului Mahomed. Am fost învățată că Islamul ne deosebește pe noi de restul lumii, lumea non-musulmanilor. Noi, musulmanii suntem aleșii lui Dumnezeu. Ei, ceilalți, *kaffiri*, necredincioșii sunt antisociali, corupți, barbari, necircumciși, imorali, lipsiți de scrupule și, mai presus de toate, obsceni; nu respectă femeile; fetele și femeile lor sunt curve;

mulți dintre bărbați sunt homosexuali; bărbații și femeile au relații sexuale fără să fie căsătoriți. Necredincioșii sunt blestemați, iar Dumnezeu îi va pedepsi în modul cel mai crunt în viața de apoi.

Când sora mea și cu mine eram mici, făceam din când în când remarci despre oameni cumsecade care nu erau musulmani, dar mama și bunica spuneau mereu: „Nu, nu sunt oameni buni. Știi despre Coran și despre Profet și Allah, și cu toate astea nu au reușit să înțeleagă că cineva nu poate fi decât un singur lucru: musulman. Sunt orbi. Dacă ar fi fost niște persoane așa de drăguțe și de bune, ar fi devenit musulmani și în felul ăsta Allah i-ar fi apărat de cele rele. Dar e treaba lor. Dacă vor deveni musulmani, vor merge în Rai.”

Există, de asemenea, creștini și evrei care-și cresc copiii în credința că sunt aleșii lui Dumnezeu, dar printre musulmani sentimentul că Dumnezeu le-a rezervat lor o altfel de salvare, specială, este mult mai profund.

Cu vreo doisprezece ani în urmă, când aveam 22 de ani, am ajuns în Europa de Vest, fugind de o căsătorie aranjată. Foarte repede am aflat că Dumnezeu și adevărul Lui fuseseră umanizați aici. Pentru musulmani viața pe pământ nu este decât o perioadă efemeră ce precede viața de apoi; dar aici oamenilor li se permite și să investească în viețile lor de muritori. În plus, se pare că Iadul nu mai există, iar Dumnezeu este mai degrabă plin de iubire și nu un conducător crud care socotește și împarte pedepse. Am început să privesc mai critic credința mea și am descoperit trei elemente importante ale Islamului, care înainte nu-mi atrăseseră în mod special atenția.

Primul dintre acestea este că relația unui musulman cu Dumnezeul lui este una de frică. Concepția unui musulman despre Dumnezeu este absolută. Dumnezeul nostru cere supunere totală. Te răsplătește dacă îi urmezi regulile cu meticulozitate. Te pedepsește cu cruzime dacă-I încalci preceptele

atât pe pământ, cu boală și dezastre naturale, cât și în viața de apoi, cu focurile Iadului.

Cel de-al doilea element este că Islamul nu cunoaște decât o sursă morală: Profetul Mahomed. Acesta este infailibil. Aproape că ți-ar veni să crezi că el însuși este un Dumnezeu, dar Coranul spune explicit că Mahomed este om; este totuși o ființă umană supremă, perfectă și de aceea egală cu un Dumnezeu. Noi trebuie să ne trăim viețile după exemplul lui. Ceea ce este scris în Coran, este ce a spus Dumnezeu, așa cum a auzit Mahomed. Miile de *hadithuri* – relatări despre spusele și faptele lui Mahomed, despre sfaturile date de el, ce se păstrează în cărți voluminoase – ne spun exact cum trebuia să trăiască un musulman în secolul al VII-lea. Musulmanii devotați consultă aceste lucrări în fiecare zi, ca să răspundă la întrebări despre viața în secolul al XXI-lea.

Al treilea element este că Islamul este puternic dominat de o moralitate sexuală ce-și are originea în valorile tribale arabe, datând din vremea în care Profetul a primit îndrumări de la Allah, o cultură în care femeile erau proprietatea taților, fraților, bunicilor sau tutorilor lor. Esența femeii se reduce la himenul ei. Vălul are rolul de a reaminti constant lumii exterioare de această moralitate sufocantă, care-i face pe bărbații musulmani stăpânii femeilor lor și-i obligă să le împiedice pe mamele, surorile, mătușile, cumnatele, verișoarele, nepoatele și soțiile lor să aibă contacte sexuale. Și nu vorbim doar de coabitare – este o ofensă dacă o femeie aruncă o privire în direcția unui bărbat, dacă-l atinge în trecere sau îi strânge mâna. Reputația și onoarea unui bărbat depind în totalitate de comportamentul respectabil, supus al membrilor de sex feminin ai familiei lui.

Aceste trei elemente explică în mare măsură motivul pentru care popoarele musulmane sunt mai puțin dezvoltate decât Occidentul și, mai recent, și decât Asia. Pentru a trece dincolo de barierele mentale ale acestei trinități, în spatele căreia este

constrânsă majoritatea musulmanilor, trebuie să începem cu o introspecție critică. Dar orice musulman care pune întrebări cruciale despre Islam este imediat catalogat ca „dezertor”. Un musulman care pledează pentru cercetarea surselor de moralitate altele decât cele ale Profetului Mahomed va fi amenințat cu moartea, iar o femeie care se retrage din cușca virginelor este etichetată drept curvă.

Din experiențele mele personale, citind foarte mult și vorbind cu alții, am ajuns să-mi dau seama că existența lui Allah, a îngerilor, a demonilor și a vieții după moarte este cel puțin discutabilă. Dacă Allah chiar există, nu trebuie să considerăm cuvântul Lui ca fiind absolut, ci trebuie să ne punem întrebări. Odată am scris despre îndoielile personale privind credința mea, în speranța că voi putea provoca o discuție, dar am fost imediat înfruntată de musulmani zeloși, bărbați și femei care voiau să fiu excomunicată. Au mers până acolo, încât au spus că merit să mor, pentru că îndrăznisem să pun la îndoială adevărul absolut al cuvântului lui Allah. M-au dat în judecată ca să mă împiedice să critic credința pe care fusesem obligată să o adopt la naștere și să pun întrebări despre legile și zeii pe care ni-i impusese mesagerul lui Allah. Un islamist fundamentalist l-a ucis pe Theo van Gogh, regizorul de film olandez care m-a ajutat să fac *Supunerea, Partea 1*, un film despre relația dintre individ și Dumnezeu, *în mod special despre femeie și Dumnezeu*. Și m-a amenințat că mă omoară și pe mine, amenințare pe care și alții au promis că o vor duce la îndeplinire.

Mi-ar plăcea să descopăr calea spre surse noi de înțelepciune, moralitate și imaginație în afară de Coran și învățăturile Profetului și mi-ar plăcea ca și musulmanii să le descopere. Doar pentru că Spinoza, Voltaire, J.S. Mill, Kant sau Bertrand Russell nu sunt musulmani și nu au omologi islamiști, nu înseamnă că musulmanii ar trebui să stea departe de acești filosofi occidentali. Și cu toate acestea în prezent,

dacă citești opere ale gânditorilor occidentali, se consideră lipsă de respect față de Profet și mesajul lui Allah. Aceasta este o idee complet greșită. De ce să nu avem voie să păstrăm toate lucrurile bune pe care Mahomed ne-a îndemnat să le facem (cum ar fi povăța de a fi miloși cu copiii și orfanii), și în același timp să adăugăm la viețile noastre și la punctul nostru de vedere ideile altor filosofi morali? La urma urmelor, faptul că frații Wright nu au fost de religie islamică, nu i-a împiedicat pe musulmani să călătorească cu avionul. Adoptând invențiile tehnice ale Vestului fără curajul acestuia de a gândi independent, perpetuăm stagnarea mentală din cultura islamică, transmițând-o de la o generație la alta.

Explicația cea mai importantă pentru starea de acumulare mentală și materială în care ne aflăm noi musulmanii ar trebui probabil căutată în moralitatea sexuală care ni se inoculează forțat de la naștere (vezi „Colivia fecioarelor”). Aș vrea să-i invit pe toți cei ca mine care au avut o educație islamică, să pună față în față și să compare eseul lui J.S. Mill, „Despre supunerea femeilor” (1869) cu ceea ce spune Profetul Mahomed despre femei. Ambii au fost fără doar și poate interesați de rolul femeilor, dar există o diferență uriașă între Mahomed și Mill. De exemplu, Mill o considera pe iubita lui soție un intelectual egal; Mahomed a fost poligam și a scris că bărbații au autoritate asupra femeilor pentru că Dumnezeu l-a creat pe unul superior celuilalt. Mill, un model de rațiune ponderată în ceea ce privește chestiunile controversate, argumenta că dacă libertatea este bună pentru bărbați, este bună și pentru femei, o atitudine pe care astăzi cea mai mare parte a lumii moderne o consideră inatacabilă.

Cu toate acestea, orice cercetare a trinității islamice de către un musulman este considerată un act de totală trădare. Este extrem de dureros pentru un credincios să încerce să aibă incertitudini. Și este extrem de dureros pentru un credincios să audă că alți musulmani pun la îndoială această trinitate.

Aceste sentimente puternice și condamnarea de către musulmani a celor care îndrăznesc să se îndoiască de această trinitate îi impresionează pe observatorii din afară, inclusiv pe mine, mai ales când sunt exprimate pe scară largă de comunități întregi și chiar de națiuni, așa cum s-a întâmplat în Egipt, Iran și Indonezia.

Gândiți-vă, de exemplu, la uciderea lui Theo van Gogh pe o stradă din Amsterdam, un oraș occidental, dintr-o democrație occidentală, pentru că în Supunerea, Partea 1, filmul pe care l-am făcut eu și el, și-a exercitat dreptul la libertatea de exprimare pentru o abordare critică a Islamului. Chiar dacă ați auzit de amenințările cu moartea pe care le-am primit și eu pentru acest film, probabil nu știți că la început, când mi-am făcut cunoscută atitudinea împotriva practicilor islamice, au fost făcute peste 150 de plângeri la poliție și la guvern împotriva mea. Patru ambasadori s-au dus la șefii mei de partid – ambasadorii din Arabia Saudită, Sudan, Pakistan, Malaysia. Aveau cu ei o scrisoare la care era atașată o listă cu toate țările membre ale Conferinței Islamice – 21 de țări, inclusiv Turcia – care venea în sprijinul scrisorii. Principala plângere din scrisoare era că eu îl insultasem pe Profet și că rănisem profund sentimentele a peste un miliard de musulmani. Au urmat amenințări cu moartea împotriva mea și a liderului partidului, când acesta a refuzat să ia în serios plângerea și să mă dea afară din Parlament.

Gândiți-vă și la reacția față de concursul de frumusețe Miss World din Nigeria, din 2002. Extremiștii religioși au protestat împotriva desfășurării concursului și au devenit deosebit de violenți, când un jurnalist creștin sugera într-un ziar independent, ca răspuns la întrebarea calomniatoare, „Ce-ar fi zis Profetul Mahomed despre etalarea aceasta deplasată a frumuseții și a trupurilor feminine?” că, dacă ar fi fost azi în viață, Profetul și-ar fi ales probabil o soție nouă din rândul participantelor la competiție. Răspunsul a fost

considerat drept o gravă insultă adusă Profetului. În timpul protestelor care au urmat, biroul unde își avea sediul ziarul a fost incendiat și a ars complet; 200 de persoane au fost ucise și cel puțin 500 rănite.

Gândiți-vă, de asemenea, la consecințele articolului din *Newsweek*, din mai 2005, privind un raport al FBI din 2002 la care au avut acces jurnaliștii; acesta se referea la faptul că un soldat a aruncat un exemplar din Coran în WC și a tras apa, la Guantanamo Bay, unde soldați afgani și pakistanezi capturați în Afganistan sunt ținuti prizonieri, fiind bănuți că sunt talibani. În Pakistan și în Afganistan au izbucnit proteste violente care au durat mai multe zile; cel puțin 16 oameni au murit.

Gândiți-vă și la situația actuală din Danemarca, în acest moment când scriu (noiembrie 2005). Autorul unei biografii a lui Mahomed a vrut un desen pe coperta cărții care să-l reprezinte pe Profet. Toți artiștii pe care i-a solicitat au spus: „Nu, nu putem să facem asta. Ne temem de represalii din partea musulmanilor. Ne-ar fi teamă pentru viețile noastre.” Auzind de provocarea autorului, cotidianul *Jyllands-Posten* a făcut un test: le-a cerut unor caricaturiști să-l descrie pe Profet, pentru a vedea dacă libertatea de exprimare fusese limitată în Danemarca, ca o consecință a teroriștilor islamiști. Doisprezece caricaturiști au fost de acord să deseneze, iar ziarul a publicat toate caricaturile săptămâna trecută. Organizațiile musulmane au pretins imediat scuze, dar redactorul șef a refuzat să-și ceară iertare, spunând că o democrație utilizează toate mijloacele de exprimare, inclusiv satira și că imaginile nu-și propuneau să-l insulte pe Profet sau pe musulmani. Și cu toate astea, 3.000 din cei 187.000 de musulmani care trăiesc în Danemarca au protestat împotriva publicației, care a fost nevoită să recurgă la pază după amenințările cu moartea. La ziar au venit și unsprezece ambasadori ca să depună plângere. Se spune că după acel articol, caricaturiștii s-au ascuns și că se tem pentru viețile lor. Într-adevăr

a fost prins un adolescent turc, care se presupune că intenționa să-l ucidă pe unul dintre caricaturiști.

Înțeleg că un musulman poate să creadă că este de datoria lui să mustre pe oricine încearcă să pună la îndoială caracterul absolut al cuvântului lui Dumnezeu sau pe cineva care consideră alte surse de moralitate pe picior de egalitate, sau chiar ca fiind superioare celor ale Profetului Mahomed. Istoria m-a învățat că pentru mulți oameni este un proces foarte lent să facă o schimbare mentală de o asemenea amploare și să-și pună la îndoială propria credință, de una care dă naștere la opoziție și provoacă vărsare de sânge. În acest context pot să plasez uciderea lui Theo van Gogh, amenințările cu moartea și măsurile legale împotriva mea și renegarea mea totală ca individ. O privire rapidă asupra istoriei islamice ne arată că vocile critice din interiorul Islamului au fost aproape toate ucise sau exilate. Mă găsesc într-o companie bună: Salman Rushdie, Irshad Manji, Taslima Nasreen, Muhammad Abu Zeid – toți au fost amenințați de confrății de aceeași religie și acum sunt păziți de non-musulmani.

Și totuși, noi musulmanii trebuie să ne adunăm tot curajul să străpungem acest zid de rezistență emoțională sau să trecem peste el până când, în cele din urmă numărul criticilor va fi suficient de mare ca să contrabalanseze în mod eficient opoziția solidă. Pentru a realiza acest lucru vom avea nevoie de ajutorul Occidentului liberal, ale cărui interese sunt extrem de bine servite de o reformă a Islamului. Dar mai presus de orice, noi musulmanii trebuie să ne ajutăm unii pe alții.

Sunt optimistă în ce privește reforma. Îmi bazez optimismul pe semnale pozitive, cum ar fi alegerile locale din Arabia Saudită (deși femeile au fost excluse de la aceste alegeri, măcar scrutinul a avut loc); alegerile încununate de succes din Irak și Afganistan (unde un guvern laic a luat puterea după talibani); demonstrațiile ziariștilor și oamenilor de cultură împotriva terorii Partidului Islamic din Maroc; și acordurile promițătoare dintre Sharon și

Abbas, privind viitorul Israelului și al Palestinei. Desigur, îmi dau seama că acestea sunt evenimente foarte recente. Sunt optimistă și în mod normal aș fi căutat ajutor în Occident pentru reforma Islamului din partea liberalilor laici, occidentali care se opun în mod tradițional aplicării forțate a credințelor și obiceiurilor religioase. În anumite țări cunoscute drept „de stânga”, liberalii laici mi-au stimulat gândirea critică mie, dar și altor musulmani. Însă aceiași liberali din politica occidentală au straniu obicei să se învinovățească pentru relele din lume, considerând în același timp restul lumii ca fiind victime. Pentru ei, victimele trebuie compătimate, așa că îngrămădesc laolaltă toți oamenii demni de compătimire și oprimați, așa cum sunt musulmanii și spun despre ei că sunt oameni buni, care ar trebui să fie iubiți și sprijiniți ca să poată depăși condiția de inferioritate. Simpatizanții doctrinei multiculturalismului refuză să-i critice pe oamenii pe care îi consideră victime. În plus, unii critici occidentali nu sunt de acord cu politicile și atitudinea Statelor Unite, dar nu critică lumea islamică, exact la fel cum în prima parte a secolului al XX-lea, apologeții socialiști din Occident nu îndrăzneau să critice lagărele de muncă sovietice. În aceeași linie sunt intelectuali occidentali care critică Israelul, dar nu critică Palestina, pentru că Israelul aparține Vestului, ceea ce li se pare un joc corect, dar îi compătimesc pe palestinieni și lumea islamică în general, care nu este la fel de puternică precum Occidentul. Manifestă o atitudine critică față de majoritatea albă indigenă din țările occidentale, dar nu și față de minoritățile islamice. Criticarea lumii islamice, a palestinienilor și a minorităților islamice este privită ca islamofobie și xenofobie.

Nu am cuvinte să subliniez suficient de puternic cât de greșită este această concepție. Reprimarea criticilor, ignorarea diferențelor înseamnă rasism în cea mai pură formă. Și totuși acești experți culturali nu reușesc să înțeleagă că, evitând plini de teamă să critice țările non-occidentale, îi prind ca într-o cursă,

într-o stare de înapoiere pe oamenii care reprezintă aceste culturi. Acești experți au poate cele mai bune intenții dar, așa cum știm cu toții, drumul spre Iad e pavat cu bune intenții.

Criticile pe care le aduc eu religiei și culturii islamice sunt privite de unii ca fiind „dure”, „agresive”, „jignitoare”. Dar atitudinea experților culturali este, de fapt, mai dură, mai ofensivă și mai dureroasă. Se simt superiori și nu-i privesc pe musulmani ca parteneri egali de discuție, ci ca pe „ceilalți” care trebuie apărați. Și mai cred că ar trebui evitată criticarea Islamului, pentru că se tem că musulmanii vor răspunde la critici cu mânie și violență. Acești experți culturali ne dezamăgesc grozav pe noi, musulmanii care am dat ascultare îndemnului de a ne dovedi simțul responsabilității publice și ne facem auzite vocile.

Mi-am asumat un risc uriaș răspunzând chemării la autorefecție și participând la dezbaterile publice desfășurate în Occident după 11 septembrie. Și ce spun acești experți culturali? Ar fi trebuit să spui lucrurile altfel. Dar de la moartea lui Theo van Gogh sunt mai convinsă ca niciodată că trebuie să spun lucrurile doar în felul *meu* și să-mi exprim criticile *personale*.

Capitolul 1

Luați atitudine pentru drepturile voastre!

M-am născut în Somalia, în 1969 și am crescut într-o familie islamică. Tatăl meu, Hirsi Magan este un cunoscut lider al opoziției care a înfruntat dictatura lui Mohamed Siad Barre, în 1976 a fost obligat să fugă din Somalia, iar familia noastră l-a urmat. Am ajuns în Kenya, trecând prin Arabia Saudită și Etiopia.

Ca tânără musulmană, la vârsta de 22 de ani, am fost dată în căsătorie unui văr îndepărtat, un nepot de-al tatălui meu. Dacă ne-am fi căsătorit, aş fi trăit pentru tot restul zilelor în izolare, ca soție și mamă. Dar am refuzat să iau parte la ceremonia căsătoriei și la scurt timp am reușit să evaderez. Cu ajutorul unui prieten am traversat Europa și am ajuns în Olanda. Acolo am făcut cerere de azil, care mi-a fost aprobată, am învățat olandeza, am lucrat ca translator în mai multe locuri – inclusiv în clinici pentru avorturi și adăposturi pentru femei – și mi-am luat licența în Științe Politice.

Asta s-a întâmplat cu zece ani în urmă. În Olanda pot să studiez și să muncesc. Totodată pot să-mi exprim părerile aici. Am criticat Islamul și comunitatea islamică prin intermediul ziarelor, revistelor, televiziunii și radioului. Comentariile mele stârnesc sentimente puternice. Atenția pe care m-am străduit să o dau condiției femeilor musulmane din Olanda și din Europa de Vest m-a ajutat să devin parlamentar, reprezentantă a Partidului Laburist mai întâi, apoi după octombrie 2002, a Partidul Liberal. Și faptul că am schimbat partidele a dat naștere la sentimente puternice. În Statele Unite, acest lucru ar fi fost similar cu mutarea de la Partidul Democrat la cel Republican. Unii dintre membrii fostului meu partid s-au simțit trădați de schimbarea mea, dar eu am considerat-o o chestiune practică. Cred că în Partidul Liberal mă bucur de mai mult sprijin în misiunea mea de a ajuta femeile musulmane.

Adesea sunt întrebată de ce eu, în mod special, sunt atât de critică în privința Islamului și a poziției femeii în interiorul Islamului. Sunt acuzată că prin părerile și comentariile mele discreditez acea religie. Chipurile, îi descriu pe *toți* bărbații musulmani ca fiind niște „bădărani proști și violenți care le oprimă pe femeile lor”. Mai sunt învinovățită că joc după cum cântă populiștii și rasiștii, care folosesc în mod eronat părerile mele pentru a-i oprima pe musulmani. Și cu toate acestea, mă simt obligată să-mi fac vocea auzită împotriva modului în care sunt tratate femeile în comunitatea musulmană. Fac acest lucru din patru motive.

Sper să reușesc să contribui la oprirea tratamentului degradant la care sunt supuse femeile și fetele musulmane, folosindu-mă de cunoștințele și experiența mea privind credința musulmană. Cred cu patimă în drepturile universale ale omului. Ca membră în Consiliul de Administrație al Amnesty Internațional sunt afectată de faptul că majoritatea femeilor musulmane este încă încătușată de doctrina virginității, care cere ca femeile să intre în viața maritală neprihănite: experiența dragostei și sexualității înainte de căsătorie este un tabu absolut. Dar acest tabu nu se aplică și bărbaților. Mai mult, bărbații și femeile nu au în niciun fel drepturi sau șanse egale în cadrul culturii musulmane. Multe femei nu au pur și simplu șansa de a-și organiza viețile independent sau așa cum cred de cuviință.

Nu disprețuiesc Islamul. Sunt pe deplin conștientă de valorile nobile pe care le promovează, cum sunt caritatea, ospitalitatea și compasiunea pentru cei slabi și săraci. Dar pentru femei situația este foarte diferită. În numele Islamului, femeile sunt supuse unor practici crude și oribile, inclusiv mutilarea genitală și repudierea – o practică obișnuită în care pentru orice purtare necuvenită ce-ar fi sesizată, femeile sunt despărțite de familiile lor atât emoțional, cât și financiar.

Desigur, e departe de realitate faptul că toți bărbații musulmani ar fi nerespectuoși sau violenți cu femeile. Cunosco o mulțime de bărbați musulmani minunați care-și tratează mamele, surorile și soțiile cu decență. Mai mult, bărbații ca și femeile sunt în aceeași măsură victimele acestei culturi a virginității, chiar dacă și indirect. Ca urmare a acestei culturi represive, băieții și bărbații nu sunt crescuți de mame sănătoase, echilibrate și bine educate. Ceea ce face ca bărbații la rândul lor să fie dezavantajați când vine vorba de educație, serviciu și dezvoltarea socială.

Din cauza „accentului” puternic disproporționat care se pune pe „bărbăție” în educația musulmană și ca urmare a separării fizice și mentale a sexelor, bărbații nu au ocazia să-și dezvolte capacitățile de comunicare necesare pentru a trăi în armonie în cadrul familiei. De aceea nu este surprinzător că multe femei musulmane din Olanda se plâng că soții lor vorbesc cu ele rareori. Căsătoriile musulmane aranjate de familie când fetele sunt foarte tinere, le atribuie bărbaților independent de voința lor responsabilități serioase față de niște fete pe care aproape nu le cunosc. Aceste speranțe alimentează adesea o lipsă de înțelegere de sine și o lipsă de înțelegere a femeilor. Printre bărbați sunt obișnuite sentimentele de furie și neputință. În plus, dacă un bărbat este educat în ideea că este în regulă să lovească o femeie, atunci nu mai este decât un pas mic până la folosirea violenței. În prezent, adăposturile pentru femei din Olanda sunt pline de femei musulmane care fug de soții violenți. Au fost de asemenea, înființate adăposturi separate pentru fetele musulmane care fug din casele părintești.

În mod ironic, oprimarea femeilor este menținută în mare măsură de alte femei. Iată ce spune turcoaica Fatma Katirci, imam din Amsterdam, despre versetul din Coran, care le dă bărbaților dreptul să-și bată soțiile: „Conflictul nu poate fi legat de ce se găsește

pe masă la cină într-o seară. Trebuie să fie o chestiune gravă, cum ar fi o problemă de onoare, ca de exemplu infidelitatea. Dacă o femeie prejudiciază reputația familiei prin purtarea ei... Înțelegeți, unele femei învață doar dintr-o discuție folositoare, altele au părere mai bună despre faptele lor doar dacă sunt paturi separate, iar altele sunt cu adevărat nevrotice. Pentru acestea din urmă o palmă ușoară poate fi singura cale de a le face să înțeleagă că purtarea lor a fost greșită. Să nu mă înțelegeți greșit: sunt împotriva acestei soluții. Bătaia este degradantă, dar dacă într-adevăr nu există alternativă, atunci trebuie să se întâmple.”

Aceste afirmații relevă faptul că deseori și femeile educate reușesc cu greu să renunțe la ideile inculcate în ele încă din copilărie. În comunitățile musulmane tradiționale, mamele sunt deseori cele care le țin pe fiicele lor sub papuc și soacrele cele care fac viețile nurorilor de nesuportat. Verișoarele și mătușile se bârfesc întruna unele pe altele și pe ceilalți. Efectul acestui control social este că mențin astfel propria condiție de oprimare.

Cel de-al doilea motiv al atitudinii mele critice este pericolul că persistă poziția dezavantajoasă, din punct de vedere social, a musulmanilor din țările occidentale, dar și din toată lumea, care nu permite emanciparea femeilor musulmane. După părerea mea există, pe de-o parte, o legătură directă între situația deplorabilă a femeilor musulmane și rămânerea în urmă a musulmanilor, pe de altă parte, în domeniul educației, pe piața muncii, rata înaltă a delincvenței juvenile și dependența lor într-o mare măsură de serviciile sociale. În realitate, educația fetelor musulmane nu le dă dreptul la independența personală și simțul responsabilității, valori care într-o țară occidentală sunt esențiale pentru progres.

S-a creat o situație periculoasă prin faptul că, în ultimii ani, într-o țară ca Olanda, dar și în orice altă

țară occidentală unde trăiește o minoritate musulmană importantă, a scăzut vârsta la care fetele pot fi date în căsătorie. A da în căsătorie înseamnă că o fată sau o tânără femeie este la dispoziția unui bărbat pe care nu-l cunoaște și căruia i se permite astfel, după aceea, să o folosească sexual. Cu cât este mai tânără mireasa, cu atât sunt mai mari șansele ca ea să fie virgină. În esență, aici avem de-a face cu un viol aranjat și aprobat de toată familia ei. A da în căsătorie înseamnă, de obicei, că fata nu poate sau nu are voie să-și termine studiile. În mod tragic, nenumărate fete musulmane încă trebuie să se supună acestei practici.

Fetele care nu reușesc să-și păstreze virginitatea sau care se tem (în ciuda faptului că nu au avut niciodată un contact sexual) că nu vor sângera în noaptea nunții, recurg la intervenții chirurgicale pentru repararea himenului. În spitalele olandeze se fac aproximativ 10-15 astfel de operații pe lună. Ca o consecință a faptului că sexul este tabu – și implicit și educația sexuală – fetele musulmane sfârșesc cu sarcini nedorite sau sunt infectate cu boli cu transmitere sexuală. Numărul de avorturi crește, ca urmare a afluenței de femei marocane și turcoaise.

Cel de-al treilea motiv pentru care sunt hotărâtă să-mi fac vocea auzită este că femeile musulmane sunt foarte puțin ascultate și au nevoie de o femeie să vorbească în numele lor. Aproape toți cei care vorbesc pentru ele sunt bărbați. Date fiind suferințele atât de răspândite, la care sunt supuse femeile musulmane, există prea puține organizații sociale și partide politice activ implicate în efortul de a le îmbunătăți situația. Purtătorii de cuvânt ai organizațiilor musulmane și politicienii imigranți care au o educație musulmană, împreună cu alți susținători ai „drepturilor de grup” sunt maeștri în negarea, minimalizarea sau evitarea problemelor uriașe ale fetelor și femeilor musulmane din Occident.

Într-un interviu din iunie 2002, Khadija Arib, parlamentar al Partidului Socialist, a spus următoarele despre poziția femeilor musulmane: „Oamenii par să creadă că imigrantele vor să stea singure acasă toată ziua, dar asta se întâmplă în principal doar pentru că nu au unde să se ducă.” În primăvară, la inaugurarea unei creșe pentru mamă și copil dintr-o suburbie a Amsterdamului, ea a propus crearea unui loc special, unde femeile să poată participa la diferite activități pe tot parcursul zilei. Făcând acest lucru, aceasta omite esența problemei. În cadrul unui segment semnificativ al comunității musulmane încă există convingerea că femeile nu trebuie să aibă niciun fel de libertate de mișcare sau să muncească în afara gospodăriei. Femeile musulmane ar avea mai mult de câștigat, dacă această idee ar fi aspru criticată, decât dacă ar fi create aceste centre speciale pentru activitățile lor.

Ultimul meu argument este convingerea fermă că a pune accentul pe o identitate musulmană și pe „drepturile de grup” corespunzătoare este în defavoarea femeilor musulmane. În 1999, Susan Moller Okin, profesor în Științe Politice și feministă, a lansat în Statele Unite o discuție dintre susținătorii multiculturalismului, adepți ai progresului și păstrării culturilor de grup, islamice sau de alt tip, și oponenții multiculturalismului, susținuți de însăși Okin. După părerea ei, faptul că multe guverne occidentale duc o politică ce vizează păstrarea culturilor minorităților, este în conflict cu constituțiile lor care, la urma urmelor, stipulează principiile libertății individuale și egalității între bărbați și femei. Printre alte chestiuni pe care le critică, Susan Moller Okin evidențiază faptul că susținătorii multiculturalismului nu acordă atenție vieților particulare ale celor care fac parte din culturile pe care le apără. Iar diferențele în ce privește puterea și oprimarea femeilor se manifestă cel mai evident tocmai în viața privată.

Și, ca o ultimă observație, femeile musulmane vor profita mai mult de cultura occidentală la care a aderat majoritatea populației și care le oferă șanse serioase de a-și conduce viața după cum cred de cuviință. Eu sunt dovada vie. Și din acest motiv mă simt datoră să apăr și să păstrez sistemul democratic, căruia personal îi datorez atât de mult. În principiu, toți musulmanii olandezi au aceleași drepturi ale omului, dar din cauza unor opinii religioase depășite, nu sunt în stare să pună în aplicare aceste drepturi. Femeile sunt cele afectate în cea mai mare măsură și acest lucru mi se pare deplorabil.

Cei care *chiar* au reușit în societățile occidentale, care împărtășesc credința femeilor oprimăte (din întâmplare numărul lor nu este foarte mare) ar trebui să ia o atitudine mai fermă în apărarea fraților și surorilor lor. Mi-ar plăcea să provoc un interes viu printre femei, ca scriitoarea Naima El Bezaz, care scrie deschis despre femei și sexualitate, să treacă dincolo de barierele religioase pentru a examina sursele privind cultura virginității (Coran, *Hadith*, o culegere din prezicerile Profetului, tradițiile și practicile aferente) mai degrabă decât să ia de bună tradiția împământenită. Ar fi în avantajul lor și în al celor care le împărtășesc destinul, dar care până acum au avut mai puține ocazii să se dezvolte. Le fac răspunzătoare pe femei cum sunt: Khadija Arib, Nebahat Albayrak, Naima Azough și Fatima Elatik, membre ale parlamentului. Logica stabilirii de priorități cere ca lucrurile să fie făcute unul câte unul. Chestiuni mai puțin grave, cum ar fi „ imaginea Islamului”, trebuie să fie doar o consecință. Nu este absurd să-ți închipui că Allah, în toată mărirea Sa, ar fi îngrijorat de imaginea Lui?

Îi invit pe susținătorii societății multiculturale să se familiarizeze cu suferința femeilor care, în numele religiei, sunt ținute sclave în casă. Trebuie să fii maltratată, violată, încuiată și oprimată tu însăși ca să

te poți pune în situația altcuiva? Nu este cumva o ipocrizie să minimalizezi sau să tolerezi acele practici, când tu însăși ești liberă și te bucuri de progresele omenirii?

Societatea multicultural nu este un scop în sine. Noi, cei din Occident trebuie să depunem eforturi concertate ca să ne putem opune educației islamice și tuturor celorlalte organizații islamice care duc la autosegregare și astfel contribuie la perpetuarea unei tiranii fără speranță asupra femeilor și a copiilor.

Capitolul 2

De ce nu suntem în stare să ne privim critic?

S-a tot scos în evidență, ad nauseam, faptul că nu există un singur Islam. Sunt tot atâtea Islamuri, câți musulmani. Un musulman crede că Islamul constituie o identitate, un altul că este o cultură, iar al treilea că este doar o religie. Pentru altul însă, Islamul reprezintă totul în același timp: identitate, cultură, religie, dar și vademecum politic și social. Dar în ciuda acestor discrepanțe, toți musulmanii împărtășesc convingerea că principiile fundamentale ale Islamului nu pot fi criticate, revizuite sau contrazise în vreun fel. Izvoarele Islamului sunt Coranul și prezicerile, și faptele profetului (*Sunnah*) și fiecare musulman are datoria să imite aceste cuvinte și fapte, cât mai îndeaproape cu putință, în moravurile și viața lui de zi cu zi. În acest context vreau să pun întrebarea: Ar trebui să ne fie teamă de Islam? Cer *chiar* să punem la îndoială principiile fundamentale.

După oribilele atacuri din acea zi de septembrie, a devenit cunoscut faptul că numele principalului terorist suspectat era Mahommed Atta. Tânărul a lăsat în urmă un bilet în care declara că actul său de terorism a fost comis în numele lui Allah și pentru răsplata care îl aștepta în Paradis. Scrisoarea mai cuprindea și textul unei rugăciuni în care-i cerea lui Allah să-i dea putere și să-l susțină în ceea ce avea să facă.

La scurt timp după aceea tatăl lui Mahommed Atta a apărut la televizor. Când a fost întrebat direct despre gestul fiului său, Atta tatăl s-a înfuriat, dar în același timp era și trist. Părea încurcat; nu putea și nu voia să creadă că fiul lui era vinovat pentru masacrul din 11 septembrie. Spunea că fiul lui era un băiat politicos și pașnic. Mai mult, nu avea niciun motiv să participe la un astfel de act terorist. Era, la urma

urmelor, un tânăr cu o educație solidă după standardele egiptene. Profesorul lui de germană a confirmat că Mahommed Atta era un arhitect foarte promițător. Pe scurt, Mahommed avea toate calitățile unui tânăr de succes cu un viitor strălucit în față; tatăl lui era extrem de mândru. Nu, nu, țipa Atta tatăl, fiul meu nu are nicio legătură cu asta: evreii, CIA, toată lumea și totul este de vină, dar nu fiul meu. Oameni rău intenționați vor să ne strice mie și fiului meu reputația și să ne păteze onoarea.

În același timp, în primele zile de după 11 septembrie, scriitori musulmani, teologi, imami, dar și bărbați, și femei de religie musulmană s-au confruntat cu aceeași întrebare: Cum au putut 19 musulmani devotați să comită un act atât de îngrozitor în numele religiei? De ce face Bin Laden apel la toți musulmanii să participe la un război împotriva necredincioșilor în numele religiei lor? De ce vor musulmanii indonezieni, pakistanezi și chiar englezi să răspundă la apelul lui Bin Laden și să-și sacrifice viețile în numele religiei?

Reacțiile acestor musulmani au fost similare cu cea a tatălui lui Mahommed Atta: atât șoc, cât și indignare la ideea că Islamul avea legătură cu terorismul. Nu, au strigat ei cu putere, la unison: teroriștii nu erau musulmani; poate că unii tineri beau și merg la prostituate, dar astea nu sunt obiceiuri islamice și le-au deprins din Occidentul decadent; recitau versuri din Coran total scoase din context. Nu, Bin Laden nu este musulman. Nu, toți tinerii aceia care urlau, sărbătorind 11 septembrie pe stradă, în țări musulmane, au înțeles greșit Islamul: Islamul este o religie pașnică, tolerantă, caritabilă. Toți aceia care îl iubesc pe Allah și îl cinstesc pe purtătorul învățăturilor lui nu vor face niciodată rău altor credincioși sau necredincioși, darămite să ucidă sau să participe la activități teroriste.

Dar, dacă acest lucru este adevărat, cum putem să explicăm faptele? Ce să cred eu, ca musulmană, când

citesc că:

— Musulmanii sunt responsabili pentru 11, poate chiar 12 dintre cele 16 atacuri teroriste majore comise în lume, între 1983 și 2000;

— Cinci din cele șapte state care sprijină terorismul, figurând de aceea pe lista Departamentului de Stat al Statelor Unite, sunt țări musulmane, iar majoritatea organizațiilor străine de pe aceeași listă sunt organizații musulmane;

— În 2/3 din cele 32 de conflicte armate din anul 2000 au fost implicați musulmani, în timp ce 1/5 din populația globului este musulmană, potrivit Institutului de Studii Strategice din Londra.

Dacă nu este nimic în neregulă cu Islamul, atunci de ce sunt atât de mulți musulmani fugari? Între primele zece țări din care oamenii au emigrat în Olanda, nouă sunt esențialmente musulmane. De ce noi musulmanii ne mutăm în Occident, dar în același timp îl condamnăm? Ce are Occidentul și noi nu avem? De ce este poziția femeii în țările musulmane atât de abominabilă? Dacă noi musulmanii suntem așa de toleranți și de pașnici, de ce există atâtea conflicte etnice, religioase, politice și culturale, dar și atâta violență în țările musulmane? De ce nu putem sau nu vrem să recunoaștem gravitatea situației în care ne aflăm cu toții? De ce noi musulmanii suntem așa de plini de sentimente de furie și neliniște și de ce nutrim atâta ostilitate și ură față de noi înșine, dar și față de ceilalți? De ce suntem incapabili să ne judecăm critic din interior?

Dacă ar fi să caracterizez Islamul, aș spune că a devenit întocmai ca Atta tatăl: furibund, traumatizat, distrus, trăind într-o iluzie. Așa cum Atta l-a zămislit pe fiul său Mahommed, tot așa Islamul a dat naștere unei ramuri căreia îi spunem când fundamentalism, când Islam politic. Tot așa cum tatăl n-a văzut latura întunecată a fiului său, tot așa, multă vreme, noi

musulmanii am refuzat să recunoaștem că o religie altădată pașnică, puternică și sănătoasă purta în ea elemente de fanatism și violență. Voiam și încă vrem o soluție musulmană pentru toate. Am lăsat întotdeauna cursul vieților noastre, organizarea societății noastre, politica noastră economică, educația copiilor noștri și relațiile dintre bărbați și femei în mâinile lui Dumnezeu. *In sha'allah* (dacă așa vrea Dumnezeu Allah) este expresia cea mai obișnuită printre musulmani.

Noi musulmanii am pierdut complet din vedere echilibrul dintre religie și rațiune. Rezultatul îl reprezintă sărăcia, violența, instabilitatea politică, volatilitatea economică și suferința umană. Așa cum Atta tatăl este mândru de fiul lui, tot așa și noi musulmanii suntem mândri de Islam; nu vrem și nu putem să credem că Allah nu mai are răspunsurile la toate întrebările noastre sau dacă le are, nu vrea să ni le împărtășească și nouă.

Și cu toate acestea există musulmani care se îndoiesc și care sunt angrenați deja cu prudență într-un proces de introspecție și în căutarea unei căi de ieșire din labirintul în care suntem prinși ca într-o capcană. Sunt o minoritate redusă și încă trebuie să depășească atât propriile suferințe, cât și opoziția fundamentalistilor. Dar asta nu e tot. Trebuie să lupte și împotriva forțelor reacționare care au devenit foarte pricepute la folosirea libertăților constituționale ale democrațiilor funcționale, cum este Olanda, ca să mențină iluzia în care se găsesc masele de musulmani.

Am putea reformula întrebarea, dacă ar trebui să ne temem de Islam, cum ar trebui să ne temem de Atta tatăl? Cât de întemeiată este frica pe care o simțim și ce facem cu frica asta? Este omenesc să te temi de aspectele periculoase ale unei religii, cum sunt extremismul și fanatismul, dar este la fel de

omenește să înțelegi durerea musulmanilor și să vrei să-i ajuți.

Regimurile reacționare din Orientul Mijlociu au reușit să convingă Statele Unite că singurul rău împotriva căruia trebuie luptat este terorismul care își are originea în fundamentalismul islamic. Statele Unite nu înțeleg însă că tocmai aceste regimuri și clerul care le menține la putere constituie cea de-a doua cauză a fanatismului sau *Wahhabism*, cum îl numește Arabia Saudită. Dat fiind că fundamentalistii sunt singurii care se opun regimurilor reacționare, politica Statelor Unite nu are efectul scontat. Noțiunea de „inamic” pentru fanatici ca Bin Laden capătă accente mai puternice, ca urmare a acțiunilor Statelor Unite. Aceasta este realitatea amară: populația musulmană folosește Islamul ca pe un instrument politic cu ajutorul căruia să elimine regimurile opresive, dar promisiunile făcute oamenilor de fundamentalistii musulmani nu oferă nicio perspectivă de reușită. De aceea este absolut esențial ca musulmanii să înceapă să aibă o atitudine critică în ceea ce privește religia lor și să o revizuiască din interior, cu ajutor din exterior.

Occidentul trebuie să-i ajute pe musulmani să se ajute singuri și nu să-i sprijine să rămână în iluzia lor, evitând chestiunile fundamentale. În ciuda compasiunii și a înțelegerii pe care le poți simți pentru suferințele unei persoane, nu poți să pierzi din vedere faptul că această suferință personală este rezultatul inevitabil al formei pe care o îmbracă Islamul acasă, la școală, în viața de zi cu zi și în mijloacele de informare. Multor musulmani le lipsește voința și curajul de a aborda această problemă crucială. Există o diferență esențială între situația în care se află Atta tatăl și cea a Islamului. Fiul lui Atta este mort; Atta tatăl poate lăsa timpul să-i vindece trauma încetul cu încetul. Din păcate, Islamul – noi, musulmanii – nu ne permitem luxul timpului.

Așadar, ce trebuie să se întâmple? Principala sarcină atât a musulmanilor, cât și a non-musulmanilor este de a accepta extremismul malefic incontestabil în atacurile de la 11 septembrie. Să nu-l subestimeze. Teama de acel tip de Islam este adevărată. Fanatismul în Islam este o realitate și numărul adeptilor crește constant. Occidentalii și musulmanii ar trebui să fie uniți în ce privește ideea comună de respingere a fanatismului, în loc să se acuze unii pe alții și să cultive neîncrederea reciprocă. Acest lucru nu rezolvă nimic, iar fanaticii pot profita din asta.

Cea de-a doua sarcină, chiar pentru musulmanii înșiși, este de iluminare^[1]. Noi, musulmanii, trebuie să înțelegem importanța și necesitatea urgentă de a restabili echilibrul între religie și rațiune și trebuie să depunem eforturi extrem de serioase să realizăm acest lucru. Religia nu oferă soluții potrivite pentru situația critică în care se găsesc musulmanii din toată lumea. Trebuie să repunem religia, din punct de vedere structural, acolo unde este locul ei: în moschee și acasă. Noi, musulmanii, suntem tentați să considerăm valorile universale, cum sunt libertatea persoanei și egalitatea între bărbați și femei, ca fiind exclusiv valori occidentale. Este greșit. Trebuie să aplicăm aceste valori doar la noi înșine și să începem să realizăm instituții politice și juridice care pot apăra și promova aceste valori. Totodată trebuie să începem să ne angajăm într-o analiză rațională și științifică. Este adevărat că aceste valori și metode au luat naștere din tradiția occidentală, dar asta nu înseamnă că sunt mai puțin adecvate pentru cei din alte părți ale lumii – altminteri oamenii nu ar fugi în Occident în număr atât de mare. Este necesară o schimbare fundamentală în mentalitatea musulmană, pentru a realiza țelurile menționate mai înainte. Iar această schimbare poate începe doar supunând sursele Islamului unui studiu critic aprofundat.

Cea de-a treia sarcină este în principal una ce ține de occidentalii non-musulmani care se bucură deja, de mult timp, de fructele Iluminismului. Intelectualii și autoritățile trebuie să ne sprijine în încercarea noastră de căutare a rațiunii. Există o dilemă chiar în interiorul acestui demers: cum poate Occidentul să păstreze o societate deschisă, tolerantă, bazată pe drepturi și să combată extremismul de dreapta și intoleranța religioasă, și în același timp să-i ajute pe musulmani în procesul iluminării? Până acum, politicienii și factorii de decizie, dar și intelectualii s-au temut să-i confrunte pe musulmani cu opiniile, obiceiurile și practicile care se nasc din religia lor și care îi afectează grav atât pe ei, cât și pe societate. În prezent, forțele reacționare din interiorul Islamului continuă să câștige putere. Așa cum regimurile din Orientul Mijlociu manipulează Statele Unite cu scopul de a-și consolida propriile forțe, tot așa și în Olanda există nenumărate organizații musulmane care reușesc să-și păstreze opiniile și practicile conservatoare, în special în ceea ce privește poziția femeilor în cultura lor. Guvernul olandez este printre cele care acordă atenție acestor forțe reacționare în diferite moduri eronate. De exemplu, primarul Amsterdamului, Job Cohen, a făcut apel la mireni să respecte forța unificatoare a religiei. Aparent acesta credea că Islamul este în primul rând o practică religioasă care oferă alinare imigranților musulmani, adunându-i într-o comunitate; de fapt, nu este limpede ce voia să spună, lucru atât de tipic pentru o mare parte din retorica politică lipsită de conținut și confuză. Aparent făcea apel la olandezi să dea dovadă de toleranță față de comunitățile islamice și activitățile acestora, fără să reflecteze și să cerceteze. Totuși, cu acest „apel”, primarul a ignorat în mod flagrant situația disperată a femeilor musulmane din propriul său oraș. Și părea să creadă – în mod eronat – că aceste sentiment „de bunăvoință” și această atitudine vor ajuta la integrarea musulmanilor în societatea olandeză.

Nu se va întâmpla asta. Se va întâmpla exact opusul: vor duce la instituirea implicită a autosegregării și izolării musulmanilor. Complicitatea prost înțeleasă, ignorantă a primarului cu scopurile islamiștilor i-au atras titlul onorific de „șeic” printre reacționari. În mod similar, într-un alt exemplu de gândire confuză, ministrul olandez pentru Politici Urbane și Integrarea Minorităților Etnice, Roger van Boxtel, insistă cu încăpățănare să apere educația islamică, adică exact ce perpetuează sărăcia și alienarea popoarelor musulmane. Pentru sprijinul său previzibil, Van Boxtel și-a câștigat titlul de „molla” printre reacționari.

Orice ar fi vrut să spună primarul în presupusul său apel umanitar, el și alți occidentali trebuie să înțeleagă că noi, musulmanii, avem inculcată religia în noi încă de la naștere, și acesta este chiar unul din motivele pentru care suntem în urma Occidentului din punct de vedere tehnologic, financiar, cultural al sănătății. Șeicul Cohen și molla-ul Van Boxtel ar trebui să înțeleagă că noi, musulmanii, suntem deja suprasaturați de credință și superstiții. Noi avem nevoie de școli de filosofie și de eliberarea femeilor noastre. A vizitat șeicul Cohen vreun adăpost de femei din orașul lui? Dacă ar fi făcut-o, ar fi fost imposibil să nu observe o parte din suferința în principiu ascunsă, dar prezentă în proporție covârșitoare printre femeile musulmane. Nici Islamul și Societatea pentru cetățenie, și nici Comunitatea musulmană nu spun nimic despre suferința femeilor, și toate cele 753 de organizații musulmane subvenționate din Olanda păstrează tăcerea în legătură cu acest lucru. Numai organizațiile de ajutorare, cum ar fi: Institutul regional pentru sănătate mintală, Consiliul pentru bunăstarea copilului sau Centrul de evidență pentru violență asupra copiilor recunosc această suferință. Musulmanii fac plângeri acolo în număr foarte mare. Dar nici acestea și nici alte organizații de ajutorare nu pot să-și spună punctul de vedere cu voce tare,

pentru că sunt împiedicate de îndatorirea și jurământul de a respecta confidențialitatea.

În familiile musulmane subiecte legate de contracepție, avort și violență sexuală sunt tabuuri și reprezintă rezultatul direct al religiei noastre. O fată însărcinată nu spune nimic acasă despre acest lucru. Puterea unificatoare a religiei ei acționează doar în mod negativ, ca pură oprimare. Rezultatul nu este unitate sau solidaritate, ci un conflict interior și o îngrozitoare singurătate. Singura soluție este o clinică de avorturi, unde tinerele musulmane sunt ajutate deseori, o suferință pe care din nou o poartă în tăcere. În șaiszeci la sută din totalul avorturilor făcute în Olanda sunt implicate imigrante și multe dintre ele au origine musulmană.

Așadar este limpede că teama de Islam este deja prezentă în Olanda. Politicienilor și celor cu putere de decizie din această țară le este prea frică să ne pună pe noi, musulmanii, față în față cu iluziile noastre. Și astfel teama de a nu ofensa pe cineva duce la perpetuarea nedreptății și a suferinței umane.

Capitolul 3

Cuşca fecioarelor

Cultura arabă s-a răspândit în societăţile non-arabe cu ajutorul Islamului, dar este din multe puncte de vedere cu mult în urma celei occidentale. Principalele trei defecte sunt: insuficienta libertate individuală, bagaj de cunoştinţe inadecvat şi lipsa drepturilor femeii. Aceste probleme se pot observa şi în ţări non-arabe care au îmbrăţişat Islamul şi au început să urmeze învăţăturile Coranului, şi pe cele ale Hadith-ului, considerându-le ghiduri politice şi economice pentru cum trebuie organizată o comunitate. În ţări ca Pakistan, Iran şi, în mai mică măsură, în anumite părţi din Indonezia, Malaiezia şi Tanzania, după introducerea Islamului s-a produs un regres semnificativ în ce priveşte libertatea individuală, însuşirea de cunoştinţe ştiinţifice şi drepturile femeilor.

Există şanse de ameliorare a situaţiei, dar progresul este lent. Rapoartele Naţiunilor Unite privind *Dezvoltarea umană în lumea arabă*, redactate de cercetători arabi, constituie un prim pas în direcţia bună şi aceştia au identificat miezul problemelor. Bunăstarea actuală a lumii arabe provine exclusiv din petrol, care este extras de corporaţii occidentale. Creşterea economică aici este cea mai scăzută din lume, cu excepţia Africii subsahariene, iar analfabetismul este larg răspândit şi persistent. Doar aproximativ 330 de cărţi străine sunt traduse anual în toată lumea arabă (comparativ cu 5000 numai în Olanda şi aproximativ 400 în Statele Unite). Situaţia drepturilor omului este la fel de sumbră. Autorităţile arabe folosesc forţa împotriva propriilor lor popoare, iar grupurile populaţionale fac uz de violenţă unele împotriva altora. Oamenii sunt oprimaţi, iar poziţia femeilor nu este, după părerea mea, nicăieri la fel de rea ca în lumea islamică. Rapoartele Naţiunilor Unite relevă faptul că femeile

sunt practic excluse din viața publică și politică și că legislația referitoare la căsătorie, divorț, moștenire și adulter le pune pe femei într-o situație extrem de dezavantajoasă.

Aceeași situație dezavantajantă în lumea islamică se reflectă într-o măsură mai mică în poziția imigranților musulmani din Europa de Vest. Musulmanii care au emigrat în Europa de Vest și-au adus cu ei tradițiile și convingerile. Este uimitor că în Occident bărbații musulmani sunt în număr mare în închisori, iar femeile musulmane sunt în număr mare în adăposturi pentru femei maltratate și în sistemul de asistență socială. Mulți musulmani nu au șansa să progreseze în școală și pe piața muncii. Doar rareori profită de șansele oferite de învățământ și de un loc de muncă și nu se bucură îndeajuns de libertățile pe care le au în Occident, care nu le erau însă accesibile în țările lor de origine.

Ce blochează progresul musulmanilor? De ce nu pot pune capăt prăpastiei dintre ei și lumea occidentală și de ce nu pot lua parte la viața societății occidentale la fel ca alți imigranți?

Sunt experți care susțin că imperialismul occidental și condițiile climatice defavorabile stau la baza dezvoltării slabe a musulmanilor. Multe state islamice au fost create prea brusc și artificial și au devenit dictaturi – dictatorii fiind instalați și menținuți la putere de țările occidentale, ceea ce a întârziat dezvoltarea musulmanilor. Totuși, istoricul Bernard Lewis respinge această teorie. El crede că întârzierea în dezvoltarea musulmanilor se datorează sentimentelor de furie ale musulmanilor față de occidentali. Timp de secole, chiar înainte de Evul Mediu, musulmanii i-au considerat pe occidentali proști și înapoiați, lipsiți de igienă, fără moravuri și comportament civilizat. Maurii care au cucerit Spania și au condus-o timp de 700 de ani, înainte de 1492 au fost cei care au introdus igiena elementară, au păstrat valorile marilor clasici romani și greci, au introdus practicile agricole moderne, inclusiv

irigațiile și tot lor li se datorează extraordinara înflorire a culturii. Dar începând cu secolul al XII-lea, Vestul iudeo-creștin nu numai că a ajuns din urmă cultura islamică, dar a și depășit-o într-un timp foarte scurt.

O explicație din punctul de vedere islamic este oferită de Sayyid Qutb și Hassan al-Banna, fondatorii Islamismului radical. Potrivit acestora, *umma*, comunitatea, nu poate înflori, decât dacă membrii săi urmează întocmai litera Coranului și a Hadithului, tradițiile profetului Mahomed. Ei sunt de părere că musulmanii s-au îndepărtat de la calea pe care le-a arătat-o profetul Mahomed și în acest fel și-au atras asupra lor sărăcia. Dar, de fapt, politicile care urmează Islamul ad literam au eșuat fundamental. Islamul nu are un model politic credibil și funcțional, după cum dovedesc regimurile nesigure din Iran și Arabia Saudită. Islamiștii au dreptate când spun că imensa majoritate a musulmanilor nu reușesc să urmeze îndeaproape poruncile și interdicțiile impuse de Allah. Musulmanii nu ar trebui nici să le urmeze și nici nu vor putea să le urmeze câtă vreme aceste interdicții sunt definite de fundamentalisti.

Problemele – agresiunea, stagnarea economică și științifică, opresiunea, epidemiile și tulburările sociale – cu care se confruntă majoritatea celor 1,2 miliarde de musulmani din toată lumea, răspândiți pe cinci continente, nu pot fi pur și simplu explicate prin unul sau doi factori. De-a lungul timpului s-a dezvoltat o combinație complexă de factori, uneori regionali, între care unul este moralitatea sexuală a Islamului, inițial o moralitate tribală care în cadrul Islamului a fost ridicată la rangul de dogmă. Această explicație apare rareori în literatura existentă. Această moralitate premodernă a fost sanctificată în Coran și ulterior dezvoltată în tradițiile Profetului. Pentru mulți musulmani această moralitate se exprimă printr-o obsesie legată de virginitate.

Această obsesie care controlează sexualitatea femeilor nu se limitează la Islam, ci este evidentă și în alte religii, de exemplu printre creștini, evrei și hinduși. Și cu toate acestea dezvoltarea modernă a acestor culturi religioase nu a fost împiedicată în aceeași măsură în care a fost cea a musulmanilor. Valoarea atașată virginității femeii este atât de mare, încât eclipsează catastrofele umane și costurile sociale pe care le generează.

Fetelor musulmane li se spune adesea că „o fată cu himenul rupt este ca un obiect uzat”. Iar un obiect care a fost folosit o dată, își pierde valoarea pentru totdeauna. O fată care își pierde „atestatul că nu a fost folosită” nu-și va găsi un partener pentru căsătorie și este condamnată să-și petreacă restul zilelor în casa părinților. În plus, dacă deflorarea se petrece în afara căsătoriei, fata și-a dezonorat familia până la rudele cele mai îndepărtate. Alte familii le vor bârfi. Vor spune că acea familie este cunoscută pentru femeile ușoare care se aruncă în brațele „primului bărbat care le iese în cale”. Așa că fata este pedepsită de către familia ei. Pedepsele merg de la insulte la adresa reputației ei, până la expulzare sau încarcerare și pot ajunge chiar până la o căsătorie forțată, fie cu bărbatul răspunzător de deflorare, fie cu orice alt „bărbat generos”, care se oferă să acopere rușinea familiei. Acești așa ziși „bărbați generoși” sunt deseori săraci, nătângi, bătrâni, impotenți sau toate acestea la un loc. În cel mai rău caz fata este omorâtă, adesea de către propria ei familie. Potrivit Națiunilor Unite, cinci mii de tinere sunt ucise anual din acest motiv în țările islamice, inclusiv în Iordania, citată atât de des drept un regim „liberal”.

Pentru a evita această soartă crudă, familiile musulmane fac tot posibilul pentru a se asigura că himenul fiicelor lor rămâne intact până la căsătorie. Metodele variază în funcție de țară și de împrejurările specifice în care trăiesc oamenii, ca și de mijloacele pe care le au la îndemână. Dar pretutindeni aceste mijloace au ca țintă fetele,

posesoarele himenului și nu bărbatul care l-ar putea rupe.

Nu cu mult timp în urmă, purtătorul de cuvânt al Ministerului Turc de Justiție, profesorul Dogan Soyasian a afirmat că toți bărbații vor să se căsătorească cu virgine și că bărbații care neagă acest lucru sunt niște ipocriți. O femeie violată este în continuare sfătuită să se mărite cu violatorul ei, argumentul fiind că timpul vindecă toate rănilile. Cu timpul femeia va reuși să-l iubească și ar putea să fie foarte fericiți împreună. Dar dacă femeia a fost violată de mai mulți bărbați, o astfel de căsătorie are șanse mai mici de succes, pentru că soțul o va vedea ca pe o femeie demnă de dispreț.

Când este vorba despre sexualitatea lor, bărbații din cultura islamică sunt văzuți ca iresponsabili, imprevizibili, bestii înspăimântătoare care-și pierd imediat stăpânirea de sine, când văd o femeie. Acest lucru îmi amintește de o experiență pe care am trăit-o când eram încă foarte tânără. Bunica mea avea un țap. Noi ne jucam în fața casei și seara, chiar înainte de a se întuneca, toate caprele din zonă se întorceau acasă într-o lungă procesiune. Era o priveliște încântătoare. Dar de îndată ce țapul bunicii a văzut celelalte capre a luat-o la fugă spre ele și s-a suit pe prima capră pe care a prins-o. Noi copiii, am crezut că ăsta este un lucru plin de cruzime. Când am întrebat-o pe bunica ce face țapul ei, ne-a răspuns că nu e treaba ei: dacă vecinii nu voiau să le fie fecundate caprele, ar trebui să le aducă acasă pe alt drum. Islamul își prezintă bărbații ca și cum ar fi acel țap; când bărbații musulmani văd o femeie neacoperită, imediat sar pe ea. Acest lucru se transformă într-o profeție pe care fiecare și-o împlinește singur; un bărbat musulman nu are niciun motiv să învețe să se autocontroleze. Nu are nevoie și nu este învățat să o facă. Moralitatea sexuală țintește exclusiv femeile care sunt întotdeauna învinovățite pentru orice greșală.

Fetele sunt înconjurată de o atmosferă de suspiciune încă de la o vârstă foarte fragedă. Învăță de foarte mici că sunt ființe nedemne de încredere, care constituie un pericol pentru clan. Ceva din ele îi înnebunește pe bărbați. Pentru a ilustra această atitudine, să vă povestesc experiența avută cu Achmed, un tată pe care l-am întâlnit la o școală islamică anul trecut și care mi-a spus că în trecut fusese un islamist nepracticant. Obişnuia să bea, să comită adulter și să nu acorde practic nicio atenție stâlpilor Islamului. Cu câțiva ani în urmă se convertise, cum spunea chiar el. A citit Coranul și s-a hotărât să-și crească fiica după preceptele islamice. L-am întrebat de ce fiica lui, o copilă de șapte ani, trebuia să poarte *hijab*, basmaua pe cap. „Cunosc Islamul”, i-am spus, „nu este necesar până când fata ajunge la pubertate”. „Da”, a zis el, „dar trebuie să învețe să-l poarte, așa că mai târziu o să i se pară firesc”. Mi-a explicat regulile Islamului în ce privește *hijab* și a spus: „Aici, în Olanda, femeile se îmbracă foarte sumar vara. Asta duce la accidente.” Achmed însuși fusese martor la un astfel de accident, după cum mi-a spus. Cu o vară în urmă văzuse un camion ciocnindu-se cu un altul. „Șoferul de camion care a provocat accidentul nu era atent la drum, ci se uita la picioarele goale ale unei femei frumoase care trecea pe acolo.”

Din acest motiv fetele trebuie să se acopere, să nu atragă atenția. Și din acest motiv se simt permanent vinovate și rușinate, pentru că este aproape imposibil să trăiești o viață normală și să fii invizibilă pentru bărbați. Fetele cred permanent că fac ceva rău. Nu numai că le este inhibată libertatea externă de a alege unde se duc sau nu se duc, dar același lucru se petrece și cu libertatea lor interioară. Odată, mătușa mea a pus o bucată de carne de oaie afară la soare. Carnea a atras roiuri de muște și armate de furnici. Mătușica a spus: „Bărbații sunt întocmai ca aceste furnici și muște: când văd o femeie, nu-și pot stăpâni poftele.” Am văzut cum grăsimea se topește în soare

în timp ce furnicile și muștele se ospătau. Lăsau în urmă o dâră murdară.

Virginitatea fetelor este protejată în diferite moduri, dintre care unul este arestul la domiciliu, care poate începe la pubertate. Pentru a le asigura virginitatea, milioane de femei musulmane sunt condamnate la treburile casnice în gospodărie și ore de plictiseală nesfârșită. Dacă este absolut necesar ca o fată să iasă din casă, i se permite doar dacă are capul acoperit și se îmbracă într-o pelerină care ascunde totul. Asta pentru a le semnaliza bărbatilor că nu este disponibilă din punct de vedere sexual. În sprijinul acestei idei se citează Coranul: „Rămâneți liniștite în casele voastre și nu vă afișați în mod strălucitor...” Și li se spune femeilor încrezătoare că trebuie să-și plece privirea și să-și păstreze modestia; că nu trebuie să-și etaleze frumusețea și podoabele cu excepția a ceea ce (trebuie în mod obișnuit) se vede de la sine; că trebuie să-și pună vălul peste sâni și să nu-și arate frumusețea decât în fața soților, a taților, a taților soților, a fiilor, a fiilor soților, a fraților sau în fața fiilor fraților lor sau a fiilor surorilor, sau a rudelor de sex feminin, sau a celor pe care îi posedă mâna lor dreaptă sclavii lor, sau a servitorilor de sex masculin eliberați de nevoi fizice, sau a copiilor mici care nu înțeleg rușinea sexului. „O, Profetule! Spune-le soțiilor și fiicelor tale, și femeilor credincioase, că trebuie să-și acopere trupurile cu veșmintele exterioare (când sunt în străinătate): așa este foarte convenabil, pentru că pot fi cunoscute (așa cum sunt) și nu molestate.”

Un al doilea mod de a păstra virginitatea este de a-i ține pe bărbații și femeile care nu sunt rude apropiate în interior, dar în case diferite. Și acest lucru înseamnă arest la domiciliu. În Arabia Saudită, bastion al Islamului unde se găsesc cele două case sfinte ale lui Allah (Mecca și Medina), această diviziune a fost dusă la extreme – alte regate relativ bogate în petrol, dar și Iran, Pakistan, Sudan și Yemen, vin rapid din urmă.

De departe cea mai dură metodă de a păstra virginitatea este circumcizia feminină. Acest proces implică excizia clitorisului fetei, a labiilor mari și mici, ca și raclarea pereților vaginali cu un obiect ascuțit – un ciob, o lamă de ras sau un cuțit de curățat cartofi și apoi legarea coapselor fetei, astfel încât pereții vaginului să se sudeze. Acest lucru se petrece în peste treizeci de țări, inclusiv în Egipt, Somalia și Sudan. Deși nu este stipulată în Coran, pentru aceia dintre musulmani care nu se pot dispensa de munca pe care o fac fetele în afara zidurilor casei, această practică, inițial tribală, a devenit o misiune religioasă și este apărută ca atare. Susținătorii ei spun că circumcizia femeilor a existat în perioada de dinainte și din timpul lui Mahomed, și că Profetul Mahomed nu a interzis-o în mod explicit. Așa zisa infibulație (în traducere ad literam „coasere, suturare”) oferă o garanție asupra femeii și este realizată sub privirea atentă a mamelor, mătușilor, bunicilor și a altor paznici de sex feminin.

Neîncrederea în femei atinge apogeul în timpul testului din noaptea nunții: este mireasa musulmană virgină sau nu? Din cauza politicii de discriminare sexuală care interzice femeilor accesul la viața publică, un bărbat musulman nu are nicio posibilitate firească de a cunoaște o femeie de care s-ar putea îndrăgosti. De aceea această alegere este încredințată familiei lui, pentru că numai ea ar ști unde să găsească o virgină adevărată. Deși proaspăt căsătorii adesea nici nu se cunosc, trebuie să aibă relații sexuale chiar în noaptea nunții. Chiar dacă fata nu vrea și trupul ei se strânge de teamă sau dezgust, trebuie să se supună. Și chiar dacă nici soțul nu vrea, trebuie să demonstreze că este bărbat și că poate face treaba. Invitații la nuntă așteaptă la ușă până când este arătat un cearceaf pătat de sânge. Această acuplare forțată este de fapt un viol autorizat din punct de vedere social și totodată negarea flagrantă a valorii individului.

O căsătorie nu este niciodată simplă, dar o căsătorie musulmană începe chiar din start cu un

semn de neîncredere, urmat de un act de forță. În acest context al neîncrederii și forței se naște și este crescută viitoarea generație de copii.

Multe tinere musulmane care trăiesc în țări din Occident au născocit mijloace prin care să se bucure de sex înainte de căsătorie, dar în același timp se gândesc încă la obsesia familiilor lor legată de virginitate. De exemplu, își introduc corpuri străine în vagin ca să desăvârșească sângerarea la momentul potrivit în noaptea cu pricina. Își pot chiar „restaure” virginitatea, dacă au fost circumcise și au făcut sex înaintea căsătoriei, procedeu pentru care până de curând se rambursau banii în întregime de către sistemul de asigurări de sănătate din Olanda. Când este cerută în căsătorie, o femeie somaleză din Europa își poate reînnoi suturile vaginale la un ginecolog sudanez din Italia; o sudaneză se poate duce la un medic somalez din Italia; adresele lor sunt binecunoscute.

După căsătorie neîncrederea în femei nu face decât să se intensifice – acum că mireasa a fost deflorată, temerile soțului ei iau proporții și mai mari – tocmai și-a eliminat unica șansă de a controla dacă soția lui s-a culcat cu alt bărbat. Singura cale de a o împiedica să-l înșele este să-i interzică accesul spre lumea exterioară cât se poate de mult. Trebuie să aibă permisiunea lui sau să fie însoțită de el, pentru fiecare pas pe care-l face dincolo de ușă. Se presupune că el a obținut această autoritate de la Allah și din tradiții vechi de secole. Imamul Al-Ghazzali din secolul al XI-lea, un învățat foarte cunoscut printre ortodocși, de exemplu, a scris: „Femeia binecrescută... nu pleacă din casă, decât cu aprobarea lui clară și atunci îmbrăcată în haine vechi și neatrăgătoare.” Și: „Întotdeauna pune drepturile soțului ei înaintea drepturilor personale sau ale familiei ei. Este îngrijită și curată și întotdeauna gata să-l lase să se bucure de ea din punct de vedere sexual.”

O femeie bună ascultă de soțul ei și-i face plăcerile. Potrivit Coranului: „Bărbații sunt protectorii și susținătorii femeilor, căci Allah i-a dat unuia mai multă (forță) decât celuilalt și pentru că aceștia le susțin financiar cu propriile mijloace. De aceea, femeile onorabile sunt cu tot sufletul obediente și păzesc în absență (a soțului) ceea ce Allah ar dori să păzească ele. Cât despre acele femei din partea cărora te temi de neloialitate și rea purtare, admonestează-le (întâi), (apoi) refuză să împărți patul cu ele, (și în cele din urmă) pedepsește-le (ușor)...” După cum spune marele și venerabilul calif Uman Al-Khattab (al cărui statut pentru sunniți aproape că îl egalează pe cel al Profetului Mahomed), o femeie primește trei sute de lovituri de bici când patru musulmani credincioși depun mărturie că a mințit. Din fericire, această pedeapsă se întinde pe o perioadă de trei zile, așa că rănilor nu sunt foarte grave.

Dar femeile musulmane sunt și ele ființe umane și, din când în când, inventează povești. Bărbații musulmani nu au voie să facă dragoste cu o femeie care are menstruație – așa spune Coranul – și prin urmare această exigență oferă o protecție excelentă. O femeie musulmană care nu are chef să facă dragoste și ar putea să rămână gravidă pentru a nu știu câta oară, îi poate spune soțului ei că are menstruație – o binecunoscută scuză printre femeile musulmane, comparabilă cu „durerea de cap” a femeilor din Occident. Sau, fără știrea soțului ei, e posibil să folosească anticoncepționale, dacă se găsesc. Unele femei măritate fac avorturi fără să le spună soților. Toate acestea înseamnă că se spun constant minciuni despre cele mai intime chestiuni. Este o strategie de supraviețuire, dar devine și un mod de viață și când un bărbat descoperă că soția lui minte, i se confirmă suspiciunile că ea este răul însuși.

Copiii trăiesc minciunile mamei în fiecare zi. De exemplu, dacă ea ar recunoaște că a ieșit în oraș singură, soacra și soțul ei s-ar supăra, așa că minte.

Asemenea înșelăciuni și negări devin un lucru obișnuit. Recunoașterea ar duce la umilirea ei și posibil la violență. În multe familii copiii nu primesc niciun fel de alocăție. Un puști care fură din mărunțișul familiei și este interogat în legătură cu asta, nu-și recunoaște fapta, căci dacă ar face-o ar fi cu siguranță umilit și agresat verbal. Dacă își neagă fapta, onoarea lui rămâne neștirbită și cât timp el neagă, o poate face și tatăl lui față de ceilalți oameni din afara familiei. Copiii învață de la mamele lor că merită să minți. Dacă nu vor să fie pedepsiți, trebuie să inventeze povești.

Această „colivie a fecioarelor” are urmări pentru femei, dar și pentru bărbați și copii. Colivia fecioarelor este de fapt o cușcă dublă. Femeile și fetele sunt încuiate în colivia interioară, dar aceasta este înconjurată de o colivie mai mare în care a fost întemnițată întreaga cultură islamică. Încarcerarea femeilor, cu scopul de a le păstra virginitatea, nu duce numai la frustrare și violență pentru persoanele direct implicate, ci și la un regres socioeconomic pentru întreaga comunitate. Aceste femei prinse în colivie au o influență dăunătoare asupra copiilor, mai ales a băieților. Cum cele mai multe femei din lumea islamică sunt excluse de la educație și sunt ținute intenționat în ignoranță, când acestea devin mame, nu pot transmite copiilor lor decât cunoștințele lor limitate, perpetuând în acest fel un ciclu vicios al ignoranței, de la o generație la alta.

Chiar și prima generație de mame musulmane din Occident nu are mai mult decât o educație elementară. Multe sunt analfabete și nu știu nimic despre societatea în care trebuie să se descurce. Cu puțin noroc, cei care au imigrat când erau copii vor primi o educație la vârste mai mari, dar cât timp moralitatea sexuală tradițională rămâne principiul călăuzitor pentru părinți în creșterea lui, progresul lor socioeconomic va fi slab, dacă nu imposibil.

Pentru mulți musulmani, moralitatea sexuală a Islamului are chiar consecințe mult mai profunde. Incapabile să-și exprime deschis ura pe care o simt

față de soții lor, unele femei o îndreaptă împotriva copiilor lor. Desigur că acest lucru nu se aplică tuturor femeilor, pentru care copiii sunt o consolare în multe cazuri. Dar relațiile dintre părinți și copii nu seamănă aproape niciodată cu ceea ce este obișnuit într-o societate individualistă cum este Olanda.

Bineînțeles, violența împotriva femeilor este întâlnită deseori și în familiile occidentale, dar occidentalii resping cu vehemență violența, în timp ce majoritatea familiilor musulmane consideră violența împotriva femeilor ca pe un lucru pe care femeile însele îl provoacă pentru că nu respectă regulile. Familia și mediul social nu dezaprobă acest lucru. Raționamentul lor este următorul: dacă soțul te lovește, o face fiindcă ești de vină. Vecinii occidentali, membrii familiei și prietenii cred că relele tratamente aplicate femeilor nu constituie un mijloc acceptabil de educare.

Coranul pune mare preț pe valori ca: încredere, sinceritate, învățătură. Cu toate acestea, doar din cele câteva exemple povestite mai sus se poate vedea cum stau de fapt lucrurile în viața cotidiană din lumea islamică – este o stare de lucruri sumbră. Neîncrederea este pretutindeni, iar minciunile fac legea.

Pentru a înțelege exact moralitatea sexuală așa cum este statornicită în lumea islamică, trebuie să studiem și să analizăm consecințele ei practice. Relațiile dintre sexe trebuie descrise obiectiv și critic. Apoi, pe baza datelor obținute, trebuie făcute propuneri pentru schimbarea modului în care decurg relațiile dintre bărbați și femei.

Rapoartele Națiunilor Unite sugerează că în țările arabe islamiste acumularea sistematică de cunoștințe nu este prețuită. Potrivit Coranului, credincioșii trebuie să lupte neîncetat să învețe, dar Coranul mai spune că Allah este atotștiutor, iar Coranul este sursa tuturor învățăturilor. Aceste două poziții sunt imposibil de reconciliat. Pentru copiii musulmani studierea biologiei și a istoriei poate crea mari

confuzii. La urma urmelor, istoria începe în timpurile dinaintea Coranului, iar teoria evoluției contrazice povestea creației din Coran. Cei mai mulți molahi îi sfătuiesc pe musulmanii cărora această stare de lucruri contradictorie le produce confuzie, ca atunci când în Coran se vorbește despre „interes pentru învățare”, să continue să-l citească până când, în urma lecturii pline de abnegație, porțile cunoașterii se vor deschide singure.

Valorile Coranului sunt funciarmamente de neatins pentru vreo ființă umană. Există o mare discrepanță între cerințele stricte, inumane pe care le pretinde Islamul de la credincioși și ce pot aceștia să realizeze. Poate că un tânăr sau o tânără vrea să îndeplinească acest îndemn de a-și păstra virginitatea până la căsătorie, dar hormonii îi împing spre predispoziții și gânduri care intră în conflict cu acea învățătură și de aceea sunt considerate păcătoase. Odată ce-ți dai seama că povețele stricte ale Coranului nu pot fi puse în practică, apar și îndoielile. Și cu toate acestea nu ai voie să te îndoiești de Coran sau de Sunna (o culegere de tradiții despre viața lui Mahomed). La urma urmelor, viața lui Mahomed a fost exemplară. Incertitudinile sunt demne de pedeapsă imediată, dacă nu de către mediul social, atunci de către Allah. Dar cu certitudine, fără un punct de vedere la care să ajungă punându-și întrebări, ființa umană nu poate dobândi cunoștințe. Prin urmare, chiar și practicanții fervenți ai Islamului se găsesc într-o dilemă serioasă.

Din cauza acestui impas interior, femeile și bărbații musulmani sunt adesea într-o stare de confuzie; o comunitate care trăiește potrivit îndemnurilor lui Mahomed și ale Coranului devine inevitabil patologică în temerile și contradicțiile sale, în furia față de incertitudinile interioare și din afară, și în frustrările datorate neputinței de a împlini idealurile la care i se spune că trebuie să se ridice. Dar mulți musulmani refuză să atribuie propriei comunități sau moralității sexuale impuse de religie responsabilitatea pentru nefericirea lor. În schimb

dau vina pe Allah, pe diavol sau alte surse din exterior, cum ar fi evreii, americanii sau colonialismul. Musulmanii nu recunosc acest lucru de fapt, iar viața trăită urmând preceptele Cărții Sfinte este cea mai importantă sursă pentru nefericirea lor.

Totuși, numeroși musulmani reușesc să treacă prin viață cu această negare. Ei spun: *Categoric, n-o voi întreba pe soția mea dacă este virgină. Nu-mi pasă. Las asta în grija lui Allah.* Și în acest fel supraviețuiesc.

Pentru a scăpa din colivia în care sunt închiși și în care și-au încarcerat și femeile, musulmanii trebuie să înceapă să practice autocritica și să pună la încercare valorile morale pe care le iau din Coran. Cei 15 milioane de musulmani care trăiesc în Occident pot face acest lucru în cele mai favorabile împrejurări datorită drepturilor și libertăților civile, între care nu cea mai puțin importantă este libertatea de exprimare. Un musulman din Europa care examinează îndeaproape fundamentele credinței sale nu trebuie să se teamă de pedeapsa cu închisoarea sau, ca în țările arabo-musulmane, de pedeapsa cu moartea. *Ni putes Ni soumises* („Nici târfe, nici supuse”), gruparea femeilor musulmane din Franța care protestează împotriva violurilor în grup comise de bărbații musulmani, este un exemplu de organizație care face uz de libertatea de exprimare. Cea care conduce această grupare, Samira Bellil, este ea însăși victima unui viol în grup. Un protest similar este practic imposibil în vreo țară islamică. Un alt exemplu este pamfletul *Jos cu vâlul!* scris de iranianca Chahdortt Djavann. În Iran, unde purtarea vâlului este obligatorie, acest pamflet nu ar fi fost nici măcar publicat vreodată. Mulți alți scriitori și gânditori cu educație islamică se folosesc de libertățile occidentale, de exemplu romancierul Hafid Bouazza și filosoful Afshin Ellian, care trăiesc și lucrează în Olanda. Poate că într-o bună zi operele lor vor fi traduse în arabă sau persană, dar

deocamdată sunt interzise în majoritatea statelor islamice. Poate că scriitorul care a identificat cel mai bine problemele existente în interiorul lumii islamice este filosoful Ibn-Warraq, de origine pakistaneză, autor al lucrării *De ce nu sunt musulman*. Faptul că acest bărbat curajos scrie sub pseudonim demonstrează că nici măcar în Occident nu se simte în siguranță.

Musulmanii care trăiesc în Occident au acces mai ușor la informații și mai ales la lunga tradiție a criticii religioase din Occident. Ei pot să dobândească cunoștințe în biblioteci și universități, dar și de la alți oameni, și pot începe să privească critic propria credință.

Autocritica este posibilă pentru musulmani în Occident, căci Occidentul, în mod special Statele Unite, duc un război împotriva terorismului islamic. În mod paradoxal, atacurile din 11 septembrie au dus la o fascinație imensă pentru Islam. Această fascinație – care fără îndoială este generată parțial de un instinct de autoconservare – le dă musulmanilor din Occident o ocazie neobișnuită de a evada din cușca lor psihologică.

Totuși, în ciuda acestor împrejurări favorabile mulți musulmani din Occident sunt încă mai puternic influențați de gândirea islamică conservatoare decât de ideile sociologei Fatima Mernissi, de exemplu, autoarea lucrării *Dincolo de vâl: dinamica raportului bărbat-femeie în societatea islamică modernă* și erudită care a fost influențată de gândirea occidentală. Bineînțeles, recunosc că nu toți cei 15 milioane de musulmani sunt gata să adopte un punct de vedere critic cu privire la Profet și că unii dintre ei recurg la amenințări și intimidare, și poate chiar luând legea în propriile mâini, comit crime. Ceea ce însă mi se pare tulburător, este că multe femei încă opun rezistență la schimbare, de exemplu purtând ostentativ *hijab*. Numeroase femei spun că nu au purtat *hijab* în Turcia, dar au început să-l poarte după ce au sosit în Olanda. Această atitudine reacționară

are un efect descurajator asupra musulmanilor progresiști din Europa.

Există trei tipuri de musulmani în Occident. Primul este alcătuit dintr-o minoritate care nu trăiește potrivit învățăturilor Islamului și înțelege în mod clar că viitorul înseamnă individualism. Acești oameni părăsesc în tăcere Islamul. Muncesc din greu și, când își permit, se mută în cartiere mai bune; își trimit copiii la universitate și nu se amestecă în obișnuitele discuții încinse din Occident despre Islam.

Un al doilea grup se simte extrem de lezat de critica externă referitoare la credința sa și consideră că este o chestiune personală. De generații acești musulmani acceptă faptul că vina pentru insatisfacțiile lor nu rezidă în ei, în Coran și Profetul Mahomed, ci vine din exterior.

În fine, există și musulmanii cu vederi progresiste. Acest grup este alcătuit din indivizi care spun: „Să ne autoexaminăm și să încercăm să ne dăm seama ce este rău.” Aceștia vor să distrugă cușca bucată cu bucată, pentru ca mai mulți oameni să poată scăpa din ea. Dar aceste încercări de a-i elibera pe musulmanii din Occident sunt descurajate de reacțiile negative vehemente din partea celor la care te-ai aștepta cel mai puțin: occidentalii laici. Cei câțiva musulmani cu idei progresiste se ciocnesc direct de opoziția relativiştilor culturali din Occident care spun: „Face parte din cultura lor; să nu minimalizăm acest lucru.” Sau: „Dacă critici Islamul, îți rănești semenii și asta te face rasist sau islamofob.” Eu am fost numită fundamentalistă a Iluminismului, apelativ pe care eu l-am considerat că reprezintă că sunt la fel de radicală în angajamentul meu pentru drepturile omului – ca și când ar fi fost ceva negativ – tot așa cum fundamentalistii islamici sunt devotați doctrinei religioase. Din această cauză cușca încă există. Un soi de pact satanic a fost pecetluit între occidentalii care-și câștigă existența reprezentând interesele musulmanilor, oferindu-le ajutor și cooperând cu ei în dezvoltarea lor, și

musulmanii care au un interes special în această cușcă – un interes stupid, egoist, pe termen scurt.

Cu cinci ani în urmă făceam încă parte din minoritatea tăcută; credeam că trăiesc într-o țară liberă. Mă gândeam că, dacă o femeie este bătută și acceptă acest lucru, este răspunzătoare pentru propria suferință. Mă gândeam că, dacă aș fi în locul ei, aș fugi. Nu mi-aș reface himenul. Aș lua viața de la început, trăind clipa, atunci și acolo. Dar astăzi gândesc altfel. Acum îmi dau seama cât este de importantă educația, nu doar pentru că este punctul de pornire în viață, ci și pentru că în cultura islamică așa este construită cușca. Condiționarea psihologică este foarte puternică și este nevoie de multă energie și forță mentală și voință ca să scapi din ea. Multe fete musulmane sunt crescute conform învățăturilor Coranului și exemplului Profetului Mahomed, să ducă o viață umilă și supusă. Este foarte dificil pentru ele să se elibereze din această cușcă când sunt mai în vârstă. Fiecare musulman ar trebui să se supună voinței lui Allah, dar fetele și femeile trebuie să se supună cel mai mult. Acest tip de educație poate să aibă o asemenea influență, încât femeile să nu reușească niciodată să evadeze din cușcă. Pentru că și-au interiorizat subordonarea, nu o mai simt ca pe o forță exterioară, ci ca pe un puternic scut intern. Femeile care au reușit să stăpânească strategiile de supraviețuire ajung să capete o anume mândrie din faptul că trăiesc în acest fel. Sunt întocmai ca prizonierii care suferă de Sindromul Stockholm, în care ostaticii se îndrăgostesc de răpitorii lor și stabilesc o relație profundă, un contact intim cu ei. Dar este o intimitate nesănătoasă, comparabilă cu situația sclavilor care erau supuși nu doar trupește ci și psihologic și care preferau siguranța existenței lor în sclavie, unei libertăți pe care o percepeau ca fiind înșelătoare.

Când m-am întâlnit cu femeile din mișcarea turcă *Milli Görüş*, am descoperit că sunt sigure pe ele și autoritare, aproape agresive. Și-au apărut propria oprimare mânioase: „*Vreau să port hijab, vreau să-*

mi ascult soțul.” Am întâlnit și femei marocane care spuneau: „Vreau să port *hijab* pentru că Allah cel Binecuvântat poruncește așa.” „Bine”, răspund eu, „dacă vrei să faci tot ceea ce Allah cel Binecuvântat a spus, o să rămâneți în cușca voastră.”

În tot acest timp, mulți așteaptă ca în Islam să se producă o revoluție de tipul Iluminismului. Dar Iluminismul nu vine singur. De aceea felul în care gândesc musulmanii despre Islam trebuie să se schimbe. Musulmanii trebuie să-și schimbe modul de a gândi referitor la felul în care procedează cu credința lor, referitor la viață, să dea un sens nou vieții, să reconsidere modul de a-și vedea propria moralitate sexuală. Puținii musulmani care și-au câștigat individualitatea ar putea să țină o oglindă în fața comunității din care provin, pentru a-i confrunta pe ceilalți cu individualitatea lor încă neevoluată, pentru a-i face să înțeleagă „eul” oprimat și frânt în mod constant de dogme, îndemnuri și sufocanta cultură a bărfei care guvernează majoritatea comunităților islamice. Emanciparea nu înseamnă eliberarea comunității celor credincioși sau salvarea ei de forța răului exterior – cum ar fi colonialismul, capitalismul, evreii și americanii. Înseamnă eliberarea individului din exact aceeași comunitate de credincioși. Și pentru a se elibera ca individ, el sau ea trebuie să ajungă să gândească diferit în legătură cu sexualitatea.

Cea mai bună cale de autoeliberare a culturii islamice din înapoierea în care se află este să înceteze să-i mai învinuiască pe alții pentru acea înapoiere. Musulmanii, bărbați și femei trebuie să-și reevalueze cu atenție și aplecare actuala moralitate sexuală și aderarea la principiile morale ale Islamismului. De asemenea, trebuie să definească modul în care, în realitate, este pusă în practică moralitatea statornicită; care sunt consecințele ei în viața adevărată. De exemplu, câți oameni reușesc să trăiască în conformitate cu principiul potrivit căruia trebuie să pășești în căsătorie virgin și pur, așa cum,

după cum spune Coranul, vrea Allah? Cum interacționează în lumea reală, în viața de zi cu zi bărbații și femeile? În ce măsură violența și violența împotriva femeii sunt consecințe involuntare ale aspirației către un ideal de neatins, menit să asigure un loc plăcut în viața de apoi? Sunt oare suprapopularea și incidența crescută a bolilor cu transmitere sexuală, în special SIDA, din țările islamice o consecință directă a moralității sexuale existente? Dar creșterea numărului de avorturi printre femeile musulmane din Occident?

În loc să-și canalizeze energia și banii pentru realizarea unei bombe atomice și mai mari – așa cum fac Pakistanul și Iranul – lumea islamică și-ar petrece timpul mai util dacă ar examina critic propria moralitate sexuală și efectele înăbușitoare ale propriilor culturi și societăți, și dacă ar găsi și propuneri pentru schimbare.

Cercetările științifice și academice sunt necesare, dar nu suficiente, căci provocările culturale pentru a determina mase mari de oameni să-și schimbe atitudinea sunt enorme. Aproape toate cărțile despre Islam scrise de musulmani sunt texte și îndrumătoare educaționale care îi învață pe musulmani cum să se poarte în conformitate cu preceptele din Coran și Hadith – studii teologice cu prea puține elemente creative sau noi. Pe lângă acestea există romane scrise de musulmani despre dragoste, politică și crime, în care rolul Islamului și al Profetului Mahomed sunt evitate deliberat, deși implicarea morală este că trebuie să respecti preceptele religioase, altminteri lucrurile sfârșesc foarte rău. Majoritatea serialelor islamice difuzate prin satelit în toată lumea au în comun nu numai jocul actoricesc prost, ci și adeziunea la moralitatea sexuală în relațiile dintre personajele principale. Mesajul este că, dacă un tânăr și o tânără se aleg din dragoste, vor sfârși rău; dacă sunt împreună pentru că familiile lor au făcut acest aranjament, atunci totul se va sfârși bine, cu o nuntă splendidă, munți de aur și lacrimi de bucurie.

Totuși cultura musulmană are nevoie în locul acestor dulcegării simpliste de cărți, seriale, poezie și cântece care descriu ce se întâmplă cu adevărat și care satirizează preceptele religioase, cum sunt cele prezentate în *Obiceiuri și moravuri în Islam și Ghid pentru educația islamică*. Satira este o necesitate amară; trebuie să se întâmple. Cartea *Un petic de iad (A Glimpse of Hell)*, care ne spune ce ne așteaptă în viața de apoi, ar putea fi parodiată admirabil într-un film. Imediat ce va apărea ceva de genul *Viața lui Brian* al grupului Monty Python, cu figura lui Mahomed ca personaj principal, regizat de un Theo van Gogh arab, (controversatul regizor olandez acum decedat), vom fi făcut un pas uriaș înainte. Vreau să-l văd pe Mahomed, cu cele nouă soții, apărând într-un film precum *Ben Hur*. Poeții arabi sunt deseori convinși că pot scrie mai bine decât Shakespeare. Dar dacă așa stau lucrurile, unde este versiunea arabă a piesei *Romeo și Julieta*? Și unde este o Madonna marocană care să cânte *Like a Prayer*? Este oare măcar de conceput în lumea islamică un regizor ca David Potter, în al cărui film rujul unei arăboaice ajunge pe gulerul unui general iranian?

Se fac pași spre modernizare în Turcia, Maroc, Indonezia și alte țări, dar campionii modernizării se lovesc de o mare rezistență din partea acelor frați și surori musulmani care ar prefera să mai petreacă încă vreo câteva secole în cușca fecioarelor. Și occidentalii neaoși au o sarcină importantă: nu trebuie să se lase tentați să-i apere pe musulmanii „răniți”. Este în interesul lumii islamice și al lumii occidentale să promoveze o înfloritoare cultură a autocriticii printre musulmani și s-o susțină oriunde este posibil. Lumea islamică se află într-o criză gravă care constituie în același timp o amenințare pentru Occident, o amenințare care înseamnă nu numai terorism, ci și valuri de migrație și riscul izbucnirii unor războaie civile în Orientul Mijlociu – cea mai importantă sursă de petrol pentru Occident. O asemenea amenințare poate fi diminuată doar atunci când lumea musulmană se va reforma din interior, cu

ajutorul Occidentului. Reforma lumii islamice este în interesul ambelor.

Capitolul 4

Dacă am avea și noi un Voltaire...

Toți cei care au urmărit dezbaterile de după 11 septembrie din ziare, de la televiziune și de pe scena politică nu se poate să nu fi observat intensificarea serioasă a criticilor aduse Islamului în tot Occidentul. Principala întrebare pe care și-o pun oamenii este dacă Islamul, în actuala sa formă, este compatibil cu sistemul democrației constituționale. Ar trebui să se angajeze Islamul într-o perioadă de Iluminism și modernizare? Are Islamul nevoie de un Voltaire care să-i îndemne pe musulmani să se elibereze de superstiții, să-și folosească mintea și nu emoțiile, să nu uite, așa cum a observat el în anii 1800, că: „Nimic nu poate fi mai contrar religiei și clerului decât rațiunea și bunul simț.” Și „Adevărurile religiei nu sunt niciodată atât de bine înțelese ca de aceia care și-au pierdut puterea de a raționa.” Există vreun musulman luminat, bărbat sau femeie, care să se alăture lui Voltaire și să spună: „Să consideri virginitatea o virtute – și nu o barieră care separă ignoranța de cunoaștere – este o superstiție copilărească”? Unde este critica mușcătoare adusă Islamului din interior? Sau poate că Occidentul ar trebui să asculte vocea critică a lui Voltaire și să se autoexamineze și în același timp să-și analizeze angajamentul față de propriile principii morale? Așa cum scria Thomas Friedman, occidentalii ar trebui să le ceară arabilor și musulmanilor să fie fideli acelorași standarde morale, înalte pe care le stabilesc pentru ei.

Pentru a răspunde la întrebarea privind compatibilitatea dintre Islamul zilei de azi și culturile occidentale, este logic să facem o comparație între cele două lumi.

Fundamentalismul islamic și Islamul politic nu au apărut brusc din neant. Au avut nevoie de un teren pe care să prindă rădăcini și să crească, înainte de a se transforma în formele foarte periculoase cu care ne

confruntăm de la 11 septembrie încoace. Acest teren fertil este creat de modul în care le este predat Islamul zi de zi musulmanilor din lumea islamică. Nu contează cât este de mare diversitatea din interiorul comunității islamice, învățătura Islamului și modul în care oamenii raportează doctrinele lui la viața reală, pregătesc terenul pentru dezvoltarea fundamentalismului și, în cele din urmă, a terorismului.

Scriitorul Leon de Winter, faimos pentru afirmațiile sale că un al Treilea Război Mondial se duce între Occident și teroriști, relevă o serie de rele practici care au loc în unele țări islamice. Deși nu-i împărtășesc opinia, privind un al Treilea Război Mondial, descrierea lumii islamice făcută de el este surprinzător de exactă. De la început, de Winter face o descriere excelentă a ideologiei care i-a însuflețit pe teroriștii de la 11 septembrie și pe simpatizanții lor. Cadrul lor ideologic religios constă în „forță și slăbiciune, dominare și umilire, eternitate și vremelnicie, claritate și obscuritate”, le justifică acțiunile și le atribuie justiției divine.

Din experiență proprie, pot confirma că lumea islamică este împărțită după o ierarhie foarte strictă. Allah este Atotputernic, iar omul este sclavul Său și trebuie să se supună legilor Lui. Cei care cred ce este scris în Coran, care cred în Allah și acceptă că Mahomed este profetul lui, sunt superiori altor popoare religioase. Musulmanii practicanți sunt „triburi ale Scripturilor” și le sunt superiori și celor ale căror credințe s-au stins și necredincioșilor. Bărbații au întâietate în fața femeilor, iar copiii trebuie să asculte de părinți. Cei care încalcă aceste reguli trebuie umiliți sau uciși în numele lui Dumnezeu.

Viața pe pământ este trecătoare. Le dă credincioșilor ocazia să-și demonstreze frica de Dumnezeu prin respectarea strictă a obligațiilor față de El, ceea ce le va asigura un loc în Rai. Necredincioșii servesc doar de exemple pentru cum nu trebuie să trăiești. *Halal* (ceea ce este permis) și

haram (ceea ce este interzis) sunt cele două noțiuni esențiale care guvernează viața cotidiană. Ele se aplică tuturor musulmanilor, oriunde în lume și afectează toate aspectele vieții. Reguli fixe îți descriu exact cum să gândești, să simți și să acționezi, și ce să eviți, și se aplică la fel pentru domeniile vieții private și publice a musulmanilor. *Sharia* sau legea islamică are prioritate față de orice altă lege sau regulă instituită de oameni. Și este de datoria fiecărui musulman să urmeze *sharia* cât se poate de strict. Fundamentalistii profită de această credință, subliniind neîncetat că musulmanii moderați nu-și conduc viața în conformitate cu doctrina islamică.

Încă din primii ani, noi musulmanii învățăm toate acestea de la părinții noștri, în madrasa (școală islamică) și la moschee. Pe lângă asta, musulmanii din Europa și SUA primesc o educație specială prin scrierile unor personalități ca Yoesoef Al-Qaradawi, pe care unii îl consideră teolog musulman moderat și un partener potrivit de discuții pentru Occident. În realitate, opiniile lui Al-Qaradawi sunt departe de a fi moderate. În cartea sa, *Cele legale și cele interzise în Islam* – destinată exclusiv musulmanilor din Occident – scrie că datoria comunității islamice este să dobândească abilități militare ca să fie pregătită să se apere împotriva dușmanilor lui Dumnezeu și să salveze onoarea Islamului. Potrivit lui Al-Qaradawi, musulmanii care nu reușesc să facă acest lucru, comit un păcat grav. Ceva mai departe în carte, precizează că toate legile făcute de oameni sunt inadecvate și incomplete, întrucât legiuitorii s-au limitat doar la chestiuni materiale, neglijând exigențele religiei și ale moralității. Este greu pentru un non-musulman să înțeleagă cât de serios erodează aceste afirmații procesul democratic al legislației în ochii cititorilor musulmani „occidentalizați”.

De Winter descrie cu îndemânare experiența practică a Islamului ca pe o piesă de teatru cotidiană în care „cohorte de sfinți, îngeri și mici demoni joacă roluri secundare importante. Musulmanul conservator acceptă în acest fel că dușmanii lui pot

avea puteri supranaturale cu ajutorul cărora completează și, bineînțeles că musulmanul obișnuit nu știe cum să se descurce cu astfel de puteri.” În acest context de Winter îl citează pe profesorul israelian Emmanuel Sivan, care a realizat un studiu despre fundamentalism: „O lume locuită de stafii, spiritele morților și *jinn* (creaturi invizibile), unele rele și altele bune; o lume asediată de magia unui Satana seducător și a demonilor lui, unde sfinții și îngerii, și la nevoie minunile, îl eliberează pe credincios; o lume în care comunicarea cu morții (în special cu cei din propria familie) este o întâmplare zilnică, și unde prezența supranaturalului este privită ca o realitate aproape palpabilă.”

Ca musulmană recunosc aceste descrieri. Peste tot în lume musulmanii sunt crescuți cu credințe asemănătoare în supranatural. Totul în viața de zi cu zi te pregătește pentru existența vieții de apoi. Este doar un pas de la aceste credințe, la convingerea că ne câștigăm un loc în Paradis prin martiriu, o atitudine foarte departe de rațiune. Ar fi foarte interesant de analizat în ce măsură superstițiile și lipsa bunului simț în practica Islamului au legătură cu fascinația larg răspândită printre musulmani a ideologiei lui Bin Laden. Aceasta are ca țintă diferitele fantezii și visuri ale musulmanilor, care nu vor să-și asume responsabilitatea pentru propria condiție și pentru propriile fapte și pasează vina pentru problemele personale și ale țării asupra „autorităților” din exterior – asupra Occidentului, asupra Statelor Unite.

Multe madrasa, școli pentru studiul Coranului care în multe țări au devenit școli pentru islamiști fundamentaliști, le inculcă elevilor o ură irațională față de evrei și aversiune față de necredincioși, mesaj frecvent repetat și în moschei. Evreii sunt descriși, în mod constant, ca instigatori ai răului în cărți, pe casete înregistrate și în presă. Eu însămi am aflat pe propria piele cât de insidioase pot fi efectele anilor de îndoctrinare: prima oară când am văzut cu ochii

mei un evreu, am fost surprinsă să văd o ființă umană făcută din carne și oase.

De Winter scrie că mânia obișnuită pe care o simt mulți musulmani – care a dat naștere unor puternice sentimente antiamericane și speculațiilor despre comploturi – nu-și are rădăcinile numai în sărăcia socioeconomică a musulmanilor în comparație cu creștinii și evreii. „Mânia provine și dintr-o experiență religioasă irațională și conservatoare, în care Satana este viu.” Aș vrea să duc argumentul lui de Winter mai departe și să subliniez că acest tip de experiență religioasă este comun nu numai printre musulmanii radicali și fundamentalisti, ci și printre musulmanii obișnuiți. Diferența este că fanaticii nu se opresc la ură, ci sunt pregătiți să comită acte de teroare.

Toți musulmanii învață să privească viața pe pământ ca pe o investiție în viața de apoi, supunându-se voinței lui Dumnezeu și legilor Lui. Valorile comunității – onoarea și supunerea – sunt de mult mai mare importanță decât autonomia individului. Religia nu este considerată un instrument cu care individul poate să adauge sens vieții lui sau să n-o folosească deloc. Este o obligație. Individul trebuie să accepte religia și să se dedice lui Dumnezeu în conformitate cu sensul literal al cuvântului Islam: supunere față de voința lui Dumnezeu.

Mulți dintre cei care cresc și trăiesc cu tradițiile islamice, și care pot fi ușor influențați de fundamentalism și radicalism, tind să fie pasivi în viață și să se lase conduși de sentimentul fatalității. Un musulman practicant, care încearcă să devină membru al societății occidentale, se găsește într-o situație dificilă. Un imigrant musulman din Occident este pus față-n față cu o lume răsturnată cu dosu-n sus.

Spre deosebire de societatea islamică, Occidentul pune mare accent pe independența și responsabilitatea personală a individului și pe necesitatea de a investi în viața lui. Educația și

profesia, mai degrabă decât pietatea, constituie o măsură a succesului. Societățile occidentale nu sunt dominate de o singură ideologie, ci au mai multe ideologii, care coexistă. Într-o democrație care funcționează bine, constituția statului este considerată mai importantă decât Cartea Sfântă a lui Dumnezeu, oricare ar fi aceea, iar Dumnezeu contează numai în viața personală a fiecăruia. Relațiile și interacțiunea dintre persoane sunt guvernate de legi și reguli, elaborate de oameni, nu de forțe divine, iar ele pot fi schimbate, adaptate sau înlocuite de unele noi. Toți oamenii sunt egali în fața legii, chiar și cei al căror stil de viață este diferit de cel al majorității. Femeile au șanse egale potrivit legii (deși în realitate nu este întotdeauna așa). Homosexualitatea nu este un păcat care se pedepsește cu moartea, nici nu este considerată o amenințare pentru supraviețuirea omenirii, ci este văzută ca o formă de dragoste, la fel de normală ca aceea dintre heterosexuali. În plus, dragostea și sexul nu sunt limitate la căsătorie, de ele se pot bucura doi oameni, de comun acord. Democrația îți oferă libertatea de a evita sarcina sau de a o planifica și mijloace de protecție împotriva bolilor cu transmitere sexuală. În Occident, musulmanii văd că evreii nu sunt niște monștri ostili Islamului, că nu vor război cu ei sau să le spulbere speranțele, că nu răspândesc teama, ci sunt oameni obișnuiți cu propria lor istorie șocantă în Europa – Holocaustul. În Occident, prosperitatea și nefericirea nu sunt rezultate ale voinței lui Dumnezeu, ci ale acțiunii omului. Societatea poate fi modelată, îți poți influența mediul în care trăiești. Iar viața de apoi nu prea are însemnătate. Oricine vrea să creadă în ea trebuie să decidă singur, nu este necesar sau cerut amestecul autorităților sau al statului. Multe lucruri interzise în Islam sunt apreciate de societățile occidentale și multe îndatoriri musulmane sunt date deoparte, considerate ca retrograde.

Foarte puțini musulmani sunt în realitate capabili să-și analizeze critic credința. Mințile critice așa cum

sunt Afshin Ellian, în Olanda și Salman Rushdie, în Marea Britanie sunt excepții. În locul autocriticii ni se oferă o serie de negări sau o listă de factori externi și comploturi care sunt „cauzele adevărate” pentru tot ceea ce merge prost în lumea islamică. Musulmanii sunt defensivi, chiar și în ce privește criticarea islamiștilor vinovați de evenimentele din 11 septembrie. Și mulți filosofi și politicieni occidentali exacerbează această tendință musulmană de a evita introspecția, eschivându-se astfel deliberat de la o analiză a Islamului. Au tendința să lase lucrurile în voia lor și, liniștiți, să gândească: „Ei, așa a fost și cu noi odată. Biserica a condus Occidentul în Evul Mediu. Nu vă faceți probleme, în cele din urmă totul va fi bine cu Islamul.” Habar nu au ce spun.

Islamul de azi nu este compatibil cu așteptările statelor occidentale. Islamul are nevoie de Iluminism. Societățile islamice încă se luptă cu problemele Evului Mediu (prejudecăți, gândire limitată, superstiții) care au încorsetat societățile creștine înainte ca Epoca Reformei și cea a Raționalismului să pună sub semnul întrebării dogmele. Dar este improbabil ca această mișcare să ia naștere din interiorul lumii islamice. Scriitorii, erudiții, jurnaliștii care-și exprimă cu voce tare criticile sunt obligați să se refugieze în Occident. Lucrările lor sunt interzise în propriile țări.

Deci, în această situație ce pot face occidentalii? Pe plan internațional, lideri ca Blair și Bush trebuie să înceteze să mai spună că Islamul este ținut ostatic de o minoritate teroristă. Greșesc. Islamul este propriul său prizonier. Ar fi mai util dacă ar cere socoteală Arabiei Saudite pentru faptul că regimul său represiv, presiunile demografice și sistemul de educație religioasă pătinoare au creat un teren fertil pentru extremiști. La aproape cinci ani de la 11 septembrie, chestiunea a fost abordată în foarte mică măsură.

În Olanda, dar și oriunde în Europa, majoritatea albă nativă poate ajuta minoritatea islamică

neminimalizând gravitatea actualei crize a Islamului. Abordând pozițiile absolutiste față de Coran și problema infailibilității Profetului Mahomed, musulmanii din Occident pot învăța din întrebările și criticile la adresa Islamului, după 11 septembrie. Ar trebui făcute presiuni asupra minorităților să se integreze deplin în culturile locale și ale statului. Democrațiile ar trebui să încurajeze vocile disidenților, să-i sponsorizeze pe disidenții musulmani din Occident, pentru ca retorica religioasă mărginită și învechită, căreia i se supun zilnic milioane de musulmani, să aibă o contrapondere.

Să-i lăsăm pe acei Voltaire musulmani ai zilelor noastre să acționeze, într-un mediu sigur, asupra Iluminismului în Islam, care în cele din urmă va duce la un Iluminism internațional, pe măsură ce forța rațiunii și responsabilitatea individuală eliberează mințile musulmanilor de povara vieții de apoi, de sentimentele constante de vinovăție și de tentația fundamentalismului. Am învăța să ne simțim responsabili pentru problemele noastre și pentru domeniile în care suntem înapoiați. Să avem și noi un Voltaire.

Capitolul 5

Unde s-a greșit?

Confruntarea modernă a culturilor

Se presupune că imigranții trebuie să adopte anumite standarde și valori care fac parte integrantă din societatea occidentală și, ca atare trebuie să se poarte în concordanță cu acestea. Disputele privind integrarea denunță comportamentul musulmanilor care nu respectă aceste standarde, dar deseori nu reușesc să ajungă la cauzele fundamentale. Occidentalii condamnă poligamia, vendetta, violența asupra femeilor; vrem să îmbunătățim învățământul și să scădem rata șomajului; observăm legătura cauzală dintre profesii cu școala neterminată și criminalitate. Și cu toate acestea preferăm să nu discutăm fondul cultural și religios al acestor neajunsuri și probleme. Trecem rapid peste faptul că obiceiurile tradiționale și opiniile religioase ortodoxe stau în calea integrării.

Este limpede că „vechile forme și idei” vor continua să-i influențeze pe musulmani pentru mult timp de acum înainte. Imamii ultraconservatori, căsătoriile cu parteneri de import, interesul crescut pentru învățăturile Islamului și urmărirea posturilor de televiziune cu înclinații fundamentaliste, toate contribuie la acest lucru. De aceea, politica occidentală de integrare ar trebui să țină cont de corelația regretabilă dintre dezvoltarea culturală limitată a unor largi pături din populația musulmană și dezavantajele lor sociale.

Principiile de bază ale Islamului tradițional, combinate cu vechile obiceiuri ale grupurilor etnice intră în conflict cu valorile și standardele elementare ale societății occidentale. Eșecul în adoptarea valorilor societății care-i găzduiește sau aderarea la standardele țării de origine, explică în mare măsură de ce mulți musulmani din Olanda rămân în urmă din punct de vedere social și economic. Cu ajutorul lucrărilor a trei scriitori – Karen Armstrong, Bernard

Lewis și David Pryce Jones – pot să afirm că această credință se dedică mai mult decât oricare alta păstrării obiceiurilor și tradițiilor premoderne. Căci în Islam cultura și religia sunt strâns legate, iar versete din Coran legitimează multe practici despre care occidentalii cred că sunt inacceptabile. Lumea mentală a Islamului reflectă stagnarea care a prins ca într-o cursă această religie, la doar câteva secole de la nașterea sa.

Această mentalitate premodernă va continua să acționeze împotriva integrării musulmanilor în Occident. Dar există patru modele diferite pentru rezolvarea problemelor integrării: modelul politico-juridic, modelul (pur și simplu) socioeconomic, modelul multicultural și modelul sociocultural. Într-o măsură mai mică sau mai mare, fiecare ia în considerație fondul cultural-religios al imigranților musulmani.

Relevanța socială

Sigur că și imigranții din Surinam, Antile, Ghana (zona creștină) și China (ca să numesc doar câteva grupuri) au probleme, dar musulmanii care trebuie să se adapteze într-o societate occidentală modernă au dificultăți specifice care sunt generate de religie și cultură. Aceasta este „religia ca factor formator de cultură, cu un sistem de valori și moravuri ce derivă din ideile despre Adevărul Divin și, pe această bază, o comunitate care este copia firească a unei porunci morale mai înalte.” Scăderea numărului de musulmani tineri care merg la moschee denotă în mod categoric că aceștia nu se consideră musulmani. Pentru mulți musulmani nepracticanți esența identității lor și sistemul de valori, și moravuri după care trăiesc rămân islamice.

Musulmanii din Olanda și din alte țări europene din Occident sunt imigranți din Turcia și Maroc, care au venit în căutare de lucru și au făcut copii. În anul 2000 aceste comunități olandeze numărau 309.000 persoane și 262.000 înregistrate. În plus, în ultimul

deceniu s-a constatat un influx considerabil de solicitanți de azil din Irak (38.000), Somalia (30.000), Afganistan (26.000) și Iran (24.000). În anul 2.000 aproximativ 35.000 de oameni au venit în Olanda din Pakistan, Tunisia și Algeria. Ca urmare a reîntregirii familiei și a nașterii de copii, se estimează că aceste comunități se vor mări semnificativ în următoarele câteva decenii. Iată câteva fapte:

- Musulmanii formează în acest moment categoria ideologică cea mai numeroasă din cadrul comunității de imigranți. În cifre absolute asta înseamnă 736.000 de musulmani. Majoritatea musulmanilor rămân puternic ancorați în propria comunitate și realizează un număr foarte mare de căsătorii cu parteneri islamici, provenind din alte țări (aproape trei sferturi dintre căsătoriile turce și marocane, în comparație cu procentul scăzut de căsătorii cu parteneri olandezi nativi, probabil sub 5). „Marea majoritate, în special cei care vin din țări islamice, nu-și fac relații sociale... Profilul lor demografic este unul tradițional și, ceea ce este în mod deosebit uimitor, este că prima și a doua generație nu par deloc diferite din acest punct de vedere.” Păstrarea vechilor obiceiuri (cum ar fi căsătoria și nașterea copiilor la vârste tinere) într-o societate modernă devine un obstacol important pentru mobilitatea socială și integrare. Iar copiii din aceste familii cu părinți care nu sunt educați sau au puțină școală, vor urma exemplul părinților. „Și desigur, mobilitatea socială depinde foarte mult dacă ai fost la școală o anumită perioadă, iar acest lucru este în conflict cu ideea căsătoriei și a nașterii de copii la vârste fragede.”

- Musulmanii din Olanda locuiesc preponderent în zonele mizere din orașele mari și medii. Sunt în general oameni cu educație sumară. Majoritatea turcilor și marocanilor provin din cele mai de jos pături

socioeconomice din țările lor de baștină. Un procent semnificativ de solicitanți de azil nu are mai deloc educație. Rata abandonului școlar printre copiii musulmani este relativ ridicată. Chiar și fetele care își continuă studiile la universitate sunt forțate de familie să se căsătorească și, de aceea, deseori renunță la studii. Șomajul în rândul musulmanilor este încă de două până la trei ori mai mare decât în rândul populației indigene. Cei care au un loc de muncă lucrează adesea în domenii sensibile ale economiei, cum ar fi vânzările cu amănuntul sau servicii de aprovizionare. Dependența lor de beneficii este destul de mare. Rata infraționalității este disproporționat de ridicată. Bovenkerk și Yeşilgöz consideră chiar alarmante aceste cifre.

- După atacurile din 11 septembrie asupra Turnurilor Gemene și după rezultatele scrutinului din 15 mai 2002, alegerile parlamentare naționale din Olanda, a căror principală miză a fost integrarea minorităților și integrarea musulmanilor în societatea olandeză, integrarea musulmanilor a devenit o chestiune imperativă. Tonul discuțiilor devine tot mai sumbru, iar în presă se acordă mare atenție dimensiunii politice radicale a Islamului, la care par să fie sensibili musulmanii din Olanda, ca și din orice altă parte din Occident.

Lumea Islamului

În eforturile lor de a înțelege Islamul, cercetătorii separă adesea religia de originile ei sociale. Ei descriu diversitatea teologică din cadrul Islamului, istoria lui filosofică sau prezintă Islamul ca pe o călătorie spirituală interioară. Nimeni nu a analizat originile acestei religii a lumii din punct de vedere sociologic.

Acest lucru nu este surprinzător, dat fiind faptul că Islamul nu a fost cu adevărat prezent în Europa de

Vest până de curând, fiind subiect de cercetare doar pentru un cerc mic, exclusivist de orientaliști clasici ale căror descoperiri erau nuanțate de metodele folosite sau de interesele personale. Totodată există foarte puține studii de cercetare sociologică a Islamului făcute de erudiți musulmani recunoscuți.

Lewis și Pryce Jones comentează trei caracteristici strâns legate din lumea mentală a Islamului tradițional. După ei, identitatea religios-culturală a musulmanilor se caracterizează prin:

- mentalitate autoritarist-ierarhică („șeful este atotputernic; ceilalți nu pot decât să se supună”)
- identitate de grup („grupul este întotdeauna înaintea individului”; dacă nu faci parte din clan/trib ești tratat cu suspiciune sau, în cel mai bun caz, nu ești luat în serios)
- mentalitate patriarhală și cultura vinovăției (femeia are funcție de reproducere și trebuie să se supună membrilor de sex masculin ai familiei; dacă nu reușește să facă asta, atrage asupra familiei ei rușinea.)

Identitatea islamică (concepția despre om și lume) se bazează pe grupuri, iar conceptele ei esențiale sunt onoarea și dizgrația sau vinovăția. „Onoarea” este strâns legată de grup. Grupurile relevante, în ordinea mărimii, sunt: familia, clanul, tribul și, în ultimul rând, comunitatea credincioșilor (*ummah*).

În cadrul comunității credincioșilor, faptul că cineva pretinde că este musulman este suficient pentru ca alți musulmani să considere acea persoană mai apropiată de ei decât orice alt non-musulman. Musulmanii simt o legătură sentimentală față de surorile și frații lor oprimați din alte părți ale lumii. Când un grup de musulmani – indiferent de unde – suferă sau este oprimat (Kashmir, Palestina), comunitatea de credincioși este în mod obișnuit prezentată ca un trup sângerând, plin de durere.

În cadrul tribului sau al rasei, o persoană din aceeași regiune sau țară este mai apropiată de tine

decât oricine altcineva dintr-o țară foarte îndepărtată. Acest lucru nu implică în mod necesar să ai aceeași naționalitate (concept modern). Un turc kurd se simte înrudit cu un kurd din Iran sau Irak și – ca urmare a unei lungi istorii de războaie și ostilități – *nu* cu vecinii lui turci.

În familie și cercurile (sub)clanurilor este o chestiune de onoare să ai cât se poate de mulți fii. Acesta este motivul pentru care bărbații se căsătoresc de tineri și au mai mult de o soție. Poziția de subordonare a femeii este o consecință a dorinței de a avea mulți fii. Asta din două motive. În primul rând, copiii iau întotdeauna numele tatălui lor, niciodată pe al mamei (de exemplu, numele tatălui ei). Când o femeie se căsătorește cu cineva dinafara subclanului și are copii, servește interesele subclanului rival. Din cauza neîncrederii (sub)clanurilor rivale (nu se știe niciodată, ar putea deveni mai puternici și mai agresivi și te-ar putea ataca) există obiceiul de a încuraja căsătoriile între veri. Dorința de a avea așa de mulți fii ar putea duce la o creștere necontrolată a populației. Iar căsătoriile între membrii aceleiași familii generează considerabile riscuri de sănătate pentru progenituri.

În al doilea rând, femeia poate păta onoarea tatălui ei și, prin urmare, pe aceea a clanului său, atrăgându-și adesea repercusiuni înspăimântătoare. Acest lucru se poate întâmpla dacă poartă haine nepotrivite în afara casei sau dacă iese cu un prieten înainte de măritiș. Pedepsele variază de la avertizări verbale, violențe fizice, expulzare și chiar până la crimă. Rezultatul este aproape invariabil, că niciun bărbat nu mai vrea după aceea să se însoare cu ea. Nu numai că familia își pierde condiția socială, dar femeia devine o povară financiară. Prezența ei în casa părintească amintește permanent de rușinea pe care a adus-o asupra familiei și a clanului. Cu alte cuvinte, individul este complet subordonat colectivității. Toți copiii trebuie să deprindă abilitățile sociale într-o cultură a rușinii, care este centrată pe conceptele de onoare și dizgrație. În acest

mod de gândire nici măcar nu intră în discuție valorile libertății și ale responsabilității individuale. Prima regulă pe care o învață un copil, este să asculte de adulții din familie. În plus băieții învață începând de la o vârstă foarte fragedă să dea cu aceeași măsură cu care primesc. Comportamentul agresiv este funcțional în această cultură și are ca scop evitarea umilirii publice de către alții.

Cultura premodernă seamănă mult cu un concept general numit *Modelul General Uman (MGU)*: un model care s-a găsit în toate societățile la un moment dat, mai puțin în cea de azi. În acest model al filosofului olandez Jan Romein, Omul are sentimentul că face parte din natură; vrea să o folosească, fără să simtă nevoia obsesivă de a-i pune sub lupă toate secretele. După *Modelul General Uman* mintea gândește într-un anumit mod: mai degrabă concret decât abstract – face apel mai curând la imagini decât la concepte. Organizarea și planificarea conștiinței joacă un rol mult mai puțin important pentru el decât în societățile moderne. În mintea MGU puterea și autoritatea sunt absolute și inatacabile. Oricine se opune autorităților este pedepsit. În sfârșit, în acest tipar mental munca privită ca funcție necesară în societate nu este considerată o binecuvântare, ci un blestem și o povară. Să nu faci nimic este un lux dorit de toți, dar acordat doar câtorva.

Islamul și mentalitatea tribală

Islamul a luat naștere într-o societate tribală. Monoteismul Islamului a marcat o puternică ruptură cu politeismul, care predominase în Peninsula Arabică până atunci. Noua credință a călăuzit tribul lui Mahomed în lupta lui constantă de apărare împotriva triburilor vecine. Mahomed predica mila: odată cucerite, triburile nu erau duse în sclavie, dacă se converteau la Islam și se alăturau luptei împotriva triburilor necredincioase. Asta a conferit religiei musulmane un puternic caracter expansionist: este

acordată mare importanță cuceririi și convertirii celor care nu cred în Allah. Islamul a adoptat câteva tradiții spirituale preislamice, cum ar fi rugăciunea, postul și oferirea de ofrande. Relația dintre Mahomed și Dumnezeu lui este una pe verticală: Dumnezeu este Atotputernic, El este unic, iar Mahomed îi ascultă poruncile. Relația dintre Mahomed și adepții lui este simplă și aceeași: voința lui Mahomed este lege.

Coranul recomandă orânduirea ideală a societății după reguli inițial elaborate pentru a pune sub control anarhia tribală a acelor vremuri cu luptele extrem de violente împotriva altor clanuri și triburi, dar și între ele. În *Cercul închis*, David Pryce Jones descrie cum funcționa acest sistem tribal. Într-un cerc vicios al violenței un trib încerca să domine un altul, ceea ce însemna că avea loc o luptă permanentă pentru putere în interiorul tribului, al clanului și al familiei. În fruntea fiecărei familii, fiecărui clan sau trib se afla un bărbat. Adesea acest conducător obținea poziția prin vicleșug și violență. De exemplu, Mahomed a reușit să facă mai multe triburi să accepte importante rânduieli politice și sociale (și în cele din urmă și economice) care susțineau valori fundamentale pentru modul de viață tribal, cum ar fi păstrarea onoarei tribului și redistribuirea averilor. Aceste legi au adus o soluție durabilă pentru problemele dintre triburile rivale și le-a forțat să devină aliați. Luptele continuau, dar numai împotriva triburilor din afara cercului islamic.

Deloc surprinzător, multe din legile stipulate de Coran pun pe primul plan pacea socială a grupului, în cadrul căruia există un grad ridicat de control social. Multe din legi se referă la onoarea bărbatului, a familiei lui, a clanului lui. Opusul onoarei este rușinea, așa încât un bărbat este la fel de entuziast în apărarea onoarei sale, cum este și în evitarea rușinii și dizgrației. Minciunile și echivocul joacă un rol important în această cultură a onoarei și vinovăției; este normal să ignori sau să negi ce s-a întâmplat în realitate. Cultura tribală are un foarte dezvoltat simț

al neîncrederii, nu numai în ce-i privește pe cei din afara cercului, dar și pe membrii propriei familii sau propriului clan.

Gloria și căderea Islamului

Islamul a unit într-o lume a civilizației triburile arabe ignorante care fuseseră profund dominate de anarhie. În secolul al șaptelea, musulmanii au cucerit Siria, Palestina, Egiptul și restul Africii de Nord și au început să se deplaseze spre Peninsula Iberică. Nimic nu părea să împiedice noua credință să se răspândească. În timpul perioadei de glorie a Islamului singura civilizație comparabilă ca nivel și mărime era China. Dar Bernard Lewis distinge civilizația chineză de Islam întrucât era limitată doar la o singură regiune și un singur grup rasial. Musulmanii au creat o civilizație mondială multietnică, multirasială și universală. Și cu toate acestea, astăzi, în comparație cu Occidentul creștin, lumea musulmană a devenit săracă, slabă, refractară și ignorantă.

Lewis afirmă că se dezbate frecvent întrebarea: „Unde s-a greșit?”, fie din punct de vedere laic, fie din punct de vedere sociopsihologic. Cei care susțin punctul de vedere laic, pun rolul religiei în societatea islamică în centrul discuției, argumentând că primatul economic și cultural al Occidentului este rezultatul separării Bisericii de Stat și al instituirii unei societăți civile care se conduce după o legislație laică. Ceilalți, mai ales curente feministe, se concentrează asupra discriminării sexuale și a poziției inferioare a femeii în societatea islamică. Nu numai că aceste probleme lipsesc lumea islamică de talentele și energia a jumătate din populația sa, dar își dezavantajează copiii, lăsându-i în grija unor mame analfabete, oprimăte.

„Produsele unei astfel de educații... vor deveni probabil adulți aroganți sau supuși și nepotriviți pentru o societate liberă, deschisă”, afirmă Lewis. Într-adevăr, un număr tot mai mare de musulmani

susțin cu tărie că răspunsul la întrebarea: „Unde s-a greșit?” este că ei au fost loviți de năpastă pentru că au neglijat moștenirea divină a Islamului. Acest răspuns mult prea simplist este fatal pentru dezvoltarea economică de viitor, căci înseamnă reîntoarcerea la un trecut în mare măsură imaginar, așa cum s-a întâmplat la Revoluția din Iran și în cazul altor mișcări și regimuri fundamentaliste din țările musulmane. Prin comparație, sistemul laic al democrațiilor oferă mai multe șanse. Unii filosofi istorici, printre care și Lewis sunt optimiști în privința Republicii Turce a lui Kemal Atatürk. Alții, inclusiv Pryce Jones, sunt mai puțin optimiști în legătură cu măsura în care laicitatea și alte realizări occidentale sunt (sau pot fi) cu adevărat înțelese de oameni obișnuiți să trăiască într-o societate tribală.

Poziția lui Lewis este lipsită de ambiguitate. Subtitlul cărții sale, *Conflictul dintre Islam și modernitate în Orientul Mijlociu*, este relevant. Cei care au abandonat civilizația islamică nu au trăit pe deplin experiența procesului de modernizare cotropitor, dureros, dar în cele din urmă eliberator, așa cum au făcut-o vecinii și rivalii lor din Occidentul creștin. Lewis atrage atenția că respingerea modernității poate genera o spirală descendentă a urii și resentimentelor, a mâniei și autocompătimirii, a sărăciei și oprimmării, dar își exprimă speranța că musulmanii se vor folosi de talentele și de energia pe care le au pentru a ajunge la un țel comun, astfel încât într-o bună zi să poată redeveni o civilizație importantă.

Din acest punct de vedere Lewis este mai optimist decât Pryce Jones. Lewis vrea ca musulmanii să renunțe la cele mai semnificative valori ale lor, la lucrurile pe care le transmit neconținut copiilor lor, inclusiv structura familială de tip patriarhal și mentalitatea, cu obsesia legată de onoare și imaginea de sine în comunitate. Dar, după cum spune Pryce Jones, acestea sunt chiar caracteristicile care definesc tribul, adică tocmai atributele care fac din această

comunitate una foarte închisă. Aceste valori tribale și simțul identității care le însoțește sunt atât de adânc înrădăcinate, încât oamenii sunt de-acum orbi la efectele lor dezastruoase pe termen lung. Totala acceptare a acestor valori este perpetuată de procesele repetate la nesfârșit, care au legitimat conceptele premoderne cu texte din Coran. Ideile și tradițiile societății tribale a lui Mahomed sunt adoptate direct de societatea industrială și urbană contemporană, fără a se acorda atenție contextului lor istoric.

Istoricul Karen Armstrong crede că în trecut musulmanii au demonstrat cu succes că pot separa rațiunea de religie. În fond, musulmanii au avut cândva mari filosofi și au creat o civilizație mondială. Doamna Armstrong are sentimentul că problema nu o reprezintă atât de mult musulmanii înșiși și religia lor, cât atitudinea Vestului față de țările musulmane. Imperialismul și supremația Statelor Unite ca putere comercială i-au privat pe musulmani de posibilitatea de a-și rezolva propriile probleme.

Lewis este mai sceptic. El este de acord că începând din secolul al XIX-lea britanicii și francezii au ajuns să domine popoarele islamice atât politic, cât și economic. Acest lucru a atras după sine schimbări culturale fundamentale, cum ar fi migrația la oraș în secolul al XX-lea. Nu contestă nici faptul că această evoluție a lucrurilor a transformat viețile musulmanilor atât în sens negativ, cât și pozitiv. Recunoaște că americanii au interese strategice să apere regiunea (asigurându-se de stabilitatea rezervelor lor de petrol). Totuși, după cum susține Lewis, nimic din toate acestea nu reprezintă cauza reală a lipsei de progres din țările islamice. Mai degrabă acestea sunt consecințele, întocmai cum invazia mongolă din secolul al XIII-lea a fost posibilă doar pentru că în acea perioadă imperiul islamic era vlăguit din interior.

Atât Lewis, cât și Pryce Jones consideră că motivul principal pentru declin rezidă în

incapacitatea musulmanilor de a edifica instituții democratice care să salvgardeze dreptul la libertatea individului, să scoată în evidență valorile importante ale cunoașterii științifice și înțelepciunii religioase (cercetarea științifică este adesea oprită când este văzută ca o amenințare pentru dogmele religioase) și să pună capăt consecințelor sociale și psihologice ale subjugării femeilor. Ei nu spun în așa de multe cuvinte că Islamul ca religie stă la baza situației tragice din multe părți ale lumii islamice, dar analiza lor evidențiază faptul că dominația practicilor religioase în lumea musulmană (printre adepții ortodocși și fundamentalști) constituie un obstacol serios pentru progresul și emanciparea musulmanilor.

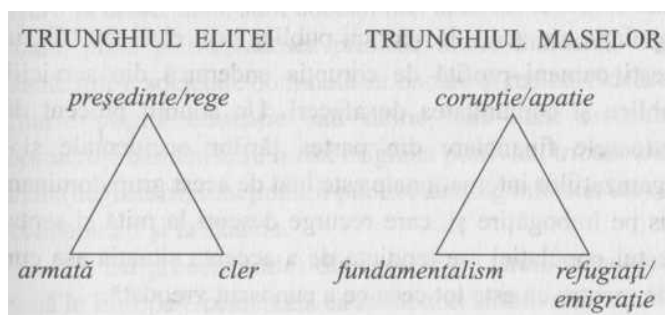
În iulie 2002 Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare a publicat Raportul privind dezvoltarea umană în lumea arabă, un studiu analitic al duratei medii de viață, nivelul de educație și nivelul de trai pentru locuitorii din douăzeci și două de state islamice. Documentul confirmă teoria avansată de Pryce Jones și Lewis: deficiențe instituționale profunde împiedică dezvoltarea umană.

Potrivit raportului, această zonă este grav afectată de „trei deficiențe majore care pot fi considerate trăsături definitorii”:

- absența libertății;
- privarea femeilor de autoritate;
- lipsa de capacități sau cunoștințe.

Soarta oamenilor

Cum trăiesc oamenii în această lipsă de dezvoltare de tip premodern? „Triunghiul maselor” prezentat mai jos este răspunsul lor. Pe lângă asta, există un triunghi al „puterii” sau „elitei” care va fi explicat imediat.

Așa cum prevede cultura tribală, în țările de rezidență ale imigranților musulmani (cu excepția notabilă a Turciei) puterea este concentrată într-un triunghi care constă dintr-un lider politic la vârf (fie președinte, fie rege), urmat de armată, apoi de clerul oficial (*'ulema*). Aceste trei sectoare se consolidează (oarecum) unul pe celălalt. Membrii triunghiului provin adesea din aceeași familie, același clan sau trib și se înrudesesc prin căsătorie. Puterea lor se bazează în parte pe aceste relații. Pentru acești oameni de la vârful piramidei, Islamul este un instrument, un mijloc de a consolida echilibrul existent al puterii. În țări precum Egipt, Irak și Siria guvernul laic supraveghează liderii religioși și există o religie de stat. Liderii politici și ai armatei dețin controlul total al instrumentelor de forță oficiale (în absența unui sistem juridic independent), al tuturor surselor guvernamentale de venit (impozite și comerț), al mijloacelor de informare în masă (radio, televiziune, ziare) și al economiei. Rezultatul este o stagnare generală a societății.

Triunghiul maselor reprezintă modalitățile diferite în care oamenii răspund la această stagnare.

Există corupție și apatie și numai o singură parte din populație are acces la servicii publice prin clan sau trib, iar acești oameni profită de corupția endemică din serviciile publice și comunitatea de afaceri. Un anumit procent din ajutoarele financiare din partea țărilor occidentale și a organizațiilor internaționale este luat de acest grup dominant, pus pe îmbogățire și, care recurge deseori la mită și șantaj. Restul populației are tendința de a accepta

situația așa cum este, pentru că este tot ceea ce a cunoscut vreodată.

Există o creștere a fundamentalismului: acest sector de populație care se extinde rapid nu acceptă actualul echilibru de putere. Pretutindeni fundamentalistii sporesc, chiar și printre profesioniștii cu studii superioare (avocați, medici, etc.) Aceștia sunt dezamăgiți de ideologiile laice, cum sunt: democrația liberală, naționalismul și comunismul. Fundamentalistii cred că toate mizeriile sociale și economice – „Unde s-a greșit?” se datorează ignorării generalizate a valorilor și standardelor islamice. Frăția islamică, Al Qaida lui Bin Laden, Milli Gurus a lui Erbakan, în Turcia acuză Statele Unite în mod special că sprijină tirania din țările lor. În unele state, fundamentalistii sunt prezentați drept singura grupare de opoziție reală din lumea islamică, dar desigur, multe țări au, de asemenea, partide democratice și/sau laice de opoziție. Puterea fundamentalistă depinde de activitatea misionară plină de zel, antipatia față de clerul sprijinit de guvern, forța disperată (terorism și martiriu) și de propriile centre religioase, cum ar fi Universitatea Al-Azhar din Egipt.

Există o importantă emigrație internă și externă: cele mai serioase victime ale stagnării sociale sunt populațiile rurale, țăranii. Mulți au fost deșrădăcinați și forțați să caute de lucru în orașe, unde sunt condamnați să accepte slujbe umilitoare, prost plătite; adesea primesc oferte inumane, degradante într-o societate dominată de onoare și rușine. Adesea au foarte puțină educație sau deloc, sau sunt analfabeți. Numeroși oameni care nu au originea potrivită, tribală sau de clan (negustorii, funcționarii publici de rang inferior, etc.) sunt condamnați și la sărăcie.

Un procent (mic) din masele de țărani a început să vină în Europa Occidentală ca muncitori străini din anii 1960. Mulți și-au părăsit țările natale ca să scape de Războiul Civil și de foamete. Un procent relativ mic a venit în Europa ca solicitanți de azil sau ca să

ceară rezidență pe motive umanitare. Marea majoritate – milioane de refugiați – locuiește în țările vecine din Africa și Orientul Mijlociu, de regulă în tabere administrate de înaltul Comisariat ONU pentru Refugiați.

Raportul privind dezvoltarea umană în lumea arabă afirmă că numeroși oameni din lumea islamică manifestă o dorință puternică de a emigra într-una din țările bogate din Occident.

Comunitatea musulmană din Olanda

Majoritatea musulmanilor care trăiesc în Olanda (turci, marocani și o parte dintre solicitanții de azil) nu au făcut alegerea de a veni în Olanda în cunoștință de cauză, ci au ajuns aici de nevoie. Provin din zone rurale, guvernate încă de tradițiile tribale.

Dacă definim cultura ca pe un repertor de cunoștințe, simboluri, tradiții, idei, aptitudini și reguli de conduită care formează o comunitate, atunci exprimările culturale ale celor mai mulți musulmani se află încă în stadiul premodern de dezvoltare. Acest context cultural se caracterizează prin trei factori importanți. Întâi, o mentalitate autoritară bazată pe ierarhie strictă; în al doilea rând, o structură familială de tip patriarhal, în care femeia are funcție reproductivă și trebuie să se supună bărbaților din familie pentru că altfel atrage dezonoarea asupra familiei. În al treilea rând, totul se învâрте în jurul grupului: grupul are prioritate în fața individului; controlul social este foarte puternic; iar apărarea ferventă a onoarei grupului îi face pe oameni obsedați de ideea de a evita rușinea cu orice preț și rezultatul este că a devenit o regulă să facă asta prin minciună sau pur și simplu negând realitatea. Modul tradițional de gândire este ticsit de concepte religioase anacronice.

Era de așteptat ca asta să ducă la probleme majore privind integrarea la toate nivelele societății, inclusiv la locul de muncă. De exemplu, când șeful de

depozit al unui supermarket, marocan de origine, își conduce subordonații prin intimidări și violențe verbale, se comportă potrivit standardelor grupului (culturii) lui. Este felul lui de a-și impune autoritatea și de a-și apăra onoarea; a conduce prin „consultări pozitive” ar fi o dovadă de slăbiciune. În cultura marocană ai începe un ordin cu: „Te rog...”, dacă te-ai adresa unui superior, dar nu cuiva care-ți este ție inferior. Angajații olandezi au însă un alt termen de referință; pentru ei comportamentul marocanului este nefuncțional și inacceptabil. Dacă acesta refuză să se adapteze, să adopte valorile conducerii olandeze, nu va putea să-și păstreze slujba și va deveni șomer.

Astfel de situații se petrec zilnic și conduc la neînțelegere și neîncredere reciprocă. O consecință ar putea fi că musulmanii se plâng de „discriminare”, iar angajatorii spun că nu „mai vor marocani”. Pentru un musulman din Olanda, abordarea autoritară este sortită eșecului. Să-i faci pe alții să fie de acord cu tine și să-ți urmărești propriile interese sunt chestiuni înscrise în codul social al olandezilor; acesta ia în considerație drepturile individului și interesele colegilor. Un nou-venit trebuie să dobândească o identitate individuală în afara identității grupului lui de origine și să se distanțeze de cultura tradițională a onoarei și rușinii. În loc să se vadă pe sine „prin ochii altora” (onoare și rușine), el trebuie să găsească un echilibru interior stabil care să-l ajute să supraviețuiască într-o societate occidentală modernă.

O altă problemă comună a integrării este văzută în relația dintre bărbați și femei. Standardele profund patriarhale ale musulmanilor par adesea nepotrivite, demodate și degradante într-o societate modernă. Cultul fecioarei/ prostituatei, presiunile făcute pentru a avea cât mai mulți fii, circumcizia fetelor (justificată de obicei pe temeuri religioase), căsătoriile aranjate pentru fiice – toate sunt atribute ale mentalității legate de onoare. Ca grup, femeile, dar și bărbații musulmani trebuie să renunțe la practicile acestea și la valorile care decurg din ele, ca

să reușească în Occident. Dacă nu fac acest lucru, emanciparea musulmanilor nu poate să înceapă cu adevărat. Sau, ca să folosim cuvintele economistului olandez Arie van der Zwan, „...acest decalaj între lumea complet închisă a imigranților non-occidentali și societatea în care au ajuns, nu poate fi considerat distinct de stagnarea din țările lor de origine. Căci cei mai mulți provin (încă) din lumea islamică și există un flux tot mai mare de literatură internațională care se întreabă de ce a eșuat această lume: „Unde s-a greșit?” Lumea islamică a cunoscut un foarte mic progres în știință, cultură sau economie, din secolul al XVIII-lea încoace, deși odinioară a avut contribuții majore în aceste domenii.”

Este foarte bine că în alegațiile sale van der Zwan menționează atât aspectul internațional (stagnarea ca factor motrice pentru emigrare), cât și dimensiunea națională (probleme culturale în timpul integrării, ceea ce reprezintă o provocare pentru societatea gazdă). În articolul său el dezbate factorii care au dus odată la fenomenul emigrării și la faptul că musulmanii nu renunță la valorile și standardele care sunt „nepotrivite” într-o societate modernă.

Inițial, politicienii olandezi și factorii de decizie au interpretat influxul de muncitori străini din lumea musulmană (Maroc și Turcia) ca pe un fenomen temporar. Nou-veniții erau „muncitori invitați”. Chiar și musulmanii aveau aceeași opinie, considerând că au venit în Occident pentru o perioadă limitată, ca să câștige niște bani cu care să-și construiască un viitor acasă. Când a devenit limpede că musulmanii, ca și alți imigranți non-occidentali, se stabilesc permanent în Olanda, au început și dezbaterile legate de cea mai bună cale de a-i integra pe acești oameni în societatea olandeză. Trebuie distinse patru poziții în aceste discuții, relevante pentru toate democrațiile occidentale.

Poziția politico-juridică

Pentru a deveni membri cu drepturi depline ai societății olandeze, nou-veniții care au permis de rezidență ar trebui să aibă aceleași drepturi și îndatoriri sociale și politice ca populația nativă. Odată ce îndeplinesc această condiție politico-juridică, se presupune că imigranții pot participa la toate aspectele societății fără alte intervenții ulterioare ale guvernului, deși campania împotriva discriminării și rasismului continuă să fie o chestiune importantă ce trebuie sprijinită.

Problema cu acest punct de vedere este că există o discrepanță între procesul oficial și cel real de statornicire a imigranților, și transformarea lor în membri total emancipați ai societății. În practică foarte puțini imigranți fac uz de drepturile lor civile și politice. Rata de participare la alegeri, de exemplu, este descurajator de mică. Pentru că familiarizarea cu societatea olandeză este limitată și gradul de conștientizare a drepturilor lor este limitat.

În mod paradoxal, în practică, drepturile oficiale sunt folosite pentru a se obține opusul integrării, adică segregarea comunității de restul societății pe baza religiei ei (etnicității). Cel mai tragic exemplu al acestei chestiuni este sistemul guvernamental al subvențiilor pentru școlile islamice speciale. Ușurința cu care imigranții pot obține avantaje sociale are, de asemenea, neajunsuri, între care acela că numeroși imigranți sunt în situația de a depinde permanent de beneficiile statului.

Abordarea politico-juridică se bazează pe istoria națională a Olandei, formată în secole de tensiuni politice dintre diferite grupuri creștine și laice. Nu ia în considerație tradiția musulmanilor din Olanda. Deoarece există totuși un asemenea decalaj între imigranții musulmani și populația olandeză, această abordare perpetuează dezavantajele menționate mai sus. Musulmanii radicali nu vor fi asimilați în țară așa cum, în istorie, au fost în cele din urmă romano-catolicii și alte secte. Musulmanii radicali se opun sistemului în sine. Musulmanii radicali vor să distrugă întregul sistem.

Unghiul socioeconomic

Potrivit acestei concepții, imigranții din țările non-occidentale sunt etichetați ca persoane dezavantajate.

Statul face astfel ca legislația să creeze șanse egale pentru educația lor, locuri de muncă și venituri, asistență medicală, locuințe. Totuși, se consideră că dezavantajele grupului sunt doar de natură socioeconomică și nu se socotește că ar fi rezultate ale unei culturi sau religii.

Avantajul acestei abordări este că ia în considerație mecanismele excluderii și procesele segregării „oarebe”, cum ar fi concentrarea unui număr mare de imigranți în zone sărace și apariția școlilor pentru copii de culoare. Dar ca și în cazul anterior, dezavantajul acestei abordări este că se bazează pe circumstanțele specifice ale istoriei sociale a Olandei, în special pe conflictul dintre forța de muncă și capital, și instituirea unui stat social după cel de-al Doilea Război Mondial. După acest moment, clasa muncitoare olandeză s-a emancipat, devenind o clasă burgheză medie. Pe de altă parte, majoritatea musulmanilor din Olanda provine dintr-un cu totul alt context social, unul al inegalității instituționalizate și de aceea această abordare are două lipsuri majore. În primul rând duce la victimizare, deoarece pune în sarcina factorilor externi (guvern, societatea olandeză) toată responsabilitatea rezolvării acestor probleme; de asemenea conferă grupului o imagine negativă asupra sa și încurajează o atitudine de neîncredere față de lumea din afara grupului. Acest lucru produce tensiuni între părți și dă naștere la recriminări.

În plus, prevederile statului social, cum sunt asistența socială și subvențiile pentru închirierea unei locuințe, contribuie la disimularea consecințelor pentru cei care au renunțat să participe la viața societății, care nu mai au absolută nevoie să se adapteze la modelul societății olandeze dacă vor să supraviețuiască. În acest fel, procesul de modernizare

încetează pentru grupuri mari de musulmani; de la periferia societății, ei rămân fideli unor valori și standarde care stau în calea propriei emancipări.

Multiculturalismul: Integrare și în același timp păstrare a propriei identități

Abordarea multiculturală își propune să promoveze culturi diferite care conviețuiesc pașnic sub un singur guvern, în conformitate cu regulile respectului reciproc și cu șanse, și drepturi egale. Și totuși, susținătorii ideii de multiculturalism cred că minoritățile ar trebui să se bucure de privilegii speciale. Inițial, aceste privilegii speciale aveau ca scop apărarea drepturilor populațiilor indigene din țări cum sunt Canada (indienii și inuiții) și Australia (aborigenii). Totuși, în Olanda mulți susțin încă acest punct de vedere. De exemplu, M. Galenkamp, din Rotterdam, specialistă în jurisprudență a criticat propunerea premierului Balkenende de a face din sistemul olandez de moravuri și valori – cele mai importante drepturi ale omului – și din separarea Bisericii de Stat, punctele de pornire fundamentale pentru politica de integrare a guvernului. Galenkamp a argumentat că ar fi imposibil, deoarece Olanda nu mai este o societate omogenă; ea crede, de asemenea, că ar avea un efect nedorit de polarizare, ceea ce ar fi în detrimentul coeziunii sociale; de asemenea susține că nu ar fi necesar pentru că un punct de plecare mai bun ar fi „principiul daunelor” elaborat de J.S. Mill, filosoful din secolul al XIX-lea, care credea că nimeni nu ar trebui să aibă de suferit ca urmare a exercitării dreptului la libertate al altcuiva.

Dacă John Stuart Mill ar trăi azi în Olanda, ar contrazice-o pe Galenkamp. I-ar explica că poziția femeilor musulmane care trăiesc în Olanda este deja contrară „principiului daunelor”. Problema lui Galenkamp este că are o gândire formală – așa cum este educat să fie un avocat. Avocații nu sunt învățați să înțeleagă termenul „putere”; ei se concentrează asupra relațiilor verticale din societate – relațiile pe

verticală ale individului și relația lui cu guvernul. Așa că, susțin ei, libertatea individuală nu trebuie limitată de guvern. Dar ei nu înțeleg cum funcționează puterea pe orizontală – nu înțeleg cum să împiedice un individ să-i ia libertatea altui individ. Ei nu văd sau nu înțeleg subculturile, mai ales culturile interioare islamice. Nu înțeleg cum femeile musulmane sunt învățate să creadă în importanța și corectitudinea propriilor impresii. Mill a fost conștient de importanța cititului și rațiunii, ca instrumente pentru a se înțelege pe sine și de a înțelege lumea. Când o femeie este învățată să creadă în propria ei oprire, acest lucru nu îndeplinește condiția libertății.

Multiculturalismul este cea mai semnificativă influență asupra politicilor olandeze de integrare cam după 1979, când s-a înțeles că aflulul de muncitori veniți din alte țări să presteze munci în domeniul serviciilor, aveau să rămână definitiv. Multiculturalismul are o influență așa de mare parțial datorită istoriei acestei națiuni care a învățat să conviețuiască pașnic cu multe minorități. Această coexistență s-a bazat pe principiul „emancipării prin păstrarea identității”, al integrării diferitelor popoare care-și păstrau identitățile etnice și culturale. Multiculturalismul este, de asemenea, așa de influent ca urmare a sentimentului de vinovăție al olandezilor, referitor la istoria lor colonială și la rasismul și genocidul asupra evreilor în timpul celui de-al Doilea Război Mondial.

Problema acestui punct de vedere multicultural este că neagă efectele negative ale standardelor culturale și religioase și pot întârzia integrarea și emanciparea popoarelor, în special la musulmani. Astfel, adepții multiculturalismului salută apariția unei părți musulmane a societății pentru că trăiesc cu iluzia că asta va ajuta la emanciparea economică a musulmanilor, așa cum s-a întâmplat cu segmentul romano-catolic cu mulți ani în urmă. Într-o Olandă majoritar protestantă, catolicii au fost timp de câțiva ani mai săraci, cu familii numeroase, cu slujbe prost

plătite, așa cum sunt azi musulmanii. Dar s-au organizat în jurul Bisericii Catolice și și-au îmbunătățit viața din punct de vedere financiar și economic, până când s-au integrat.

Multiculturaliștii spun: „Dacă a funcționat pentru catolici, de ce n-ar funcționa și pentru musulmani?” Dar aceasta este o concepție greșită și periculoasă despre vasta majoritate a musulmanilor și nu va face decât să le încurajeze atenția separată și interiorizată asupra propriei culturi izolate. Multiculturaliștii uită însă un fapt: catolicii și celelalte culte creștine/protestante împărtășeau aceeași limbă, aceeași identitate națională, o istorie comună și în primul rând aceeași etnicitate. Și toți erau creștini, deși probabil nu erau de acord în legătură cu modul de exprimare a religiei lor. Musulmanii din Europa au o infinitate de limbi diferite și etnicități care-i separă și mai mult de noua lor țară. Contextul social-economic al acestor numeroase popoare este, de asemenea, foarte diferit și complet altul decât cel european. Cum multiculturaliștii nu clasifică fenomenele culturale drept „mai bune” sau „mai rele”, ci doar neutre sau disparate, nu fac decât să încurajeze segregarea și să perpetueze neintenționat, de exemplu, poziția nesatisfăcătoare a femeilor musulmane. Subvențiile de stat pentru școli care nu aparțin statului le permit musulmanilor să aibă propriile școli, inclusiv școli cu internat, separate pentru băieți și fete, unde tinerele fete sunt îndoctrinăte să-și aștepte viitorul de mame și soții în conformitate cu practicile islamice foarte conservatoare.

Abordarea socioculturală

Economistul Van der Zwan a conchis de curând că lipsa de progres în integrare nu poate fi explicată doar de factori socioeconomiici obiectivi. Factorii socioculturali sunt la fel de importanți și se asociază cu dezavantaje socioeconomice foarte reale pentru a da naștere problemei de integrare. El face distincții,

de exemplu, între diferitele grupuri de imigranți non-occidentali. Pe de o parte, sunt cei din Surinam și Antile, și pe de alta, marocanii și turcii. Referindu-se la studiul efectuat de Consiliul Științific Olandez pentru Politici Guvernamentale, menționat anterior, el conchide că primele două grupuri formează o subclasă care a devenit aproape identică cu corespondentul său olandez nativ. Dar între turci și marocani există diferențe calitative și cantitative, generate de poziția lor socioculturală. Doar o treime din populația marocană și turcă poate fi considerată din categoria imigranților integrați. Pentru două treimi perspectivele de integrare sunt cu adevărat foarte mici.

Jumătate din grupul neintegrat este formată din oameni de peste 45 de ani, din care majoritatea nu mai muncește. Cealaltă jumătate o reprezintă a doua sau a treia generație de turci și marocani care, scrie Van der Zwan, este imposibil de clasificat: „A dispărut puternica identificare cu grupul etnic, dar în același timp, nu a avut loc integrarea în societate, iar perspectiva ca acest lucru să se petreacă este îndoielnică.” Acest grup vulnerabil, dezrădăcinat, este expus tentațiilor societății occidentale (libertate, droguri, viața de noapte), dar îi lipsesc resursele interioare mentale sau proprii, sau înțelepciunea de a controla un comportament nepotrivit. Derapajul social este obișnuit la acești oameni tineri: educația și un loc de muncă pot duce la progresul social, dar delincvența și tentația fundamentalismului sunt deseori mai ispititoare.

Concluzie

Dacă interpretăm conceptul de „integrare” ca proces de civilizare pentru grupuri de imigranți musulmani care trăiesc *în cadrul* societății occidentale în care au fost primiți, pseudodezbaterea despre egalitatea culturilor devine superfluă. Dacă un imigrant trebuie să accepte sau să renunțe la ceva cu scopul de a funcționa mai bine într-o societate,

depinde de cerințele acelei societăți. Pe măsură ce imigranții devin conștienți de nivelul realizărilor lor în comparație cu ceilalți, înțeleg că pentru a progresa trebuie să se comporte în conformitate cu valorile și standardele noii lor țări adoptive.

Un al treilea avantaj de a considera integrarea ca proces de civilizare este că ajută populația indigenă să fie mai înțelegătoare cu imigranții care se confruntă cu această provocare. Este mai ușor să dai dovadă de înțelegere reciprocă dacă știi că imigrantul este pe punctul de a se confrunța cu o schimbare personală fundamentală. Majoritatea nativă a avut la dispoziție peste un secol pentru a ajunge să se obișnuiască cu valorile moderne, ceea ce îi oferă un avantaj mental asupra celor care au pășit în societate direct din munții Riff din Maroc sau din zonele rurale ale Anatoliei. Nerecunoașterea acestui fapt ar fi contraproductivă. Și totuși, forma aceasta de toleranță este foarte diferită de susținerea ideii de păstrare a tradițiilor și valorilor numai de dragul lor.

La urma urmelor, olandezii nu mai sunt adepții tradiției religioase ancestrale, premoderne. Din nefericire, totuși, guvernul olandez ignoră de multe decenii poziția dezavantajată a musulmanilor din punct de vedere cultural. În ultimii ani, guvernul a abordat în mod obișnuit aceste probleme din punct de vedere politico-juridic, (pur) socioeconomic, multicultural, toate cele trei modalități fiind însă puternic pigmentate de tradițiile politice, economice și culturale tipic olandeze. Numai o abordare care ia în considerație atât dezavantajele socioculturale, cât și factorii culturali unici ai Islamului oferă o șansă reală de a vorbi despre o integrare reușită. Eșecul unei astfel de acțiuni ar avea urmări catastrofale, mai presus de toate pentru cel mai fragil grup de imigranți musulmani: femeile și fetele.

Capitolul 6

Scurtă istorie personală a emancipării mele față de Islam: interviu cu Colet van de Ven

La momentul acestui interviu, fusesem obligată să plec din Olanda și să mă ascund din cauza amenințărilor cu moartea primite. Credeam că după reîntoarcerea mea în Olanda, toată publicitatea se va concentra – la început – din nou asupra mea și nu asupra disputei. Chiar și în prezent, presa încă tratează cu mult entuziasm subiectul: o femeie de culoare care critică Islamul. Dar într-o bună zi, magia care mă înconjoară va dispărea, într-o oarecare măsură se vor plictisi și atunci va fi posibil să ne gândim din nou la chestiunea reală, la faptul că eșecul integrării se datorează în foarte mare măsură ostilității față de femeie în cultura și religia islamice.

Eram conștientă în ce mă bag atunci când am adoptat această poziție. Reacțiile negative nu m-au surprins. Este un subiect care naște controverse. Dacă totuși voi continua – și o voi face – trebuie să mă aștept la repercusiunile dure care vor urma în mod inevitabil. Înțeleg furia. Orice grup în pragul unei transformări va simți această furie. Strategia mea este: continuă să te lupți până trece furtuna. Într-o bună zi voi putea să spun toate lucrurile pe care le spun acum, fără să provoc astfel de emoții violente. Au început să se audă și alte voci care luptă pentru emanciparea femeilor dependente, semianalfabete din comunitățile de imigranți. Cel de-al treilea val de feminism este pe drum și-mi dă fiori.

Emanciparea este o luptă. Eu am ales această luptă și o voi continua ca membru al parlamentului din partea Partidului liberal. M-am hotărât să trec în această formațiune, pentru că începusem să mă satur de atitudinea evazivă a Partidului laburist, care a închis ochii la sentimentele tot mai puternice de neliniște din societate. Oprimarea femeilor nu li se pare o problemă importantă și nu sunt preocupați de ea.

Nu am ales să mă alătur Partidului liberal pentru că-mi pasă mai puțin de problemele sociale asupra cărora Partidul laburist crede că are monopol. Am intrat în acest partid pentru că am înțeles că dreptatea socială începe cu libertatea și integritatea individului. Totul în societatea noastră se concentrează asupra cetățeanului ca individ: îți iei examenele pe cont propriu, îți completezi tu formularele pentru impozit, iar la tribunal doar tu trebuie să te confrunți cu sentința. Responsabilitatea personală are mereu întâietate. Dar ce face Partidul laburist? Îi consideră încă pe imigranți drept un grup. V-ați putea întreba: de ce? Răspunsul este: pentru că acest partid nu are contact cu realitatea.

Să vă dau un exemplu. Ca interpretă am avut de-a face cu imigranți, care comiseseră fraude în domeniul securității sociale. Ca să poți cere alocație, trebuie să semneze ambii parteneri; femeia face acest lucru la ordinul soțului. El îi arată linia punctată și spune „semnează aici”. Dar ea nu are habar ce semnează. În țara ei de origine nu a trebuit să facă așa ceva niciodată. Și pe urmă vine poliția la ușă. Bărbatul și femeia sunt acuzați de fraudă în domeniul securității sociale. Se dovedește că soțul a fost implicat în asta. Totuși, ea nu a știut nimic: e drept, el pleacă de acasă în fiecare dimineață și vine noaptea târziu, dar bărbații musulmani le spun rareori soțiilor lor cum și-au petrecut ziua. Atunci, de ce ar fi trebuit ea să observe ceva? Se vedește că cei doi trebuie să înapoieze optzeci de mii de guldeni, fiecare jumătate din sumă. Cu alte cuvinte, soția este făcută răspunzătoare în egală măsură cu bărbatul care a greșit. Iar acest caz nu este nici pe departe singular, sunt sute la fel.

Încercați să convingeți Partidul laburist că aceste femei ar trebui eliberate din situația de dependență în care se află; nu veți reuși. Eforturile partidului sunt îndreptate spre menținerea femeilor musulmane în această poziție, pentru că partidul crede că le ajută să-și găsească sentimentul identității. „Acele femei sunt fericite în cultura lor”, spune partidul care omite

și problema copiilor. Adică doar până când devin micii „batarzi marocani”. Și atunci trebuie să suporti consecințele faptelor tale.

Într-o revistă olandeză de informații, un medic generalist și binecunoscut membru al Partidului laburist relatează cum a venit la cabinetul lui o femeie musulmană și i-a spus: „A fost voia lui Dumnezeu ca soțul meu să se îmbolnăvească așa de grav.” Gândul că viața ta se află în mâinile lui Dumnezeu poate să-ți ofere alinare pe patul morții, dar mai înseamnă și că vei sfârși mai repede pe patul acela. Cu toate acestea, doctorul în cauză crede că este o „credință simpatică”. Și ca din întâmplare, el însuși nu crede în Dumnezeu, dar i se pare plăcut să poată spune astfel de prostii. Ceea ce spune însă este: au dreptul la propria înapoiere.

Factorul decisiv pentru schimbarea făcută de mine în octombrie 2002, când am trecut la Partidul liberal l-a constituit asigurarea dată de liderul partidului că voi avea libertatea de a pune prioritar pe agenda politică integrarea și emanciparea femeilor imigrante.

Nu înțeleg de ce decizia mea a generat o asemenea reacție emoțională. Oamenii folosesc cuvinte ca „trădare”, ca și cum m-aș fi alăturat unei organizații criminale. Dar după opt ani de coaliție guvernamentală între liberali și laburiști, diferențele între cele două partide nu mai sunt în realitate așa de mari. Pot să înțeleg că oamenii se simt dezamăgiți de mine personal. Totuși, faptul că laburiștii au făcut multe pentru mine nu înseamnă că trebuie să le rămân loială când nu mă mai pot identifica cu punctele de vedere ale partidului. Toți cred că a fost o decizie impulsivă, dar eu spusesem deja din august că nu sunt mulțumită și vreau să plec.

Desigur că trebuie să învăț anumite lucruri. Înțeleg că uneori trebuie să fac un compromis, că trebuie să am o gândire mai strategică și să-mi formulez ideile mai clar, dar nu am deloc intenția să renunț. Pot să trăiesc cu prețul pe care trebuie să-l plătesc pentru

asta. Câtă vreme sunt apărută, am energia mentală să continui. Cu toate acestea trebuie să fiu atentă, să nu cer prea multe, prea repede. Nerăbdarea este punctul meu nevralgic, călcâiul lui Ahile: vreau ca totul să se petreacă aici și acum. Am nevoie să mi se spună: și mâine va fi bine.

Știu că tata mă iubește, dar eu am făcut o alegere care este radical diferită de tot ceea ce reprezintă el. Dacă într-adevăr a spus pentru săptămânalul olandez ceea ce este citat că ar fi spus – că nu a primit niciodată amenințări telefonice – o simt ca pe o palmă. După fiecare apariție publică a mea, a primit telefoane de la musulmani somalezi care voiau să facă plângere. Inițial nu a băgat în seamă telefoanele acestea, dar m-a întrebat dacă poveștile sunt adevărate. I-am spus că iau atitudine pentru drepturile femeilor din Islam. Reacția lui a fost: „Ia atitudine pentru ce crezi tu că e drept, dar ai grijă s-o faci în numele lui Dumnezeu.” Faptul că l-am denunțat public pe Dumnezeu constituie o teribilă dezamăgire pentru el, una pe care cu greu o poate accepta. Profanând Islamul, i-am pătat lui reputația și onoarea. Din acest motiv s-a îndepărtat de mine. Îmi pare rău pentru el, dar în același timp sunt furioasă. La sfârșitul cărții pe care o scriu acum îi adresez o scrisoare deschisă, în care îl acuz că-i iubește pe copiii lui condiționat. De fiecare dată când a avut de ales între comunitate și copiii lui, a ales-o pe prima. Lucrul ăsta doare.

Sunt ceea ce se cheamă „răsfățata lui tăticu”. În scurtele perioade pe care le petrecea cu familia noastră, era extraordinar de drăguț cu mine și mă lăuda din cale-afară. De asemenea, a organizat niște lucruri pentru care îi sunt și azi îndatorată. De exemplu, când locuiam în Etiopia, mama nu voia ca eu și sora mea să mergem la școală. Urma oricum să fim căsătorite peste câțiva ani, așa că la ce avea să ne folosească toată știința aia? Era mai bine pentru noi să învățăm să facem gospodărie. Dar tata a insistat să ne ducem la școală. A zis că o blestemă pe mama,

dacă nu ne lasă. Totodată s-a pronunțat absolut împotriva circumciziei noastre. Ceea ce el nu are habar este că bunica a aranjat în secret ca lucrul ăsta să se petreacă fără știrea lui.

Fratele meu, sora mea și cu mine îl chestionam mereu de ce nu-și petrece deloc timpul cu noi. Ne adusesse pe lume, dar nu-și asumase nicio responsabilitate pentru asta. Nu aveam nimic împotriva activităților lui politice, ba chiar ne simțeam foarte mândri, dar voiam și un tată. El considera că toate criticile pe care i le aduceam sunt nedemne de noi. Miorlăială fără rost. Ar trebui să ne dăm seama că el are o chemare și în consecință să facem sacrificii cu fruntea sus. Dumnezeu îl dăruise pe el cu onoarea acestei poziții.

Când m-am născut eu, tata era în închisoare. Aveam șase ani când l-am văzut prima oară. Deși era absent perioade lungi, copii fiind simțeam tensiunea de care erau înconjurată toate acțiunile lui politice. Întotdeauna mă refer la anii din Somalia ca la *anii în care se șoptea*: Șșșt, șșșt, nu te poți încrede în nimeni. Îmi amintesc bătăile în ușă, pe bunica deschizând, îmi amintesc cum era aruncată la podea, violențele de limbaj ale bărbaților care ne răscoleau casa. Un copil nu poate înțelege toate astea.

Când am împlinit șase ani, l-am urmat pe tata – care fugise deja din țară – în Arabia Saudită. Nimeni dintre noi nu a fost fericit acolo, cu excepția mamei mele care a înflorit într-o țară cu un climat religios atât de sever. Dar în același timp îi compara pe localnici cu caprele și oile, căci îi găsea așa de proști. La școală trebuia să purtăm o rochie verde cu mâneci lungi și o eșarfa strânsă în jurul capului. Căldura ne provoca arsuri pe spate. Nu aveam voie să ne jucăm afară. După un an ne-am mutat în Etiopia, unde trăia o mare parte din opoziția somaleză și apoi, după optsprezece luni, în Kenya.

Tata are cinci fete și un băiat, de la patru soții. Mama era cea de-a doua soție. A cunoscut-o când

prima lui soție, Maryan era în America. Fusesse trimisă acolo de tata să studieze, dar nu s-a descurcat prea bine. Tata voia ca ea să rămână departe până când avea să-și obțină diploma. Între timp, acasă el devenise una din forțele organizatoare din spatele campaniei pentru alfabetizare. El însuși era profesor, iar mama îi era elevă. O considera deșteaptă și ambițioasă și a luat-o de soție. Într-o perioadă scurtă au avut trei copii, iar într-o bună zi a apărut la ușă Maryan, care se întorcea din America. Habar nu avea de cea de-a doua căsătorie și era foarte supărată. I-a cerut tatei să aleagă. Tata a ales-o pe mama și a divorțat de Maryan.

În 1980 a plecat în Etiopia. După un an s-a întors să ne vadă. Mama i-a spus: „Dacă pleci iar, nu vreau să te mai întorci niciodată și nici n-o să-ți mai fiu soție.” A plecat și s-a întors după zece ani. Mama a refuzat să-l salute și nici în ziua de azi nu-i vorbește. Ulterior tata s-a căsătorit cu o etiopiană, apoi cu o femeie din Somalia – nu am idee unde se află acum. În cele din urmă s-a recăsătorit cu Maryan, prima lui soție, cu care locuiește la Londra.

Pe lângă un frate mai mare, am avut o soră cu doi ani mai mică decât mine, pentru care aveam o mare admirație. Era o rebelă. Făcea ce voia și nu-i păsa dacă primea bătaie pentru asta. Eu eram mai timidă și mai docilă, aveam tendința să accept lucrurile așa cum erau. Dar ea nu. Ca adolescentă a vrut să poarte fuste scurte, ceea ce era considerat total indecent. Mama le rupea, dar de fiecare dată sora mea își cumpăra una nouă. În anul al doilea de liceu a renunțat la școală. Toți au fost supărați, dar ei nici că i-a păsat. A reușit să facă un curs de secretare și și-a găsit o slujbă la Națiunile Unite. Mama i-a interzis să lucreze, dar sora mea o înfruntat-o, în ciuda violențelor verbale și fizice.

Era o femeie puternică și stârnea admirație și respect pretutindeni, mai puțin acasă. Când i-a venit rândul să fie măritată, m-a urmat în Olanda. A sosit în ianuarie 1994 și după un an și jumătate știa olandeză suficient de bine ca să se înscrie la

universitate. A început să fie deprimată, iar purtarea ei a devenit excentrică. Se străduia din greu în compania altora, dar nu reușea nici să se descurce singură. Se uita ore întregi la televizor, indiferent ce se difuza. Zăcea în pat zile în șir și nu mânca. La un moment dat a destăinuit că este nefericită pentru că își neglijase credința. A început să poarte capul acoperit și a încercat să se roage. Câteva zile nu a reușit, iar acest lucru i-a intensificat sentimentele de vinovăție: pentru fiecare rugăciune pe care nu o faci există o pedeapsă. În același timp spunea mereu: Sufăr așa de mult, dar nimeni nu mă înțelege. Și îi era rușine de felul în care se purtase față de mama mea în trecut, regreta profund toate certurile.

Apoi, într-o bună zi, a avut o cădere nervoasă și a trebuit să fie internată. A primit un tratament medicamentos la care a răspuns foarte bine, deși s-au manifestat și efecte secundare; neliniște, durere, contracții musculare, niște ticuri ciudate. Am văzut-o pe sora mea, femeia aceea frumoasă și puternică, cum se năruie sub ochii mei.

În iulie 1997 s-a întors în Kenya. În loc de medicamente a primit vizitele unor molahi convocați ca s-o scape de psihoze. I-au cerut să citească Coranul ca să se calmeze. Și a fost târâtă la un exorcist pentru că unii credeau că mama mea vitregă îi făcuse farmece. Sora mea i-a spus femeii aceleia: dacă ești în stare să eliberezi puteri așa de extraordinare, ar trebui să le folosești ca să-ți tratezi dinții cariati. În nebunia ei nu-și pierduse umorul. Din când în când o legau sau o băteau ca s-o liniștească, însă bineînțeles că asta nu rezolva nimic. Atacurile maniacale au devenit doar mai necontrolabile. Suferea de paranoia și a încetat să se mai hrănească. Pe 8 ianuarie 1998 a murit.

Moartea ei a fost cel mai dificil moment din viața mea. Când tata mi-a dat vestea la telefon, am izbucnit în lacrimi, la care el a spus: „De ce ești așa de supărată? Știi că toți ne întoarcem la Dumnezeu.” Am sărit în primul avion spre Nairobi, dar am ajuns prea târziu pentru înmormântare. Probabil că a murit

de extenuare, dar n-o să știu sigur niciodată, pentru că nu s-a făcut autopsie. În cultura noastră este tabu să pui întrebări despre cauzele morții. De fiecare dată când aduceam vorba despre asta, eram ignorată, ca un copil plictisitor care repetă aceeași veche întrebare la nesfârșit. Invariabil, răspunsul era: Dumnezeu dă viața și tot El o ia.

Sora mea și cu mine eram încă foarte mici când am început să ne dăm seama că ni se spunea mereu să-l respectăm pe fratele nostru. Era doar cu zece luni mai mare decât mine, dar am realizat că numai băieții contează. Statutul unei femei musulmane depinde de numărul de fii pe care îi are. Când oamenii o întrebau pe bunica câți copii are, ea răspundea: „Unul.” Avea nouă fete și un băiat. Spunea același lucru despre familia noastră. Zicea că avem doar un copil. „Dar noi?”, întrebam sora mea și cu mine. „Voi o să nașteți fii pentru noi”, replica ea. Mă ducea la disperare. Ce aveam să fac cu viața mea pe pământ? Să nasc fii! Să devin o fabrică de băieți. La vremea aceea aveam nouă ani.

Pentru ca potențialul lor de producătoare de fii să fie maxim, fetele sunt învățate încă de la vârste fragede să se supună lui Dumnezeu, taților și fraților lor, familiei, clanului. Cu cât o femeie pare să facă asta mai bine, cu atât mai virtuoasă se presupune că este. Trebuie să fii întotdeauna răbdătoare, chiar și atunci când soțul tău îți cere cele mai groaznice lucruri. Vei fi răsplătită pentru asta în viața de apoi. Dar recompensa în sine este nesemnificativă. Femeile pot să aștepte cu nerăbdare curmalele și strugurii din Paradis⁴²¹. Asta-i tot.

Când locuiam în Arabia Saudită, fratelui meu i se permitea mereu să meargă oriunde cu tata. Noi trebuia să stăm acasă. Dar eu și sora mea eram copiii curioși. Voiam să mergem și noi, găseam că este nedrept. Țsta era un cuvânt care atingea o coardă sensibilă la tata. Știam acest lucru. Iar el voia imediat să îndrepte lucrurile: „Allah a spus: I-am dat femeii o poziție onorabilă. Am pus Paradisul la picioarele ei.”

Ne uitam în jos la picioarele mamei, apoi la ale tatei și izbucneam în râs. Ca întotdeauna, ale lui erau încălțate cu pantofi italienesti, scumpi din piele, în timp ce mama era desculță; pielea picioarelor ei era crăpată rău și se descuama, din pricina faptului că umbla constant încălțată cu sandale ieftine. Tata râdea cu noi, dar mama se înfuria, ne bătea și ne dădea afară din încăpere. O îngrozea blasfemia. În Kenya am mers de la Școala primară la Școala secundară pentru fete musulmane. Fete din Kenya, dar și din Yemen, Somalia, Pakistan și India urmau cursurile acestei școli. Erau eleve foarte inteligente acolo, care erau bune la orice materie, inclusiv la sport. Dimineța se făcea apelul nominal. Trebuia să spui *prezent*. Dar după o anumită vârstă se părea că numărul fetelor *absente* crește mereu. Nimeni nu știa unde se duseseră. Ulterior am aflat că fuseseră obligate să se căsătorească. Pe unele le-am întâlnit după un an sau doi. Nu mai rămăsese nimic din ele. Toate fetele acelea deveniseră fabrici de producție pentru fii: șleampete, gravide sau ținând deja un copil în brațe. Spiritul combativ, lumina din ochii lor, energia debordantă, toate se evaporaseră. Printre fetele acelea sinuciderea și depresia erau un lucru obișnuit. Într-un fel eram norocoasă că tata nu locuia cu noi la vremea aceea. Altminteri probabil că și în cazul meu s-ar fi făcut un contract ca să fiu căsătorită la șaisprezece ani, iar la vârsta aceea nu poți evada. Unde aș fi putut fugi?

De la mijlocul anilor 1980 Islamul a început să devină din ce în ce mai proeminent în Kenya. Ca mulți alți adolescenți eram în căutarea a ceva și am fost puternic impresionată de profesoara care ne predă Islamul. Arăta frapant, cu un chip palid în formă de inimă care contrasta în mod misterios cu acoperământul negru de pe cap și cu rochia lungă și neagră. Vorbea cu pasiune despre dragostea pentru Dumnezeu și despre îndatoririle noastre față de el. Prin învățăturile ei am simțit pentru prima oară nevoia să devin martiră. M-ar fi adus mai aproape de

Dumnezeu. Supunerea față de voința lui Allah – despre asta era vorba. Repetam propoziția asta întruna, ca pe o mantra: „Ne supunem voinței lui Dumnezeu”. În mod spontan am început să port vâl și haine negre peste uniforma de școală. Mama era încântată, sora mea mai puțin.

Pe urmă mi-am făcut un prieten. Asta era interzis. Ne-am sărutat. Asta era mai rău decât interzis. Și ca să pună capac la toate astea, era un prieten foarte religios, sever când venea vorba despre doctrinele privind relațiile dintre bărbați și femei. Dar în viața reală nu respecta regulile. În momentele acelea am trăit primele îndoieli serioase. Pentru că mințeam și mințea și el. Cu cât deveneam mai religioasă, cu atât mai mult mă trezeam că mint și dezamăgesc. Părea să fie ceva rău.

Ulterior am stat într-o tabără de refugiați la granița dintre Somalia și Kenya. Am văzut cum erau abandonate femei care fuseseră violate în timpul războiului. Și m-am întrebat: Dacă există Dumnezeu, de ce permite toate astea? Era interzis să-ți treacă prin minte astfel de gânduri, darămite să le și exprimi, însă credința mea se năruia. Cu toate acestea am continuat să-mi spun musulmană.

11 septembrie a fost un punct de cotitură decisiv, dar abia șase luni mai târziu, după ce am citit *Manifestul ateist* al lui Herman Philipse, am îndrăznit să recunosc față de alții că nu mai cred. Cartea o promisem în 1998 de la prietenul meu Marco, dar la vremea respectivă nu am vrut să o citesc. Mă gândeam: un manifest ateist este o declarație a diavolului. Simțeam o rezistență interioară. Dar acum șase luni m-am simțit pregătită. Venise timpul. Am înțeles că Dumnezeu este o invenție și că a te supune voinței Lui, nu înseamnă nimic altceva decât să te supui de bunăvoie voinței celui mai puternic.

Nu am nimic împotriva religiei ca mijloc de eliberare. Ritualurile și rugăciunile pot oferi sprijin și nu cer nimănui să renunțe la ele. Dar resping religia ca etalon moral, ca îndrumar pentru viață. Și acest

lucru este valabil mai presus de toate, pentru Islam, care este o religie ce invadează totul, dominând fiecare pas al vieții tale.

Oamenii mă învinovătesc că nu fac o distincție între religie și cultură. Circumcizia la femei, spun ei, nu are nicio legătură cu Islamul, căci acest ritual barbar nu se petrece în toate societățile islamice. Dar Islamul îți cere să pășești în căsătorie virgină. Principiul virginității este apărat încuind fetele în casă și cosându-le labiile mari. Circumcizia la femei are două scopuri: clitorisul este extirpat pentru a diminua sexualitatea femeii, iar labiile sunt suturate ca să garanteze virginitatea.

Circumcizia se regăsește în timpuri preislamice, când acest ritual era respectat de unele triburi animiste. Clanurile din Kenya și-au circumcis la început femeile de teamă că în timpul nașterii clitorisul se va mări prea mult și va sufoca copilul. Dar aceste practici locale existente deja au fost răspândite de Islam. Au devenit mai importante și au fost legitimate. În țări ca Sudan, Egipt și Somalia, unde Islamul are o mare influență, accentul pus pe virginitate este foarte puternic.

Oamenii mai spun și că imaginea negativă pe care o am despre Islam este rezultatul unei traume personale. Nu spun că am avut o copilărie fericită, dar am reușit să mă descurc. Ar fi dovadă de egoism dacă aș ține experiențele și gândurile mele doar pentru mine. N-ar fi posibil. Tinerele musulmane din Olanda, care au încă lumina aceea în ochi, nu trebuie să treacă prin ce am trecut eu. Trebuie să înfruntăm faptele și să le oferim imigranților, ceea ce li se refuză în propria lor cultură: demnitate individuală. Marele obstacol în calea integrării imigranților, este fără îndoială Islamul.

Marco – fostul meu prieten care mi-a dat *Manifestul ateist* – locuia în același cămin studentesc ca și mine. Ne-am dat târcoale unul altuia timp de două luni, apoi ne-am îndrăgostit. Nu le-am spus părinților. Dar i-am spus fratelui meu, care mi-a

ordonat să pun capăt relației imediat. Nu l-am luat în seamă. Am trăit împreună cu Marco cinci ani. În paranteză fie spus, a fost un mare pas pentru mine să mă mut împreună cu altcineva. Acest lucru era în totală contradicție cu ceea ce se așteaptă în mod convențional în cultura noastră: să rămâi virgină până la căsătorie. În cele din urmă n-a mers pentru că suntem amândoi foarte încăpățânați și niciunul dintre noi n-a vrut să cedeze. Asta ducea mereu la certuri. În plus eu sunt cam împrăștiată, în timp ce el este meticolos și sever. Și asta a dat naștere la probleme. Ținem încă foarte mult unul la celălalt; numai că a devenit imposibil să continuăm relația. Am văzut în jurul nostru alte relații încercând să supraviețuiască în ciuda presiunilor uriașe, cu toate consecințele implicate. Noi nu am vrut asta.

Faptul că nu am vrut să mă mărit – nici cu un văr de departe din Canada, nici cu altcineva – nu putea fi pus în discuție. Tata a spus: „Copila mea, ai încredere în mine, că știi ce este mai bine pentru tine.” Dar nu am avut încredere în el și am fugit în Olanda. I-am scris ceea ce cred că era o scrisoare plină de dragoste, dar clară, în care-l imploram să mă lase să fiu liberă. Mi-a trimis-o înapoi. Pe margine scrisese cu cerneală roșie, că privea acest lucru ca pe un act de trădare, că nu voia să mă mai vadă vreodată și că nu mă mai numeam copila lui. Nu ne-am vorbit șase ani. Într-o seară, în 1997, a sunat telefonul. A răspuns Marco, care a ascultat, apoi mi-a întins receptorul. „Cred că este tatăl tău”, a spus. Am luat receptorul și am auzit: „A bè”, copila mea. Mă iertase și voia să-mi spună că este mândru de mine pentru că aveam grijă așa cum trebuie de sora mea. Am plâns întruna. A fost una dintre cele mai frumoase zile din viața mea. Mă acceptase din nou ca fiică a lui.

Capitolul 7

Să fiu politician nu este idealul meu:

Interviu de Arjan Visser

1. Nu vei avea alți zei înaintea mea

Credința mea a fost o credință a fricii. Frică să nu fac greșeli. Frică să nu isc mânia lui Allah. Frică să nu fiu trimisă în Iad; frică de flăcări și de foc. Allah era aidoma guvernului: mereu prezent, pretutindeni; gata să-l aresteze pe tata și să-l arunce în închisoare. Relația mea cu Allah era cam așa: Câtă vreme mă lăsa în pace, eram fericită. Bineînțeles, mă rugam, când mă durea ceva; îl imploram să o oprească pe mama să mă bată. Dar, ca orice copil care mai devreme sau mai târziu, își dă seama în subconștient că Moș Crăciun nu există, am acceptat că nu trebuie să mă aștept la prea multe de la El.

Cred că în adâncul sufletului sunt atee; doar că mi-a luat ceva timp ca să-mi găsesc convingerile scrise undeva. Poate că pare o insolență, dar cred că majoritatea oamenilor care își spun religioși sunt funciamente atei. Evită să se gândească dacă cred cu adevărat în Dumnezeu și se lasă distrași de detalii. Ar trebui lansată o dezbatere în Olanda despre sursa standardelor noastre morale: le-am inventat noi oamenii sau au fost lucrarea lui Dumnezeu? Ar trebui să începem prin a analiza cele spuse de premierul nostru – sau de orice lider al lumii. L-ați ascultat vreodată cu atenție? Se referă tot timpul la standardele și valorile biblice, dar niciodată la lucrurile pe care Dumnezeu ne cere să le facem sau ne interzice să le facem. Și cu toate acestea este un tip învățat, un om care a învățat să folosească argumente bine întemeiate ca să descopere adevăruri. Poate el să creadă că lumea a fost creată în șase zile? Că Eva a fost zămislită din coasta lui Adam? Chestia asta pur și simplu nu poate fi adevărată. Oamenii de știință sunt neîncrezători. Eu sunt convinsă că primul nostru ministru nu este creștin.

2. Să nu-ți faci chip cioplit sau chip asemănător cu orice se află în cerul de deasupra sau în pământul de dedesubt, sau în apa de sub pământ

Cu prima poruncă Mahomed a vrut să pună sub obroc bunul simț, iar cu a doua a subjugat latura frumoasă, romantică a omenirii. Sunt de-a dreptul îngrozită că atâtor oameni le este interzis accesul la artă. În această privință, Islamul este o cultură depășită și prin acest lucru vreau să spun că este o cultură imobilă, închistată. Totul este scris în Coran și cu asta s-a încheiat discuția. Personal, încă găsesc învățăturile lui Mahomed învechite, dar cum în calitatea mea de politician nu-mi pot permite să intru într-o polemică cu cei care mă vor acuza veșnic că i-am făcut înapoiți, am fost nevoită să retrag această remarcă. Sau mai degrabă mi-am schimbat discursul: Găsesc că principiul Islamului – să te supui voinței lui Allah – este un punct de plecare retrograd, dar asta nu înseamnă că îi consider și pe cei care aderă la această credință primitivi. Sunt în urmă în ce privește dezvoltarea, ceea ce nu este același lucru: nu este prea târziu pentru progres.

3. Să nu iei numele Domnului, Dumnezeuul tău, în van

Este o ofensă capitală să-l insulți pe Mahomed, profetul lui Dumnezeu. Însuși Dumnezeu i-a făcut cunoscut acest lucru Profetului, atunci când i-a transmis și alte mesaje convenabile. Nu trebuie decât să citești Coranul: a furat-o pe Zayneb, soția discipolului său, cu scuza că este voința lui Allah. Și, mai rău: s-a îndrăgostit de Aisha, fiica de nouă ani a celui mai bun prieten al său. Tatăl ei a spus: „Te rog, așteaptă până va ajunge la maturitate.” Dar Mahomed n-a vrut să aștepte. Așadar, ce credeți că se întâmplă? Primește un mesaj de la Allah, cum că Aisha trebuie să se pregătească pentru Mahomed. Cu alte cuvinte, Mahomed ne învață că nu este nicio

problemă să răpești copilul celui mai bun prieten. După standardele noastre occidentale, Mahomed este un tip pervers. Un tiran. Este împotriva libertății de exprimare. Dacă nu faci cum spune el, vei sfârși în Iad. Asta îmi amintește de conducătorii aceia megalomani din Orientul Mijlociu: Bin Laden, Khomeini și Saddam. Sunteți surprinși că există un Saddam Hussein? Mahomed este exemplul lui; Mahomed este un exemplu pentru toți bărbații musulmani. De ce credeți că atâția bărbați musulmani folosesc violența? Vă șochează să mă auziți spunând astfel de lucruri, dar exact ca majoritatea olandezilor indigeni, omiteți un lucru: uitați de unde vin eu. Am fost odată musulmană; știu ce vorbesc. Cred că este tragic că acum, când în sfârșit trăiesc într-o societate democratică, unde libertatea de opinie este bunul cel mai de preț, trebuie să mă lupt încă cu șantajul postum al Profetului Mahomed. În Olanda un musulman poate să citească Coranul și să creadă că Mahomed este fantastic. Dar și mie îmi este îngăduit să cred că Mahomed este un individ demn de dispreț. El spune că femeile trebuie să stea în casă, să poarte vâl, să evite anumite tipuri de munci, că nu pot avea aceleași drepturi de moștenire ca soții lor și că trebuie omorâte cu pietre când comit adulter. Vreau să demonstrez că mai există și o altă realitate în afară de „adevărul” care este răspândit în toată lumea cu bani saudiți. Îmi dau seama că femeile care-și spun musulmane nu mă înțeleg încă, dar într-o bună zi, le va cădea vâlul de pe ochi. Trebuie să deschidem toate canalele de socializare – familia, învățământul, presa – ca să fim siguri că femeile musulmane vor deveni independente și se vor putea întreține singure. Lucrul acesta va lua mulți ani, dar într-o bună zi femeile astea vor înțelege așa cum și eu am făcut-o: nu vreau să am viața mamei mele.

4. Să nu uiți ziua de Sabbath, să-ți fie sfântă. Să muncești șase zile și să-ți faci toată treaba: dar în

ziua a șaptea este Sabbatul Domnului, Dumnezeuul tău: în această zi, să nu lucrezi nimic

În momentele când sunt ocupată mă gândesc: acum trebuie să mă refac. În astfel de clipe îmi place să fiu singură pentru scurt timp. Să umblu prin casă în pijama, să citesc o carte sau pur și simplu să stau în pat. Ei, da, să pierzi timpul, la asta se rezumă totul. A fost o vreme când stăteam așa trei zile la rând, dar în ultimele luni nu s-a mai întâmplat asta. Cred că folosirea duminicilor așa cum fac creștinii, o să-mi fie de ajutor la nevoie.

5. Cinstește-ți tatăl și mama

Allah spune: mai întâi trebuie să mi te supui mie, apoi Profetului Mahomed și în cele din urmă tatălui și mamei tale. Supunerea față de ei întrutotul. Există un singur moment când ai voie să-i refuzi: când îți cer să nu mai crezi în Allah. Am așteptat mult până când am declarat deschis ruptura mea de Islam. Îmi era frică de consecințe, să nu-mi pierd familia. Toată viața mea adoptasem o atitudine neutră – până când nu am mai putut. Tot ceea ce fac acum, ceea ce scriu și spun, nu aș fi putut să fac dacă aș continuat să fiu în aceeași situație inadecvată. Acum există un Dumnezeu mare și gol între mine și familia mea, care nu mai vrea să mă vadă. Într-atât de perversă poate fi religia: intervine în relațiile personale, obligându-i pe părinți să aleagă între copiii lor și Dumnezeu.

Familia mea este mereu în gândurile mele. Mi-e dor de ei. Sunt plină de tristețe. Și totuși sunt mai capabilă să-mi controlez sentimentele de vinovăție acum când nu mai cred că va trebui să plătesc pentru nesupunerea mea cu un loc în iad. Ceea ce mă întristează, în mod deosebit, este gândul că totul este așa de inutil: De ce nu mă acceptă așa cum sunt? Vreau ca tata să fie de față când voi depune jurământul în Camera Deputaților din Parlamentul olandez. Vreau să mă țină în brațe și eu să mă

ghemuiesc în brațele lui, cum făcea pe vremuri. Dar lucrul acesta nu se va întâmpla. Vreau să-i trimit bani mamei, dar banii nu vor ajunge la ea. Vreau să știu ce face, dar îmi este teamă să-i dau telefon. L-a ales pe Allah, nu pe mine.

Mama este o femeie severă, cu o voință puternică. Știe cum să-i manipuleze pe cei din jur și dacă nu merge, te lovește și începe să arunce cu lucruri. În casă la noi totul era spart. Era rece, distantă, o perfecționistă. Dacă reușeam să dau nouă răspunsuri corecte din zece la școală, tot ce întreba era de ce greșisem unul. Îmi era frică de ea, dar o și admiram. Era întotdeauna alături de noi și trebuia să facă totul singură. Tata era cel mai important om din Somalia, când a cunoscut-o pe mama. Asta s-a întâmplat la scurt timp după ce țara a devenit independentă. Tata era ocupat cu politica 24 de ore pe zi, punând bazele unui parlament și ale unui program de alfabetizare. Când mișcarea democratică a eșuat, iar tata a ajuns la închisoare, ea i-a fost foarte loială. Se ducea să-l viziteze în fiecare zi, adesea ducându-i de mâncare. Dar când era obosită și avea nevoie de sprijinul lui, tata nu era lângă ea. Asta s-a întâmplat de nenumărate ori. A trebuit să-l urmărim în diferite țări, unde oamenii vorbeau limbi pe care ea – mândra fiică a unui important judecător – nu le înțelegea; unde trebuia să iasă din casă – deși Allah îi poruncise să stea înăuntru – ca să discute, într-o arabă săracăcioasă, cu vânzătorii locali. Înțeleg de ce a devenit așa de posacă. Nu este o comparație echitabilă, dar nu pot să neg: îmi este mai dor de tata decât de mama. El era afectuos, ne ținea în brațe, se juca cu noi. Tata spunea că sunt frumoasă. Și deșteaptă. Mă lăuda foarte mult. Când tata era cu noi, eram fericită. Dar ne tot părăsea, fără să-și ia rămas bun cum se cuvine. Ultima dată când a plecat de acasă a spus: „Mă întorc la sfârșitul săptămânii viitoare”, dar nu l-am mai văzut decât peste zece ani. Și cu toate acestea... da, poate că lipsa noastră de comunicare este cel mai greu preț pe care am fost nevoită să-l plătesc. Vreau să mă duc să-l vizitez, dar

știu că-mi va închide ușa în nas. Știu că preferă să trăiască cu iluzia că sunt bolnavă mental. Dar o să continui să încerc. Când îmi este dor de el; când simt nevoia să vorbesc cu el; când mi-ar plăcea să mă îmbrățișeze, așa cum obișnuia s-o facă. Sunt destul de realistă să știu că de data asta nu mă va asculta, dar sunt și destul de idealistă să continui să sper că într-o bună zi îmi va răspunde din nou la sonerie.

6. Să nu ucizi

Sunt câțiva fanatici religioși care vor să mă omoare pentru că am devenit atee și pentru că – ucigându-mă – își asigură un loc în rai. Sau așa cred ei. Dar părerea mea este că reprezintă o amenințare, mai presus de orice, pentru acei musulmani care se tem că aș putea influența opinia publică olandeză și în acest fel să fac ca subvențiile pentru minoritățile etnice să fie retrase, iar școlile islamice închise.

Țineți minte că am deja mulți musulmani olandezi de partea mea; dar țin acest lucru în cel mai mare secret. De îndată ce vor ieși la lumină, de îndată ce lucrurile vor începe să se schimbe și noile legi să fie acceptate, dorința de a mă ucide va înceta. Pentru mine este numai o chestiune de perseverență. Cât voi mai avea nevoie de protecție? Nu prea mult timp. Nu este vorba doar despre mine. Islamul și modul în care oamenii sau partidele se dedică apărării doctrinelor lui Mahomed au devenit un subiect de dezbatere internațională, menționat în rapoartele Națiunilor Unite. Bin Laden și adepții lui au realizat exact opusul a ceea ce au intenționat. Probabil că lucrurile trebuie mai întâi să se înrăutățească – invazia Irakului va demonstra cât de mult – dar 11 septembrie, luați aminte la ce spun, a fost începutul sfârșitului pentru Islam, așa cum îl știm.

7. Să nu comiți adulter

Pentru mine s-a făcut un contract de căsătorie cu un văr îndepărtat, cu care urma să încep o familie în

Canada. Când am fugit, tata m-a dezmoștenit. Cu trecerea timpului, tata a regretat decizia și a făcut tot ce-a putut ca să-mi obțină divorțul. El trăia cu impresia că trebuie să mă recăsătoresc; perspectiva ca eu să rămân fără copii era de nesuportat pentru el. Vara trecută s-a pronunțat divorțul, dar bineînțeles că veștile bune pălesc, când veți afla că în toți anii aceia nu i-am fost niciodată credincioasă soțului meu. Am avut diferiți prieteni și am trăit cu cineva cinci ani. Nu i-am spus niciodată tatei, dar comunitatea somaleză din Olanda – care mă supraveghează îndeaproape – a transmis fără îndoială informațiile. Lucrurile nu stau prea bine pentru mine: pentru preacurvie ar trebui să primesc zece lovituri de baston, iar pentru adulter aş putea fi omorâtă cu pietre.

„În afara contextului religios am fost întotdeauna loială. Am observat că oamenilor le este greu să interacționeze cu mine. Marco, tipul cu care am locuit o vreme, obișnuia să spună că sunt evazivă. „Nu-ți exprimi gândurile – spunea – nu știu niciodată la ce să mă aștept de la tine”. E drept că-mi este greu să mă atașez de alții, dar totuși o fac. (Este mai probabil că mă voi despărți de cineva din cauza unei dispute). Acum sunt în relații bune cu Marco; atât de bune de fapt, că se întreabă de ce nu ne mutăm iar împreună. Dar eu știu ce repede își iese el din fire și chiar nu mai vreau să trec prin asta din nou. Nu mă pricep să-mi exprim furia. Nici nu vreau. Provin dintr-o familie ai cărei membri se ciorovăiau mereu, iar acum vreau exact contrariul.

8. Să nu furi

Mama era de părere că orele de sport erau indecente. Refuza să-mi dea banii suplimentari pe care ni-i cereau la școală; așa că-i furam. Am făcut același lucru și ca să iau lecții de cântat și să-mi cumpăr creioanele colorate de care aveam nevoie la școală. Cum observa că-i lipsesc bani din geantă, începea să blesteme, mă lua de păr și mă târa prin

toată încăperea. Eram mereu plină de vânătaie. Mă lovea cu mâna, cu un baston sau cu orice se nimerea la îndemână. Mai obișnuiam să fur și mâncare din dulapul de provizii al mamei, ca să le dau cerșetorilor care treceau prin fața ușii. Prima dată când s-a întâmplat lucrul ăsta, mama a părut ușor amuzată, dar când, într-o bună zi a văzut o grămadă de oameni așteptând în fața casei noastre – și și-a dat seama că alimentele pentru toată luna se evaporaseră din dulap – a turbat de furie.

O sfântă? Eu? Nici pe departe. Am păcătuit, dacă mă iau după principiile religioase pe care am fost crescută să le respect. Întotdeauna am fost neastâmpărată – șicanam alte fete la școală, sunam la soneria ușilor oamenilor și fugeam, îi răneam sentimentele bunicii mele, punându-i la îndoială autoritatea. Și dacă nici asta nu e suficient de rău, să vă spun în ce fel sunt responsabilă pentru stigmatizarea profesorului de Coran. Când mama a ajuns la concluzia că trimiterea noastră la o școală coranică este o pierdere de timp, a angajat un profesor particular care să ne predea acasă. Trebuia să ne pregătim singuri cerneala și să copiem pasaje din Coran pe tăblițe din lemn. Apoi trebuia să spălăm tăblițele și s-o luăm din nou de la capăt. În fiecare sâmbătă. După o vreme m-am plictisit și m-am încuiat în toaletă împreună cu sora mea. Profesorul, mama sau bunica, oricare din ei a venit la ușă, am refuzat să deschidem. Am proferat cele mai îngrozitoare lucruri la adresa profesorului de Coran, că scrisul pe tăblițe era demodat, că te întorcea până-n secolul al XVI-lea. La un moment dat mama i-a spus profesorului să plece: „Iată banii datorați, nu vor să ia lecții de Coran. Sunt epuizată. Renunț.” Nu mult mai târziu – eram singură acasă – l-am văzut pe profesorul de Coran apropiindu-se de casa noastră. Am fugit la poartă, dar era prea târziu. M-a târât în casă, m-a legat la ochi și a început să mă bată. M-a lovit fără încetare, până când am reușit să-mi smulg cârpa de la ochi. Atunci m-a apucat de cap și m-a izbit de perete. De mai multe ori. Am auzit o

pârâitură și mi-am pierdut cunoștința. Ulterior s-a dovedit că-mi fracturase baza craniului. Am fost nevoită să stau în spital 12 zile, iar nota de plată i-a fost trimisă lui. Pe deasupra, a fost obligat să ne plătească despăgubiri pentru necazul pricinuit. După chestia asta, nu s-a mai putut arăta pe nicăieri. Distrus pe viață. Va trebui să trăiesc cu asta: am împins pe cineva la ruinare.

9. Să nu depui mărturie falsă împotriva vecinului tău

Eram meșteră în arta minciunii. Dar când nu am mai avut nevoie să mint – nu există Dumnezeu; nu trebuie să spun adevărul doar pentru că așa vrea Dumnezeu – am ales în mod conștient să nu mai fac acest lucru niciodată.

10. Să nu râvnești la casa vecinului, să nu râvnești la nevasta vecinului, nici la servitorul lui, nici la boul lui sau la măgarul lui, la nimic din ce e al vecinului

Depinde la ce râvnești. Mi-ar plăcea să scriu tratate filosofice, precum Karl Popper, de exemplu. Deci, în mod paradoxal, acest pas – intrarea în politică – nu se înscrie printre idealurile mele. Ceea ce mi-ar plăcea cel mai mult să fac, ar fi să devin filosof și să ajung să am propriile mele teorii. Un loc unde să pot să scriu; cineva care să facă curat; fără grija zilei de mâine; dezbateri reale în loc de discuții inutile despre nimic. Și, în final, asta este ce mă va face fericită.

Capitolul 8

Coșmarul lui Bin Laden: interviu cu Irshad Manji

La vârsta de 14 ani, scriitoarea canadiană de origine ugandeză Irshad Manji a fost exmatriculată din școală pentru că a pus întrebări critice despre Islam. Dar nu s-a lăsat descurajată. A continuat să studieze singură religia, în camera ei de acasă. Astfel, în ochii multor musulmani, ea a devenit o trădătoare. Căci Irshad Manji este un critic sever al Islamului în articole de ziar, cărți sau prelegeri. Și recunoaște deschis că este lesbiană.

*Pentru a marca publicarea traducerii olandeze a lucrării lui Manji **Problemele Islamului (The Trouble with Islam)**, m-am întâlnit cu ea pentru un interviu.*

Am observat că în carte vă adresați „fraților musulmani”. Vă mai considerați musulmană?

„Da, sunt musulmană, vreau să fiu, pentru că sunt convinsă că putem reforma Islamul. Credeți-mă, când am fost dată afară din școală am aflat mai multe despre Islam, pe cont propriu, decât ar fi putut învăța toți musulmanii aceia de cealaltă parte a zidurilor școlii. Dacă mai mulți musulmani ar face același lucru – să gândească singuri, adică – religia noastră ar fi foarte diferită. Am observat că mulți tineri musulmani sunt dornici să facă asta. De fiecare dată când țin o prelegere la universitate, vin studenți după mine și zic: „Ajutor, ne sufocăm; religia asta ne sugrumă.” Din acest motiv am scris cartea.

Dar aveți sentimentul că sunteți musulmană pentru că face parte din identitatea dumneavoastră sau doar pentru că s-a întâmplat să creșteți în acest sistem?

Nu, nu este vorba de identitate. Mie îmi pasă de drepturile omului. Nu pot să tac din gură când văd femei care sunt umilite în numele Islamului. Îi

îndemn neconținut pe frații mei musulmani: Nu mai fiți așa de egoiști. Ridicați-vă și spuneți ceva! Femeile care aleg să poarte hijab (basma pe cap) și niqaab (văl care acoperă fața), subliniază faptul că este la latitudinea lor dacă fac sau nu acest lucru. La care eu spun: da, este în regulă pentru voi, este alegerea voastră să purtați aceste veșminte. Dar gândiți-vă la surorile voastre care trăiesc sub un regim dur unde sunt obligate să poarte hijab și, dacă nu o fac, sunt oprite și umilite. Luptați pentru ele. Însuși Profetul Mahomed a spus: religia este modul în care ne purtăm față de alții. Cu alte cuvinte, dacă te sustragi de la responsabilități, nu ai niciun drept să te numești musulman.

Dar Mahomed s-a căsătorit și cu o copilă de nouă ani. Nu credeți că este un lucru îngrozitor?

Sigur că da. Nu-l cunosc pe Mahomed, nu l-am văzut niciodată. La urma urmelor, nu pot dovedi că a fost feminist sau misogin. Dar Coranul conține mai multe afirmații făcute de el care sună foarte modern. Am grijă întotdeauna să-i întreb pe bărbații musulmani: de ce aveți barbă și vă îmbrăcați în costume arabe din secolul al XVII-lea, dar nu vă interesează defel și ideile progresiste pe care Mahomed le-a inclus în Coran?

În teorie, Islamul este o religie frumoasă și tolerantă. Totuși, problema este că această religie frumoasă este împovărată de presiunile imperialismului cultural arab, care obligă femeile să renunțe la individualitatea lor în onoarea familiei și să devină proprietate comunală. O fată violată primește 180 de lovituri de bici, pentru că a avut raporturi sexuale înainte de căsătorie. Trebuie să scăpăm de astfel de practici.

Și totuși acest lucru rămâne greu de realizat. Islamul își are rădăcinile în moștenirea culturală arabă. Înainte de anul 610 AD, când un bărbat dintr-

o peșteră a avut deodată câteva idei, Islamul nu exista.

Și tocmai de aceea orice reformă a Islamului este așa de grea. Gândirea independentă nu este încurajată în cultura arabă. Și totuși, este singura șansă pe care o are Islamul. Să faci zeci de milioane de musulmani să gândească singuri, nu, asta nu se va întâmpla. Dar putem încerca să formăm o voce critică puternică, care să-i convingă pe ceilalți. Important este că nu permitem unui grup mic de molahi să ne spună ce să facem; dar noi, musulmanii occidentali – căci aceasta este categoria de care mi-am legat speranțele – vom avea curajul să aflăm singuri cât de ambiguu și de contradictoriu este Coranul, și să discutăm liber despre ce am descoperit.

Cum îi veți face pe musulmanii occidentali să facă acest lucru?

Avem nevoie de politicieni care au curajul să spună aceste lucruri; căroră nu le este frică să fie considerați controversați și numiți rasiști. Așa cum nu poți să interpretezi ad litteram tot ce scrie în Coran, societatea multiculturală nu ar trebui văzută ca o dogmă. Ceea ce nu trebuie să uităm este că oamenii, fie ei musulmani sau nu, au dreptul să fie respectați numai dacă ei îi respectă pe alții. Nu te poți ocupa de drepturile omului și în același timp să aplici standarde duble.

De ce le este occidentalilor laici, liberali așa de teamă să ia atitudine împotriva abuzurilor Islamului?

Asta să-mi spuneți dumneavoastră! Îmi pun această întrebare de foarte mult timp. De ce sunteți așa de temători? îi întreb pe prietenii mei din Occident. De ce nu condamnați încălcarea drepturilor omului în țările islamice, când vă faceți vocea auzită în mod regulat, atunci când astfel de atrocități se petrec în Statele Unite și Israel?

În Olanda, musulmanii pretind că sunt demonizați de presă și asta-i împinge în brațele terorismului.

Nimeni nu este obligat de ziariști să facă ceva ce nu vrea. Capul tău e al tău sau al altcuiva? Tot ceea ce faci aici în Occidentul liber este alegerea *ta*. Pentru numele lui Dumnezeu, maturizați-vă! Asumați-vă responsabilitatea pentru voi înșivă. Acesta este miezul problemei în ce-i privește pe musulmani; nu au fost niciodată în stare să-și asume răspunderea. La orele de madrass (lecții de Coran) ni se inoculează ideea că Islamul este superior. Din punct de vedere istoric, Coranul a fost conceput după Tora evreiască și de aceea se consideră că în el se găsește ultimul cuvânt al lui Dumnezeu. Este un punct de vedere periculos pentru că încurajează tot ceea ce se face în numele Islamului, chiar dacă pare greșit. Niciun musulman, nici măcar unul educat și moderat, nu poate să abordeze chestiuni legate de credința lui. Pur și simplu pentru că noi nu am învățat niciodată să punem măcar o singură întrebare despre Coran.

Musulmanii din Olanda acuză foarte repede de rasism pe oricine critică Islamul.

Mi se pare o atitudine foarte ipocrită. Tipul de rasism pe care trebuie să-l suporte musulmanii din Occident nu înseamnă nimic în comparație cu tratamentul la care sunt supuși non-arabii în lumea arabă. Aici nimeni nu pune nici cel mai mic obstacol în calea musulmanilor. Dimpotrivă: oamenii au grijă să nu aibă atitudini prea ferme împotriva circumciziei la femei pentru că „face parte din cultura lor.” Desigur, cultura nu este un motiv să tolerezi suferința umană. De ce nu li se permite polițiștilor să intervină când un tată amenință că-și ucide fiica dacă nu vrea să fie circumcisă? Replica standard este că femeile occidentale sunt în aceeași măsură influențate de idealurile de frumusețe care domină cultura lor. Se simt presate să facă operații estetice. Dar există o mare diferență: nu am auzit niciodată de o situație în care părinții și-au

dezmoștenit fiica pentru că a refuzat să-și mărească sânii. Dar cunosc astfel de cazuri, dacă fata nu a vrut să fie circumcisă sau să înceapă o căsătorie aranjată. Cel mai rău este că preocuparea aceasta pentru discriminare le împinge pe femeile musulmane și mai rău în prăpastie. Pe cine ajuți, tăcând? Dai dovadă de egoism dacă nu vrei să pari rasist.

Am citit undeva pe internet că ați fost supranumită coșmarul lui Bin Laden.

Sunt, recunosc deschis, lesbiană. Musulmanii sunt forțați să privească acest lucru drept păcat. Acest punct de vedere se păstrează, se spune, de sute de ani. Este oare un argument valabil ca să respingi homosexualii? Numai pentru că faci asta de atâta timp? În Coran se spune că diversitatea naturii este o binecuvântare. Acest lucru ar trebui să-i facă să tacă.

Capitolul 9

Libertatea cere vigilență constantă

Uneori mă trezesc în situații nefamiliare care mă conduc spre direcții noi. În ultima vreme s-a întâmplat de câteva ori. Am devenit politician, de exemplu; încă o străină, am intrat în Partidul Conservator Liberal VVD (Partidul Popular pentru Libertate și Democrație). Spuneți, cine s-ar fi așteptat la asta? Cu siguranță, eu nu.

În 2002, mâncam de prânz într-un restaurant de la subsolul Camerei Reprezentanților din Olanda. Aici jurnaliștii pot bea ceva împreună cu politicienii într-o atmosferă relaxată și le pot pune întrebări, neoficial. Cum stăteam eu acolo, un domn simpatic, fermecător s-a apropiat de masa mea și m-a întrebat dacă nu vreau să spun câteva cuvinte pe 4 mai (zi în memoria victimelor celui de-al Doilea Război Mondial) despre libertatea de exprimare.

Fermecătorul domn în chestiune era Caspar Bakx, președintele nou numit al Centrului Internațional de Presă Nieuwspoort^[3]. Mi-a zis că i se părea ciudat că am fost amenințată în Olanda, ca urmare a faptului că mi-am folosit dreptul de a spune ce gândesc. Nu este straniu să fii parlamentar și să nu poți merge nicăieri fără gardă de corp?

M-am gândit că aici are dreptate. Și uite așa, sub impulsul momentului, am acceptat solicitarea domnului Bakx.

Abia mai târziu, când îmi pregăteam discursul, mi-am dat seama că am ceva de spus cu ocazia zilei de 4 mai, Ziua comemorării, cea mai sensibilă din punct de vedere politic și cea mai încărcată de emoție zi a anului. Ea este simbolul celei mai negre perioade din istoria Olandei și a Europei. Numai în Olanda au fost uciși 240.000 de oameni, între care peste 100.000 de evrei. În ce mă băgasem, atunci când am spus da? Ce puteam eu, născută în Somalia și locuind abia de zece ani în Olanda, să spun deosebit în această zi atât de importantă și gravă? N-ar fi putut domnul Bakx să

găsească pe altcineva să se ridice la înălțimea acelei zile simbolice de 4 mai? De exemplu, un membru al Rezistenței? Sau poate vreo rudă a unei astfel de persoane. La urma urmelor, în mișcarea de rezistență olandeză din al Doilea Război Mondial erau înrolați cam 25.000 de oameni. Faptul că îmi desfășor activitatea de parlamentar înconjurată de gărzi de corp nu mă recomandă de fapt ca să țin un discurs în apărarea libertății de exprimare. Aproximativ 1.200 de pamflete ilegale au fost tipărite în timpul războiului; sunt oameni în Olanda care și-au riscat viețile ca să producă și să răspândească aceste pamflete. Fără luxul suplimentar oferit de garda de corp. De ce nu au fost ei invitați să spună ceva?

Astăzi este 4 mai, iar eu mă aflu în această situație bizară în care dumneavoastră, stimați oaspeți, vă așteptați să țin un discurs plin de semnificații. Dar ce poate un imigrant să adauge la semnificația zilei de 4 mai – Ziua comemorării – sau de 5 mai – Ziua eliberării? Împărtășesc eu memoria colectivă a olandezilor sau pe a generației de război din Europa? Și de ce ar trebui eu să comemorez morții lor, când în propria mea țară și pe continentul de unde vin există nenumărați oameni care mor zilnic și vor fi definitiv dați uitării.

Dar poate, dacă stau să mă gândesc, ideea de a invita un imigrant să vorbească astăzi nu este chiar așa de ciudată, la urma urmelor. Războiul s-a încheiat acum 58 de ani și majoritatea populației olandeze consideră că este de fapt un lucru care aparține trecutului. Oficial, țara a făcut pace cu Germania. Generațiile postbelice, mai tinere se simt din ce în ce mai îndepărtate de el. Libertatea și libertatea de exprimare au devenit o experiență obișnuită în Olanda. În Europa de azi, cuvintele pot să aibă încă un impact puternic. Cuvintele ating, rănesc și insultă oameni. Dar rareori acest lucru dă naștere la persecuții sau amenințări. Subevaluăm libertatea de exprimare. Poate că nu ar trebui să o luăm întotdeauna ca pe ceva dat.

Mulți imigranți au trăit experiența unor presiuni și constrângeri extreme. Mă întreb dacă ar putea fi o experiență utilă să facem ca Ziua Comemorării să devină altceva decât un ritual care-și pierde din adevăratul sens pe măsură ce trece timpul. Cultura liberei exprimări formează generații întregi de imigranți și-i obligă pe mulți să reconsidere și uneori să se debaraseze de obiceiuri vechi; dar totodată le permite să pună întrebări despre cum a evoluat memoria colectivă în Olanda de-a lungul anilor, o memorie rezistentă la multe întrebări. Unele din acestea au fost recunoscute oficial, când Regina Beatrix a ținut un discurs oficial cu ocazia celei de-a 50-a aniversări de la sfârșitul războiului: „Pentru o relatare obiectivă a ceea ce s-a întâmplat nu trebuie să ascundem faptul că ocupantul a întâmpinat rezistența eroică a unora ca și acceptarea pasivă, dar și sprijinul activ al altora.”

Într-adevăr, e drept că Olanda încă se luptă cu trecutul său colonial. În plus, dacă privești lucrurile din punctul de vedere al imigrantului, europenii au colonizat părți din Africa și au refuzat să redea independența acestor colonii chiar și după cel de-al Doilea Război Mondial. Și apoi, nu au făcut olandezii ravagii în Indonezia aproape imediat după ce ei înșiși fuseseră eliberați de nemți? Încă mă chinui să înțeleg această atitudine.

Sosirea imigranților a relansat o dezbatere vie despre libertate, siguranță și îndeosebi despre libertatea de exprimare. Mai multe conflicte minore, dar și majore, au loc între europeni și imigranții din țările unde evenimentele din cel de-al Doilea Război Mondial sunt văzute într-o lumină diferită. Și practic toate aceste conflicte îi fac pe europenii indigeni să le asocieze cu acest eveniment: declarațiile și programele politice ale partidelor de extremă dreaptă ne amintesc de raidurile lui Hitler: nu trebuie cu niciun chip să reiterăm Auschwitz-ul. Și cu toate acestea, a treia generație de arabi care se identifică cu așa numiții arabi din Palestina și mășăluiesc

protestând în Piața Dam din Amsterdam, strigă cu entuziasm: „ Hamas, hamas, evreii la gaz!”

Orice imigrant se luptă cu un sentiment al loialității împărțit între țara sa natală, familie și trecut, pe de o parte și țara sa din prezent și viitor, pe de altă parte. Când eram copil nu auzeam decât comentarii negative despre evrei. Primele mele amintiri se întorc înapoi, pe vremea când locuiam în Arabia Saudită, la mijlocul anilor 1970. Uneori nu aveam apă curentă. Îmi amintesc că o auzeam pe mama, care era de acord din toată inima cu vecina noastră, că evreii au făcut din nou ceva rău. Evreii ăia îi urăsc așa de tare pe musulmani că ar face orice ca să ne deshidrateze. „Evreu” este termenul cel mai grav de insultă atât în somaleză, cât și în arabă. Mai târziu, când eram adolescentă și locuiam în Somalia sau Kenya, după mijlocul anilor 1980, fiecare rugăciune pe care o spuneam conținea o solicitare de exterminare a evreilor, închipuiți-vă numai: de cinci ori pe zi. Ne rugăm cu pasiune pentru distrugerea lor, dar de fapt nu văzusem niciodată unul. Cu această experiență din trecutul meu, cu loialitatea față de varianta politică, culturală și religioasă a Islamului, pe care eu (și ca mine milioane) am moștenit-o din copilărie, am ajuns în Olanda. Aici am venit în contact cu un cu totul alt punct de vedere despre evrei: sunt ființe umane înainte de orice altceva. Dar ceea ce m-a întristat cel mai mult a fost să aflu ce uriașă nedreptate li se făcuse acestor oameni etichetați ca „evrei”. Holocaustul și antisemitismul care au dus la această nedreptate nu pot fi comparate cu nicio altă formă de purificare etnică. Acest lucru face unică istoria evreilor în Europa.

Mai de înțeles este motivația și hotărârea cu care oamenii comit genocide. Triburile hutu împotriva etnicilor tutsi din Rwanda, sârbii împotriva musulmanilor din fosta Iugoslavie dovedesc cum ura îi poate face pe oameni să se organizeze și să acționeze cu furie. Astfel de izbucniri de agresiune sunt deseori precedate de oprimare și lipsă de libertate, uneori puse în aplicare de guvern și alteori

(de fapt, din ce în ce mai des) pentru că nu există niciun guvern care să preia controlul. Se investește mult timp și au loc multe discuții a priori în procesul de cultivare și organizare a urii care dă naștere la acțiuni ostile. Disidenții care sunt conștienți de natura distructivă a acestor planuri încearcă să se opună; îi avertizează pe alții și încearcă să-i facă să renunțe să ia parte. Pentru asta este nevoie de un climat cu instituții care să garanteze libertatea de exprimare.

Nu sunt singura imigrantă care a venit în Olanda, Europa sau în Occident în căutarea libertății. Ca mine simt milioane. Vin cu avionul prin intermediul unor traficanți de persoane, după ce și-au vândut toate bunurile ca să plătească drumul. Imigranții din țări în care nu există libertate deloc, fug în camioane, umblă pe jos zile în șir sau plutesc pe mare în ambarcațiuni mici și fragile. Mii de persoane au murit în drumul lor spre Europa.

Ce a reușit Europa să facă în ultimii cincizeci și opt de ani prin comemorarea morților și celebrarea libertății este să înțeleagă că libertatea și pacea cer un efort neîncetat pentru păstrarea lor. Să te bucuri de identitate personală și să accepți pluralismul este posibil cu adevărat numai când sunt garantate drepturile individului. Când îți dai seama că societatea civilă înseamnă să trăiești cu conflicte; că pentru a face asta ai nevoie de cuvinte. Și că prin urmare cuvântul – libertatea de exprimare – este cheia pentru o societate stabilă.

Aici în Europa, imigranții ca mine pot explora importanța cuvântului fără a risca repercusiuni serioase, cum ar fi expulzarea, închisoarea, arderea cărților, cenzura sau decapitarea. În fiecare zi descopăr efectele pe care le pot avea cuvintele – și asta este dureros uneori: pot răni, insulta, pot produce neînțelegeri; dar pot și să clarifice, să explice și, în general, să ușureze suferința. Pentru imigranții din țări în care nu există libertate de exprimare este dificil să știe cum să mânuiască această libertate. Dificil, dar necesar.

Avem nevoie de cuvinte pentru a înțelege timpurile actuale. Avem nevoie de cuvinte pentru a ne împăca cu trecutul. Cuvinte care să exprime conflictul între diverse feluri de fidelitate pe care le trăim când ne mutăm într-o țară nouă; sentimentul acela că ești sfâșiat între două lumi. Cuvinte care să descrie introspecțiile în cultura și religia noastre, care sunt o parte din motivul pentru care ne-am părăsit căminele și casele.

Ca imigrantă care s-a stabilit în Europa, sunt în măsură să compar modul de viață din țara mea natală cu cel din noua mea țară. Ca să-mi pot împărtăși observațiile cu alți imigranți, cărora le este greu să se adapteze, am nevoie de cuvinte. Am nevoie de cuvinte ca să pot spune, poate că standardele și valorile cu care ne-au crescut părinții noștri, nu sunt atât de minunate cum ne-am imaginat întotdeauna.

Cum spuneam la început: în ultima vreme m-am găsit în situații nefamiliare care mi-au bulversat viața. Dar nu voi uita niciodată unde a început viața asta: la Spitalul Digfeer din Mogadiscio, acum grav deteriorat de război. Și nu voi înceta niciodată să mă întreb câți copii care s-au născut acolo, în același timp cu mine, au o viață bună?

Capitolul 10

Viețile a patru femei

În 1992, anul în care am evadat în Olanda, fugind de căsătoria aranjată, tata a aranjat să mă mărit cu un membru al clanului din Canada. În ciuda protestelor mele vehemente, tata n-a vrut să se răzgândească. În drum spre Canada, în Germania, am prins ocazia să fug de familie și am evadat. Am fost dusă la Centrul pentru solicitanții de azil. Eram singura de acolo care putea spune în engleză povestea celorlalți solicitanți de azil. Două fete somaleze care locuiau în aceeași căsuță cu mine, m-au întrebat dacă nu vreau să vin cu ele la angajatul care se ocupa de refugiați, ca să le ajut să-i explice situația lor. Curând mi s-a cerut să merg peste tot cu ele. Aveau păduchi, așa că a trebuit să mergem la cabinetul medical. Am fost cu ele la oficiul pentru evidența străinilor; la oficiul juridic; la diferite instituții care se ocupă de asistența socială. Au aflat despre mine și alți solicitanți de azil din Somalia. După o vreme, lucrătorii de la Centru m-au sfătuit să mă apuc de interpretariat, să fac asta ca pe o meserie. Făceam această activitate ca pe o favoare, iar interpreții profesioniști sunt plătiți cu o sumă decentă. La început olandeza mea nu era destul de bună. Traduceam din somaleză în engleză, dar spuneau că nu au voie să mă plătească pentru asta. Lucrătorii de la Centru m-au scos din încurcătură: „Începi în olandeză și dacă te poticnești, continuăm în engleză.”

În 1993 am părăsit adăpostul pentru solicitanții de azil și am făcut o cerere la Centrul olandez pentru interpreți. Deși am obținut un punctaj bun la teste, mi-au spus că trebuie să aștept până când voi fi rezidentă în Olanda, cel puțin trei ani. Când mi-am dat seama că din ce în ce mai mulți somalezi vin în Olanda, am bătut la ușa serviciilor de imigrație și naturalizare. M-au trecut pe lista interpreților colaboratori și de atunci am avut mult de lucru. Am

lucrat ca interpret din 1995 până în 2001. Am văzut zeci de bărbați și femei care contractaseră boli cu transmitere sexuală (SIDA, sifilis, gonoree, chlamydia) și numeroase femei care rămăseseră gravide accidentale. Incidența sarcinilor nedorite este mai mare printre nou-venitele din țările lumii a treia, unde orice are de departe conotații sexuale este încă strict interzis, decât printre femeile occidentale indigene, care au o atitudine mai liberală față de sex.

Iată patru experiențe din perioada când lucram ca interpretă.

„Nu sunt gravidă; sunt virgină”

O fată de 19 ani din Somalia se duce la cabinetul medical de la Centrul pentru refugiați din 's-Gravendeel (oraș în provincia Olanda de Sud) și se plânge că nu se simte bine. Unul dintre doctori îi face un examen de urină și conchide că este gravidă. Doctorul vrea să-i spună acest lucru și-mi cere să traduc la telefon.

Fata este șocată și izbucnește în lacrimi. O aud plângând la telefon, dar nu înțeleg ce spune. Pare pur și simplu disperată. Mi se face pielea de găină numai când îmi amintesc.

După care spune: „Dar este imposibil, sunt virgină, nu pot fi gravidă.” Continuă să nege. Zice că poate dovedi că este virgină: „Am labiile cusute.” E imposibil să se fi culcat cu un băiat, suturile sunt intacte.

Doctorul încearcă s-o liniștească și-i promite că va mai face un examen de urină.

La scurt timp după asta, primesc încă un telefon de la aceeași fată și ascult aceeași poveste. Doctorul îi spune tinerei somaleze că a repetat testul de urină și că este într-adevăr însărcinată. O întreabă dacă are vreun fel de educație sexuală. Ea răspunde: „De ce ar trebui să am? Nu era nevoie: urma să rămân virgină până la căsătorie.”

Îi spune doctorului că este în Olanda doar de o lună. Un băiat somalez care este în Olanda de mult mai mult timp și vorbește olandeza, a ajutat-o cu toate. De fiecare dată când trebuia să se întâlnească cu avocatul, el venea cu ea. Într-o zi a invitat-o, împreună cu încă două fete somaleze, la el acasă în Dordrecht. Acolo i-a făcut avansuri. A dus-o în dormitor, iar celelalte două fete au rămas în sufragerie. A vrut să se culce cu ea și a dezbrăcat-o. I-a promis că nu o va face să-și piardă virginitatea. Tot spunea că a ajutat-o și că acum era rândul ei să facă ceva pentru el.

Doctorul trebuie să-i smulgă povestea cu cleștele. Ea îi spune că băiatul nu i-a introdus penisul în vagin, ci doar l-a frecat de ea. A ejaculat totuși când era peste ea, dar cusăturile au rămas intacte. Amândoi erau convinși că este încă virgină.

Doctorul o lămurește că pentru a rămâne gravidă este nevoie de un bărbat și de o femeie; că unele femei sunt mai fertile decât altele; și că sunt perioade când ești mai fertilă decât în altele, în funcție de ciclul menstrual. Se pare că ea a avut ghinionul să fie foarte fertilă în momentul acela și așa a putut să rămână gravidă, poate chiar cu o singură picătură de spermă.

Reacția ei demonstrează că nu are habar de relațiile sexuale sau reproducere.

Doctorul îi explică faptul că poate să aleagă între mai multe soluții: poate păstra copilul, poate face un avort sau poate să dea copilul spre adopție.

Fata este complet confuză. „Sunt aici doar de o lună”, strigă ea isteric. „Nu pot face asta. Familia mea a strâns atâția bani ca să-mi pot permite să vin în Olanda și uite cum le mulțumesc. I-am făcut de rușine peste măsură. Nu pot să las să se întâmple așa ceva. Trebuie să mă ascund.”

Când doctorul o întreabă dacă vrea să facă un avort – la urma urmelor, fetusul este încă foarte mic – ea zice: „Nu, nu, nu, m-am făcut de rușine pe mine și familia mea, n-o să mă fac de rușine și față de

Allah, ucigându-mi copilul.” A refuzat categoric să facă avort. Nici nu începe discuție. „Aș sfârși în Iad.”

În conformitate cu Islamul, o sarcină în afara căsătoriei aduce mare rușine asupra familiei, dar încă te mai poți salva în ochii lui Allah. Totuși avortul, uciderea unui bebeluș nevinovat, este un păcat mortal, pentru care nu există iertare.

Doctorul îi sugerează ca alternativă să dea copilul spre adopție. Meditează puțin la această opțiune, dar o respinge. „Am făcut o greșală, trebuie să-mi asum responsabilitatea pentru ea”, zice.

Doctorul îi spune că în acest caz trebuie să vină regulat la controale și că poate să primească ajutor de la un psihoterapeut dacă vrea. Când îi propune să-l implice și pe tată, ea este de acord; ceea ce dovedește că i-a plăcut băiatul, la urma urmelor.

Fata era complet ignorantă. Nu avea niciun fel de educație sexuală pentru că în cultura ei acest lucru era considerat inutil. Sexul înainte de căsătorie este interzis; când se căsătorește o femeie trebuie să fie virgină. Educația sexuală n-ar face decât să le inducă idei greșite oamenilor.

Acest tabu duce la ignoranță printre musulmani în ce privește SIDA și cum se poate lua. Sunt convinși că este o boală pe care o contractează numai homosexualii, creștinii și necredincioșii, nu musulmanii sau somalezii. Am tradus pentru bărbații care duceau o viață sexuală activă și care se duceau la prostituate. Când se vedeau că sunt HIV pozitivi spuneau: „Nu se poate, sunt musulman.” Ca și cum virusul HIV ar putea să facă vreo diferență.

Fetele somaleze sunt crescute cu mottoul: Păstrează-ți cusăturile intacte! Momentul adevărului vine în noaptea nunții. Dacă se dovedește că pereții vaginali nu mai sunt sudați, ești curvă. Strict vorbind sudarea pereților vaginali nu este un obicei islamic. Profetul Mahomed spune în Coran că băieții trebuie circumciși, dar nu se face nicio referire la circumcizia fetelor. Tradiția coaserii labiilor este preislamică, dar a fost adoptată de Islam; poate fi

comparată cu ceea ce s-a întâmplat cu tradiția precreștină a pomului de Crăciun în creștinism. Învățații musulmani nu au condamnat niciodată ritualul circumciziei la fete pentru că în Islam importanța virginității la căsătorie contează foarte mult. Când au venit în contact cu ritualul acesta tribal, probabil că s-au gândit: „Hei, n-ar fi asta o modalitate bună de a garanta virginitatea unei fete? Excelent!” Sutura este populară mai ales în țările islamice africane, ca: Somalia, Eritreea, Sudan și Egipt, dar și Indonezia.

Povestea lui Anab

Anab și Shukri sunt două solicitante de azil minore. Când au ajuns în Olanda, au fost întrebat dacă cineva din familie este în această țară. Au fost trimise la Sa-ied, un frate vitreg mai mare, care locuiește de cinci ani în Olanda cu soția lui. Organizația care se ocupă de solicitanții de azil pentru minori, un trust numit „De Opbouw”, le dă pe fete în „îngrijirea lui”, în loc să numească un tutore oficial. La vremea aceea trustul era responsabil de găsirea unor tutori potriviți pentru solicitanții de azil pentru minorii care veniseră fără părinți și de monitorizarea situației acestora.

Sa-ied le-a supus pe amândouă fetele la abuzuri sexuale grave o lungă perioadă de timp; Anab, cea mai mare dintre fete, a suferit cel mai mult și cel mai tare. Povestea a ieșit la lumină când sora mai mică, Shukri s-a dus la trust și i-a spus totul lucrătorului social. Organizația a raportat cazul și a contactat agenția pentru protecția copilului. Sa-ied a fost arestat și a ajuns la închisoare.

La secția poliției de moravuri din Haga am întâlnit-o pe sora lui Anab și a lui Shukri. Am fost rugată să fiu interpreta acestei femei somaleze gravide care purta basma pe cap. M-a salutat și m-a întrebat imediat: „Cui aparții?” Ceea ce înseamnă: „Din ce clan faci parte?” I-am spus că în calitate

mea de interpretă nu am voie să răspund la astfel de întrebări. Dar cum sunt somaleză, a vrut să știe, din cauza lucrurilor care urmau să fie discutate. Am refuzat din nou, explicându-i că am jurat să păstrez secretul.

Le-a spus polițiștilor că ea, cele două surori și fratele vitreg sunt toți rude dinspre tată. În aceste condiții, un frate vitreg este considerat frate bun. Polițiștii i-au cerut amănunte despre făptaș: dacă știa că le abuza sexual pe surorile ei, dacă avea antecedente privind violarea altor fete sau femei, dacă urma întotdeauna același tipic, etc.? I-a luat jumătate de oră sau mai mult ca să le spună polițiștilor ce virtuoasă este familia ei. Că doar băiatul acela era altfel; că în rândul somalezilor nu se întâlnește abuzul sexual; că acela era un blestem. În cele din urmă a cerut o investigație completă a cazului ca să verifice dacă violul chiar s-a petrecut. Femeia era total confuză. Se întreba cum poate îndrepta lucrurile.

Am aflat multe detalii despre caz: când a început, cum a început, cine a raportat despre el și că bărbatul nu numai că le-a supus pe cele două fete la abuzuri sexuale, dar o viola în mod regulat și pe soția lui.

Cam după o săptămână, nepoata mea Maryan a venit să stea la mine. La sfârșitul săptămânii m-a întrebat dacă pot să vin s-o iau de la o adresă din Utrecht. Voia să-i facă o vizită unei prietene pe care o cunoștea din primele zile ale șederii ei în Olanda. Amândouă erau date în grija organizației „de Opbouw”, trustul care se ocupă de solicitanții de azil pentru minori și așa s-au împrietenit: două adolescente care se distrează împreună și cărora le place să poarte tocuri înalte.

La adresa din Utrecht am găsit o mizerie incredibilă. Toată casa puțea a urină. Doi țânci – nu mai mari de unu sau doi ani – își făceau de lucru umblând de colo-colo, în niște pampersși care fuseseră purtați mult prea mult. Scutece murdare zăceau peste tot în jur. Prietena nepoatei mele, în

casa căreia ne aflam, se numește Anab. Ne-a oferit ceai și a dispărut la bucătărie. Ne-a lăsat să așteptăm o mulțime.

În timp ce stăteam pe canapea cu Maryan, iar Anab ne pregătea ceaiul (am o bănuială că nu găsește nimic; noi nu bem niciodată ceai) Maryan a spus: „Vezi casetele alea video? Toate sunt cu pornografie. Pornografie extremă. Soțul lui Anab le închiriază. O obligă pe Anab să se uite la ele și să facă apoi toate lucrurile alea nebunești pe care le-a văzut pe casete. O violează anal, iar ea este forțată să suporte lucruri oribile.”

Am recunoscut povestea: este aceeași Anab peste al cărei dosar dădusem la secția de poliție din Haga. În timp ce bărbatul care o violase și traumatizase pe Anab era după gratii, familia ei reușise să găsească un văr dispus să se însoare cu ea, chiar dacă nu mai era virgină. Abuzul sexual, care „n-a avut loc niciodată în familia noastră”, a fost mușamalizat și numele familiei a fost reabilitat.

La anchetă a ieșit la iveală faptul că Anab a fost căsătorită cu vărul ei imediat ce a împlinit 18 ani. După vârsta asta, solicitanții de azil nu mai intră în grija Organizației Opbouw. Se presupune că vărul ei, din cine știe ce motiv, nu reușise să-și găsească o soție. Familia i-a spus: „Avem o soție pentru tine, dar va trebui să-ți ții gura în legătură cu ce i s-a întâmplat.” După ani de abuz din partea fratelui vitreg, Anab suferea acum din cauza abuzurilor vărului ei cu care fusese forțată să se mărite.

Anab a fugit de acasă de mai multe ori și în mai multe rânduri fusese luată de acasă de serviciile sociale, dar de fiecare dată s-a întors. Printr-o vecină, a fost ajutată să se instaleze pentru un timp într-un adăpost pentru femei, până când soțul ei a luat-o de acolo și a dus-o acasă. Sa-ied este în închisoare pentru că a abuzat-o sexual pe Anab, dar soțul ei, care o maltratează în același fel, rămâne în libertate.

Familia acestor două fete le-a plătit traficanților de persoane o sumă mare de bani ca să-și lase copiii să învețe în Olanda. S-a făcut acest lucru în spiritul unui optimism plin de speranță; apoi – din neglijență – totul s-a sfârșit în acest mod.

Povestea lui Anab relevă cum este sacrificată o fată în numele cultului sacru al virginității, pentru a salva onoarea familiei. Și nu doar Anab devine victima acestui mit; copiii și soțul ei sunt în aceeași măsură afectați. Soțul ei se poartă într-un mod cu totul smintit cu ea, spunându-și că totul este în ordine, căci: „își pierduse virginitatea, deci era deja o curvă.” Iar cei doi copii ai ei cresc literalmente într-o mizerie cruntă. Ce se va alege de ei?

Shukri, sora mai mică a lui Anab a plecat definitiv. A evadat și nu a mai vrut să aibă vreodată de-a face cu familia ei.

Gospodina virtuoasă

Are în jur de patruzeci de ani, are doi copii și este însărcinată cu al treilea. Doctorul îi spune că vrea să discute despre rezultatul unei analize de sânge pe care i-a făcut-o în cadrul testelor de rutină din timpul sarcinii. Are ceva important să-i spună: este HIV pozitivă.

Femeia se supără: „Nu este adevărat. Sunt virtuoasă, am dus o viață foarte castă. Am respectat strict regulile Islamului și ale familiei mele. Și când eram tânără, nici măcar nu m-am uitat la un băiat. Nu am fost niciodată singură cu un băiat. Este imposibil să am o boală cu transmitere sexuală.”

Doctorul îi răspunde că în ciuda acestui fapt, este HIV pozitivă și o întreabă: „Ce știți despre activitățile sexuale ale soțului?”

Ea spune că soțul ei este foarte bun cu ea, că are multă grijă de copii, se poartă responsabil și provine dintr-o familie bună. Nici nu se pune problema ca soțul ei să fii contractat HIV. Și oricum este o boală pe care musulmanii nu o pot face. Este o boală care-i afectează pe creștini și, în special, pe homosexuali.

Nici ea, nici soțul ei nu a făcut vreo transfuzie de sânge, deci nici aceea nu poate fi cauza.

Când este examinat soțul ei, se vedește că și el este HIV pozitiv. El a venit în Olanda înaintea ei. Ea a venit ulterior, când s-a reunit familia. Este foarte probabil că atunci când era singur a dus o viață sexuală foarte activă sau s-a culcat în mod regulat cu prostituate.

„După avort, trebuie să fiu din nou virgină”

Mă sună un doctor. „E aici micuța Amma, o somaleză”, îmi spune, „care vrea să discute despre ceva grav, dar refuză să se întâlnească cu un interpret. Într-un târziu, am reușit s-o facem să accepte un interpret prin telefon. Ne poți ajuta?”

Fata refuză interpretul fiindcă este prea rușinată ca să-și dezvăluie problemele în prezența unei alte femei somaleze. Ca să-i câștig încrederea, îi spun că în calitate de interpret am jurat să păstrez secretul. Refuză să-și spună numele. Are 17 ani, dar este isteată pentru vârsta ei. Când îi promit că nu voi transmite altcuiva nimic, zice: „Nu, să nu faci asta.”

Îi spune doctorului:

— Sunt gravidă și vreau să scap de el.

— De unde știi că ești gravidă? întrebă doctorul.

— Am cumpărat un test de sarcină și a ieșit pozitiv, răspunde fata. Nu am fost surprinsă, fiindcă nu mi-a venit ciclul.

Doctorul spune că oficial este încă minoră și că nu poate s-o trimită la o clinică pentru avort. Supraveghetoarea ei de la trustul care se ocupă de solicitanții de azil pentru minori va trebui să fie implicată în decizie.

— Nu, răspunde, nu vreau să știe.

Doctorul zice că în acest caz nu poate s-o ajute.

— Bine, replică ea, atunci mă duc la Rotterdam. E acolo o femeie din Insulele Capului Verde care mă poate ajuta.

Temându-se de ce i s-ar putea întâmpla la Rotterdam, doctorul cedează.

— Bine, o să te ajut. Dar insist să fie un interpret prezent. Pentru că este de datoria mea ca medic să-ți explic totul.

Ea îi descrie cum ar fi privită sarcina ei în comunitatea somaleză.

— Dacă se află, devin proscrisă.

La adăpostul pentru refugiați stă în aceeași cameră cu încă două femei somaleze. Ca să le împiedice pe cele două să-și dea seama că este gravidă, vrea să facă avortul cât se poate de curând.

Mă acceptă pe mine ca interpretă și împreună cu doctorul o vizitez ca să-i explic că în Olanda trebuie să urmezi anumite proceduri înainte de a face un avort. Îi cerem să-și acorde două zile în care să se gândească bine la întrebările la care va trebui să răspundă: Cât de avansată este sarcina?; Vrei ca tatăl să fie implicat? Trebuie să înțeleagă și să reflecteze înainte de a lua decizia finală. Trebuie să fie absolut sigură că vrea să facă un avort. Dar se pare că ea este deja hotărâtă. Este trimisă la clinica de avorturi din Leiden, iar eu o însoțesc.

Holul de așteptare al clinicii este plin de imigrante. Așa-numitele camere de refacere postoperatorie sunt și ele aproape pline exclusiv cu imigrante, în special din Turcia și Maroc, și câteva din China. Fetei pentru care fac pe interpreta i se pun aceleași întrebări ca mai înainte și este încurajată să se gândească bine la decizia ei. Întrebată dacă vrea ca tatăl să fie prezent, ea răspunde: „Nu, mi-a dat cuvântul că nu mă penetrează, dar a făcut-o. Nu vreau să fie amestecat.”

Cere ca suturile să nu-i fie afectate de avort. Trebuie categoric să rămână intacte. Doctorul examinează suturile și spune că va trebui să le îndepărteze.

— În acest caz, trebuie să-mi faceți o altă sutură după avort, ordonă.

După avort, fetei i se spune că mai întâi trebuie să se refacă și că poate veni altă dată pentru sutură. Probabil că lucrul ăsta nu s-a întâmplat niciodată.

Este improbabil că fetei i s-a permis să se întoarcă la clinica de avorturi pentru un astfel de procedeu. Ar fi fost nevoie ca un doctor să-i dea o trimitere, iar doctorii olandezi nu fac astfel de trimiteri.

Sistemul de asigurări sociale din Olanda nu este foarte bine alcătuit pentru problemele musulmanilor. Acest lucru contribuie accidental la perpetuarea situației și-i ține pe toți încuiați în cușca fecioarelor. Psihologii olandezi sunt obișnuiți și, pe bună dreptate, să-și trateze pacienții ca indivizi. În perioada mea de interpretariat i-am văzut folosind acest procedeu și cu femeile musulmane. O întrebare importantă era întotdeauna: „Ție ce ți-ar plăcea?” Multe femei pur și simplu nu știau. Ședeau tăcând mâlc și ridicau din umeri. „Ce vrea soțul meu”, poate că spuneau timid sau „Cum e voia lui Allah.” Și erau chiar și femei care răspundeau: „Ce credeți dumneavoastră că e bine.” Nu învățaseră niciodată să vrea ceva pentru ele. „Ce-ai vrea pentru copiii tăi? Ce hotărâre ai vrea să iei pentru ei?”, nici asta nu învățaseră, așa că nu știau cum să răspundă. Lucrătorii sociali nu le înțelegeau; erau zăpăcite și frustrate. În ultimă instanță le trimiteau pe aceste femei la alte agenții, dar exista o limită referitoare la cât de des poți face acest lucru.

Există o nouă ramură în lumea organizațiilor de ajutor, cunoscută ca „servicii sociale interculturale” (sau ceva la fel de urât). Le oferă ajutor, de pildă, femeilor musulmane care au fost maltratate. Un exemplu este Adăpostul Saadet din Rotterdam. Femeile care ajung acolo nu sunt învățate cum să devină mai flexibile și mai independente. Nu, lecțiile de încredere în sine sunt doar pentru femeile olandeze indigene care au fost victime ale unor abuzuri. Soluția preferată pentru femeile imigrante este „medierea” între victimă, familia ei și soț. Această atitudine comună a agențiilor de ajutor se bazează pe sfaturile nenumăratelor organizații înființate pentru binele populației imigrante, unele etnice, altele religioase. Purtătorii de cuvânt ai

acestor organizații care sunt subvenționate de guvern sunt mai degrabă bărbați, doar ocazional femei, iar aceștia, pentru un motiv sau altul doresc să păstreze acest *status quo*.

Capitolul 11

Cum să te descurci mai eficient cu violența domestică

În medie 80 de femei, 40 de copii și 25 de bărbați mor anual în Olanda din cauza violenței domestice, dar guvernul nu are o soluție potrivită la această problemă. Dacă violența domestică are loc între persoane dintr-o „altă cultură”, autoritățile sunt ultrareticente în a interveni și nu pot fi făcute alegeri clare.

În ultimii ani s-au făcut numeroase declarații de intenție. Dincolo de afirmațiile obișnuite care dezaprobă și condamnă violența, de-a lungul anilor s-au făcut nenumărate promisiuni în Camera Reprezentanților din Olanda; la intervale regulate sunt publicate rapoarte, iar violența domestică a fost subiectul a zeci de simpozioane și conferințe. Cifrele menționate mai înainte se găsesc într-un raport dat publicității în martie 2002 de către guvernul de atunci. La nivel internațional guvernul olandez a reușit chiar să obțină o rezoluție privind crimele pentru onoare, acceptată de Adunarea Generală a Națiunilor Unite. Această rezoluție face apel la statele membre să „acționeze preventiv împotriva acestui tip de crime și să le combată prin măsuri legislative, educaționale, sociale și de alt fel.” Toate acestea sunt destul de neconvingătoare, când îți dai seama că niciunul din guvernele care s-au succedat nu au reușit să-și transforme declarațiile de intenție în acțiuni concrete. De la acceptarea inițială a moțiunii împotriva violenței domestice, în 1981, nu s-a propus niciun plan coerent de acțiune, iar campania împotriva terorii domestice nu are încă substanță.

În ciuda unor studii, procuratura nu are idei, de exemplu, cât de des au loc în Olanda crime pentru onoare, deoarece poliția le înregistrează încă tot ca pe omucideri. De asemenea, știm mult prea puțin despre mutilarea genitală a femeilor și căsătoria

forțată. O problemă în plus când vorbim despre violența domestică este aceea că diversele culturi nu văd obligatoriu în aceeași lumină chestiunea. Cum populația olandeză indigenă consideră în general violența domestică drept imorală, metoda unor autorități locale de a-i supune pe cei care comit violențe domestice la un plan de tratament bine stabilit, a avut unele rezultate bune. Din păcate, totuși, guvernul nu a reușit să dezvolte aceste metode locale (un bun exemplu este Utrecht) în politica națională.

Uciderea lui Zarife, o tânără turcoaică care locuia în orașul olandez Almelo, de către tatăl ei, ilustrează o categorie de violență domestică tolerată din motive culturale sau religioase. Purtarea criminalului este acceptabilă din punct de vedere moral în cadrul comunității lui.

În plus, criminalul se va simți mereu presat de alții să folosească violența. Dacă eșuează în îndeplinirea îndatoririlor sale, poate fi literalmente izgonit din comunitate din cauza bârfelor. Un făptaș care acționează cu știința și aprobarea familiei sale își salvează onoarea și crește de fapt în ochii comunității. Acest lucru este un puternic impediment pentru politicile de emancipare ale guvernului în ceea ce le privește pe fetele și femeile din această cultură.

La baza problemei se află conceptul islamic privind sexul premarital. Noi avem nevoie de o campanie culturală coerentă pentru a promova dezbatere despre sexualitate. Actul sexual înainte de căsătorie, câtă vreme are loc între doi adulți, nu este ilegal. Deși s-ar putea să nu fiți de acord dacă este sau nu acceptabil din punct de vedere moral, violența nu ar trebui să fie soluția în nicio situație.

Este o iluzie să crezi că organizațiile care reprezintă grupuri țintă ar trebui să conducă o astfel de campanie. Asistenții sociali din Olanda care primesc consultanță de la aceste organizații au tendința să disimuleze adevărata problemă. Ei le dau asigurări părinților fetelor care au fost amenințate că

fiicele lor sunt niște virgine pure, în timp ce colegii lor din clinici medicale le ajută pe fete să-și refacă himenul.

Toată lumea este de acord că violența domestică este o chestiune extrem de complexă, dar abordarea problemei de către guvern este pur și simplu prea fragmentată. Sunt implicate cel puțin șase departamente, care lucrează cu nu mai puțin de douăzeci și una de legi. La nivelul guvernului local există o junglă de instituții, fiecare responsabilă pentru un alt aspect al violenței domestice. Astfel există patru organizații diferite pentru fiecare din următoarele: identificarea și raportarea violenței domestice, investigarea infracțiunii, sprijinul acordat victimei, urmărirea și depistarea făptașilor, punerea sub acuzare, și prevenirea. Niciuna din aceste organizații nu consideră prevenirea și stoparea violenței domestice ca principală misiune a sa. În acest labirint o victimă se va simți cu ușurință pierdută. Oricum are nevoie de tot curajul și puterea ca să se rupă de mediul violent, căci teama unor noi violențe învâluie problema în rușine și secret.

În aprilie 2003, Camera Reprezentanților a aprobat moțiunea care solicita ca guvernul să-și stabilească strategia pentru campania împotriva violenței domestice până la data de 1 septembrie a aceluiași an. În absolută concordanță cu ce se întâmplă în mod normal, prezentarea acestui plan a fost amânată de două ori până acum.

Pentru a pune capăt violenței domestice trebuie puse la punct mai multe măsuri:

- Ar trebui să existe un dispecerat central pentru victime, un serviciu care să coordoneze toate organizațiile implicate. Această instituție ar trebui să răspundă de prevenirea, identificarea și raportarea violențelor domestice, îndrumarea celor implicați, culegerea de informații, oferirea de consultanță, urmărirea și depistarea făptașilor, pregătirea probatoriului și punerea lor sub acuzare. Utrecht este unul din orașele care a avut experiențe pozitive cu un

astfel de serviciu integrat, deși diverse verigi din lanțul măsurilor preventive rămân răspândite în mai multe instituții.

- Bugetul total și coordonarea trebuie să fie în mâinile unui ministru sau secretar de stat.

- Siguranța victimelor trebuie garantată mai curând prin plasarea făptașului și nu a victimei în afara căminului și prin obligarea legală a făptașului de a urma un tratament.

Accentul trebuie mutat de pe asistența post-factum pe prevenire. Urmând exemplul Statelor Unite, Olanda ar trebui să înființeze tribunale de familie, specializate în judecarea penală a celor vinovați de violențe domestice. Avantajele unei astfel de metode constau în faptul că poate fi intensificată colaborarea dintre poliție, procuratură și serviciile sociale, pentru a deveni mai pragmatice, eficiente și profitabile din punct de vedere al costurilor. În plus, acest lucru ar permite în final măsurarea rezultatelor politicii guvernamentale. Și în sfârșit, o abordare mai eficientă a violenței domestice va avea o influență pozitivă asupra problemelor oprimării femeilor și a delincvenței juvenile. Câte femei vor trebui să împărtășească soarta lui Zarife pentru ca guvernul să poată lupta eficient împotriva violenței domestice?

Postscriptum: situația în iulie 2004

De la scrierea acestui articol, majoritatea membrilor din Camera Reprezentanților a votat pentru transcripția crimelor pentru onoare și a violenței domestice pe baza originii etnice; acest lucru ar trebui să permită în cele din urmă o mai atentă examinare a problemei. Recent, un raport cerut de Ministerul Justiției a relevat că una din patru femei trece prin experiența violenței domestice la un moment dat. Eu bănuiesc că cifra adevărată este mai mare, întrucât pedeapsa corporală este considerată justificabilă pe motive educaționale de către majoritatea familiilor din țările musulmane.

Ministrul justiției Piet Hein Donner a declarat, la presiunea Camerei Reprezentanților, că se va gândi la numirea unui comitet care să studieze modul în care ar putea fi aduși în fața tribunalului complicități la crimă (din familia mai mare) care ar fi putut ajuta la înfăptuirea (plănuierea) unei crime pentru onoare.

Ministrul pentru afaceri sociale Aart-Jan de Geus și ministrul integrării și imigrației Rita Verdonk au convenit ca la sfârșitul mandatului acestui guvern să existe o structură la nivel național (i. e. Un dispecerat național pentru asistență), care să permită guvernului să fie mai strict în ce privește violența domestică. Miniștrii au promis că vor avea grijă ca violența legitimată pe considerente culturale împotriva femeilor în comunitățile de imigranți, să fie tratată cu fermitate.

În plus, actualul guvern a promis că va lua măsuri mai prompte și mai eficiente împotriva traficului de persoane. Acest tip de comerț este o formă monstruoasă și bine ascunsă de violență împotriva femeilor. Fete (de doar opt ani în țări asiatice) și femei sunt răpite sau ademenite să-și părăsească locurile natale din țări sărace (Albania, fosta Iugoslavie, Azerbaidjan, Afganistan, Tadjikistan, Cecenia, Sierra Leone, Sudan, Congo, diferite țări din America Latină, China, Vietnam, Filipine, etc.) ca să fie vândute ca sclave sexuale și exploatate în Occidentul bogat. Femei care au cerut azil, dar cărora li s-a refuzat permisul de ședere, sunt ademenite de pești care le promet „un loc de muncă” și pe urmă le trimit în cartierele cu felinare roșii din orașele europene, unde sunt forțate să se ofere ca prostituate. Banii câștigați de aceste femei ajung la așa numitele rețele ale Crimei Organizate. Un efect neintenționat al politicii europene privind azilul în combinație cu valul constant de imigranți care sosesc din țări non-occidentale este că nenumărate fete cad victime industriei sexului. Dat fiind caracterul internațional al traficului de femei, este necesar un plan comun de acțiune din parte statelor europene. Armonizarea politicilor europene privind azilul ne-ar

permite măcar să avem o imagine mai clară a dimensiunii comerțului cu femei. Exact în acest domeniu este foarte necesară o abordare europeană comună.

Capitolul 12

Mutilarea genitală nu trebuie tolerată

Mutilarea genitală a fetelor este uneori numită „circumcizie”. Implicit, acest lucru face să fie comparată cu circumcizia la băieți. Dacă circumcizia la bărbați ar însemna îndepărtarea prepuțului și a testiculelor și fixarea a ceea ce rămâne din penis în scrotul gol, comparația ar fi valabilă. Dar nu este. Circumcizie este un termen care presupune că practica este acceptabilă. Dar nu este acceptabilă. Și nici „scuzabilă” din punct de vedere cultural.

Mutilarea genitală a fetelor este cea mai subestimată încălcare a drepturilor omului și a drepturilor femeilor din toată lumea. În 2002, potrivit rapoartelor organizației Amnesty Internațional, între 1.000.000 și 1.400.000 de fete au fost lipsite de organele genitale. Comunitatea internațională este mai preocupată de răspândirea virusului HIV și a SIDA decât de practica atroce a mutilării genitale a fetelor. Și cu toate acestea, complicațiile de sănătate pe care le suferă femeile circumcise sunt șocante, dureroase și larg răspândite. De exemplu, când lucra în Ghana, urologul olandez Hans de Wall a primit vizita unei femei de 26 de ani, complet devastată, care fusese circumcisă cu o bucată de sticlă când avea 10 ani. De la nașterea unui bebeluș mort, femeia pierdea constant urină și fecale din cauza unor fistule. Fistulele se formează adesea când femeile au greutăți la naștere ca urmare a mutilării fizice și a îngustării canalului vaginal. Mutilarea periclitează și bebelușii atunci când trec prin canalul vaginal. Multe femei care nasc pentru prima oară nu pot avea un travaliu normal, iar bebelușii se împotmolesc în canalul îngustat artificial al mamei. În consecință, unii bebeluși mor; alții au handicapuri și răni provocate de naștere.

Presiunea exercitată de bebelușul împotmolit în țesuturile interne ale mamei obstrucționează alimentarea cu sânge, vătămând țesutul și nervii – inclusiv nervii de la picioare, ducând astfel la șchiopătat – și îi poate, de asemenea, perfora uretra și intestinalele. Femeile suportă durerea de a-și pierde copiii, dar suferă și din cauza traumei provocate de vătămrile interne și toate acestea le provoacă incontinență totală.

Femeile cu fistule genitale sunt cu milioanele, potrivit Organizației Mondiale a Sănătății. Dar sunt puțini doctori care ar putea avea grijă de ele. Deseori alungate de familie, abandonate, sărace, jenate de starea lor, așteaptă ani de zile pentru o operație care să corecteze fistula – *dacă* reușesc să ajungă la un centru medical care face acest procedeu. Multe dintre ele suferă în tăcere și rușine. Izolarea și abandonarea lor nu constituie o prioritate pentru guvernele țărilor lor.

Potrivit unui articol din *New York Times*, peste o treime din pacientele unui medic din Nigeria au 15 ani sau mai puțin; aproape încă o treime au vârste între 15 și 20 de ani; cele mai multe au fost căsătorite înainte de a avea prima menstruație, la 11 sau 12 ani. Chiar și medicii care se dedică numai acestor operații chirurgicale de îndreptare a fistulelor obstetrice nu pot ține pasul cu cererea pentru serviciile lor. Și chiar după ce fistulele au fost vindecate, travaliul unei alte nașteri poate provoca unele noi. Mutilarea genitală a fetelor duce la mutilări ulterioare inevitabile, când femeile devin adulte.

Ca și în cazul altor forme îngrozitoare de violență împotriva femeilor, lupta împotriva mutilării genitale tinde să rămână la nivelul condamnării publice, a rezoluțiilor Națiunilor Unite și a altor măsuri luate pe hârtie. Inițiativele concrete care ar duce la interzicerea acestor practici par foarte îndepărtate. Oamenii se agață de credința că în timp problema va

dispărea de la sine, odată cu dezvoltarea economică și cu cantitatea din ce în ce mai mare de informații și consiliere. Altor probleme cum sunt sărăcia, războiul, dezastrele naturale și SIDA li se dă mai multă importanță în aceste țări din cauza impactului imediat și mai vizibil asupra populației ca ansamblu.

În țările bogate, unde astfel de calamități nu atrag toată atenția, mutilarea genitală este asociată cu imigranții. Când a fost adusă pentru prima oară în atenția publicului, a provocat reacții șocante. În Olanda, de exemplu, practica a fost condamnată imediat și declarată infracțiune penală. Și totuși asta nu i-a împiedicat pe unii părinți din Africa și din unele părți ale Asiei să-și muteze fetele în Olanda sau altundeva în Europa. Mai mult, guvernul este foarte conștient că acești părinți își duc fiicele în țările de baștină pentru ca ritualul mutilării să aibă loc acolo. Nu există scuze pentru tolerarea acestei practici.

Un raport medical pentru guvern recomanda executivului să combată circumcizia la femei în primul rând prin măsuri preventive și printr-o campanie de informare, folosind sancțiunile legale doar ca mijloc secundar. Totuși, aplicarea legii este de primă importanță din cauza gravității infracțiunii și a implicațiilor serioase asupra victimelor. Astfel, partidul meu și cu mine suntem pentru introducerea unui program de control care ar putea ajuta la prevenirea circumciziei feminine. Fetele din „țările cu grad de risc ridicat” ar trebui controlate o dată pe an pentru a se constata dacă au fost circumcise.

În cadrul actualei dezbateri din Olanda despre cum ar trebui oprită mutilarea genitală, unii argumentează că ar trebui introdus un paragraf separat în Codul penal despre acest lucru. Această schimbare ar putea fi interpretată ca însemnând că mutilarea genitală nu este oficial împotriva legii acum, ceea ce trimite un mesaj incorect celor care îl aplică fetelor. Alții cer o

„discuție mai deschisă” despre mutilare în cadrul comunității de imigranți, iar un al treilea grup consideră că dacă oamenii vor fi educați în privința consecințelor mutilării, vor înceta această practică.

După părerea mea, lupta împotriva mutilării genitale, în Olanda sau alte țări precum Canada sau Statele Unite, este în primul rând o chestiune de aplicare a legii. La urma urmelor, mutilarea genitală intră sub incidența infracțiunii penale de „vătmare corporală severă din culpă”, ca și „practicarea necalificată a medicinei”. În conformitate cu legea noastră un medic care a circumcis o femeie sau a ajutat la această operație, poate fi adus în fața tribunalului medical disciplinar. Mai mult, mutilarea genitală a fetelor intră la capitolul maltratare a copiilor.

Este de notat faptul că nu s-au făcut arestări până acum deși există motive întemeiate să credem că fete care locuiesc în mod normal în Olanda sunt supuse unui ritual de mutilare în timpul vacanței de vară, fie în Olanda, fie în străinătate. Pare inacceptabil, în aceste condiții, că această infracțiune gravă nu este supravegheată. Atitudinea guvernului olandez față de mutilarea genitală pare să fie una de toleranță pasivă: mutilarea genitală este interzisă prin lege dar, în practică, autoritățile o ignoră. Faptul că se respectă toate recomandările raportului medical al guvernului, gestionarea și coordonarea tuturor instituțiilor implicate în lupta împotriva mutilării genitale și faptul că se facilitează dialogul și dezbaterile în cadrul comunităților etnice unde se practică mutilarea genitală nu garantează automat că părinții fetelor în pericol vor respecta legea.

Guvernul ar trebui să se angajeze să introducă programul pentru controlul periodic, pentru că privește siguranța și aplicarea legii ca fiind două dintre principalele sale priorități. În bugetul pe 2004 pentru Ministerul Justiției se putea citi: „Un factor cu

o importantă contribuție la siguranța publică este respectarea legilor de către cetățeni, așa cum majoritatea tinde să facă.” Și ceva mai departe: „...s-a constatat că aplicarea legii este nesatisfăcătoare. Această situație trebuie ameliorată în anii viitori.” În programul său privind siguranța publică, cabinetul își declară în plus intenția de a se concentra pe trimiterea în judecată a infracțiunilor mai grave și pe „acordarea de prioritate victimelor infracțiunilor cu impact grav.”

Mutilarea genitală intră în categoria infracțiunilor extrem de serioase și are grave consecințe negative asupra sănătății victimei – chiar un efect de schilodire. Urmările acesteia includ: „Șoc, sângerare, formare de abcese și, în stadii ulterioare, complicații care afectează tractul urinar, precum și travaliul, și nașterea; efecte de natură psihiatrică, psihosomatică și psihosocială pentru tinerele femei. După această operație fetele devin introvertite, reticente, retrase și pot manifesta tulburări de comportament cum ar fi fobiile sau problemele de nutriție.” Mutilarea genitală poate totodată „să ducă la stres posttraumatic. Pentru că fata trece printr-o experiență în care are sentimentul neputinței, al lipsei de control, consimțământ și informații și suferă dureri intense.”

Există însă breșe în lege pentru introducerea unui articol referitor la programul de control?

Articolul 11 din Constituția olandeză garantează inviolabilitatea trupului uman al individului. Acesta este un apendice al articolului 10 din textul fundamental, care apără dreptul persoanei la intimitate. Ambele articole contează pentru propunerea noastră; în ce privește tratatele de drept internațional, ele sunt corespondentele Articolului 8 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului (CEDO) și Articolului 17 din Convenția

Națiunilor Unite privind Drepturile Civile și Politice (semnată în 1966).

Cu toate acestea, musulmanii reacționari, dar și alte partide politice și politicieni corecți din punct de vedere politic care vor ca mutilarea genitală să se păstreze, aduc argumente *împotriva* programului de control. Raționamentul lor sofistic este că un control obligatoriu pentru o tânără în pericol este o intervenție medicală care încalcă dreptul la inviolabilitate al corpului uman și încalcă dreptul la intimitate al fetei și al părinților ei.

CEDO subliniază în amănunt cum și în ce condiții poate guvernul să găsească o breșă în constituție fără să încalce legea. Este esențial să existe suficiente motive importante pentru o astfel de contravenție, pentru că altminteri existența unei constituții devine inutilă. CEDO enumeră o serie de motive pentru care guvernul are dreptul să treacă peste constituție. Acestea sunt (în traducere liberă): securitatea granițelor, securitatea publică, bunăstarea economică națională, prevenirea tulburărilor naționale și a infracțiunilor penale, protecția standardelor morale și de sănătate, protecția drepturilor individuale.

Cu alte cuvinte, o încălcare a constituției poate fi justificată dacă ea împiedică producerea unei infracțiuni (vătămare corporală gravă din culpă). Acesta este temei excepțional pe care îl are argumentul evident pe care să ne putem construi cazul. CEDO oferă posibilitatea impunerii legale a unui tratament medical, cu condiția să se poată demonstra că efectuarea lui are o importanță vitală în prevenirea unei infracțiuni.

Proportionalitatea este un aspect al chestiunii de „a demonstra că este de importanță vitală”. Este încălcarea dreptului individual contrabalansată de importanța prevenirii infracțiunii? Cu alte cuvinte: scopul scuză mijloacele?

Dezbaterea juridică despre cum să fie combătută cel mai bine mutilarea genitală se concentrează asupra acestei probleme. Eu cred că fără un examen obligatoriu nu există o cale eficientă de a preveni mutilarea genitală. De aceea, acest program este un pas necesar. În plus, constituția stipulează că guvernul trebuie să ia măsuri preventive pentru a apăra integritatea corpului uman. Obligă guvernul să acționeze.

Partidul meu și eu cerem guvernului să ia măsuri care să împiedice mutilarea genitală. În ceea ce privește chestiunea proporționalității, este de departe preferabilă examinarea anuală efectuată de o asistentă medicală care lucrează pentru autoritățile sanitare locale, decât să se permită ca fetele să fie puse în pericol de o gravă mutilare. Acest argument juridic domină de departe principalele obiecții împotriva examenului medical.

Și totuși o altă obiecție sofistică de natură juridică împotriva introducerii programului de control medical este că acesta vine în contradicție cu constituția noastră, evidențiind un singur grup anume pentru a fi supus examinării și nu întreaga populație olandeză. Aceste obstrucții aduc ca argument faptul că impunerea unui control medical obligatoriu pentru un grup de persoane din țări cu grad de risc ridicat este o formă de discriminare.

Alți opozanți susțin că impunerea unui examen medical anual îi stigmatizează pe părinți și devine o povară grea pentru copii. Acești oameni nu se gândesc că introducerea unui program obligatoriu de control medical este o reacție proporțională cu gradul de pericol al infracțiunii. Alți oponenți susțin în mod illogic că nu există niciun motiv să presupunem că cineva dintr-o țară cu incidență ridicată de mutilare genitală va fi în mod automat implicat în această practică în Olanda – în ciuda numeroaselor dovezi care susțin contrariul.

Eu susțin că urmările mutilării genitale sunt atât de dăunătoare pentru starea de sănătate a copilului, încât guvernul ar trebui să acorde prioritate datoriei sale de a apăra individul de vătămare. De asemenea, credem că, chiar dacă riscul mutilării genitale nu este așa de mare, sunt totuși necesare măsurile de prevenire în lumina a ceea ce s-ar putea întâmpla sau ce s-a întâmplat. Copiii de sex feminin ai căror părinți provin din țări cu grad crescut de risc sunt în realitatea foarte expuși pericolului de a fi mutilați pentru că numeroși părinți acordă încă o imensă importanță tradiției.

Raportul medical al guvernului cuprinde dovezi că tinere fete sunt supuse mutilării în timpul vacanțelor școlare. Din cauza efectelor ascunse ale ritualului – organele genitale sunt prin definiție părți acoperite ale corpului – societatea poate să dezaprobe acest ritual și în același timp să nege că de fapt constituie o problemă. Dacă li s-ar tăia copiilor nasurile, sau o parte a urechilor, guvernul nu ar mai putea să se sustragă de la această politică de toleranță pasivă.

Mutilarea genitală nu poate fi realizată legal; părinții din Olanda știu că este împotriva legii și de aceea fac acest lucru în timpul lungilor vacanțe școlare, și uneori în țara lor de origine. Procedând astfel, știu că fata se poate reface postoperatoriu fără să fie nevoită să explice nimic lumii din afară. Nu te poți aștepta ca grupurile închise, care trăiesc cu convingerea superstițioasă că mutilarea este benefică pentru copil, să fie transparente în astfel de chestiuni. Ca rezultat al convingerilor lor, părinții percep mutilarea propriului lor copil nu ca pe o activitate criminală, ci ca pe un gest de dragoste, o datorie părintească față de fiica lor și față de cercul apropiaților lor.

Guvernul trebuie să hotărască ce este mai important, dreptului părinților la intimitate sau dreptul copilului la sănătate. Dată fiind gravitatea

mutilării genitale, partidul meu și eu am opta pentru protecția copilului. Serviciile implicate în controlul medical, cum sunt autoritățile medicale locale, ar urma să trateze cu discreție toate informațiile ce-i privesc pe copii și părinți și să-i protejeze.

Numai declarațiile că practica mutilării genitale este revoltătoare și degradantă nu va rezolva problema. N-au făcut-o până acum, asta-i sigur. Efectele preventive ale educației sunt foarte limitate și aproape imposibil de măsurat din cauza caracterului ascuns și a naturii istorice a acestei practici. Presiunea pe care o exercită asupra imigranților familiile rămase în țările de baștină (legăturile familiale nu sunt suprimate de granițe) este prea puternică pentru a fi surmontată doar prin furnizarea de informații și prin educație. Argumentul că tradiția va fi abandonată în cele din urmă sau că practica se va stinge în Olanda pentru că este împotriva legii este nerealist.

Poate că propunerea pentru programul de control medical nu este perfectă, dar oferă rezultate maxime dacă guvernul va pune în aplicare legea pentru suprimarea acestor practici abominabile. Are avantajul de a fi limpede pentru părinți: știu exact la ce să se aștepte. Și are două efecte secundare pozitive: în primul rând, încurajează transmiterea precisă, eficientă a informațiilor și a educației care altfel ar fi ineficiente și prea difuze. În al doilea rând, poate transforma Olanda într-un model pentru Europa și restul lumii și poate ajuta la eradicarea mutilării genitale și pe alte continente.

Propunere pentru un program de control medical:

Pentru un program de control medical care să împiedice circumcizia la femei, guvernul ar trebui să ia următoarele măsuri:

- Să alcătuiască o listă cu țările cu grad ridicat de risc, cu ajutorul organizației Amnesty

Internațional și al Națiunilor Unite.

- Să stabilească un program de consultații medicale obligatorii pentru copiii din aceste țări.

- Să redacteze două liste: Lista A ar trebui să conțină numele fetelor care au fost deja supuse mutilării, iar Lista B ar trebui să cuprindă numele celor care nu au fost încă vătămate. Nou născuții de sex feminin sunt adăugați automat pe Lista B.

Fetele de pe Lista A primesc sprijin medical și psihologic.

Părinții fetelor sub 18 ani de pe Lista B sunt convocați anual cu fiica pentru o consultație obligatorie a acesteia.

Imigranții nou sosiți din țări cu grad ridicat de risc sunt convocați automat.

Controlul medical poate fi efectuat de Serviciul de Sănătate Local. Dacă se dovedește că o fată de pe Lista B a fost mutilată, acest lucru trebuie raportat Consiliului pentru Protecția Copilului, care va lua măsuri împotriva părinților.

Postscriptum:

După multe discuții despre argumente pro și contra controalelor medicale, am asigurat o majoritate în Camera Reprezentanților din Olanda, datorită sprijinului Partidului laburist, un partid social democrat care se pronunță pentru examinarea medicală periodică. Deși în cele din urmă reprezentanții laburiștilor au oferit sprijinul unanim, acest lucru nu s-ar fi putut întâmpla fără susținerea Ellei Kalsbeek, parlamentar al Partidului laburist, partidul din care am plecat, care a jucat un rol important. Chiar de la începutul acestei dezbateri Ministrul Sănătății, Hans Hoogervorst, și-a exprimat oroarea absolută legată de mutilarea genitală, considerând-o o formă de violență împotriva copilului și s-a arătat în favoarea introducerii unui program de control cât de curând posibil. În aprilie

2004, acesta a anunțat formarea unui comitet special care împreună cu Ministerul Sănătății Publice să investigheze posibilitatea unui program eficient de control și să vadă cum poate fi folosită mai eficient legea pentru a identifica incidentele. În conformitate cu legile olandeze ar fi început să fie posibilă trimiterea în judecată nu numai a cetățenilor olandezi, ci și a străinilor cu adresă stabilă în Olanda care au ajutat sau au încurajat mutilarea genitală în țări ca Somalia, unde este permisă sau în țări unde este interzisă.

Spre dezamăgirea mea comitetul a recomandat în final să nu fie realizat controlul. Ministrul sănătății a spus că nu vrea să facă obligatoriu controlul, dar că va oferi comunităților cu grad ridicat de risc posibilitatea de a le face controlul copiilor lor. Totuși, înainte ca familiei să-i fie prezentată această posibilitate, guvernul trebuie să stabilească probabilitatea ca familia să recurgă la mutilarea genitală feminină. Guvernul va trebui să știe dacă familia provine dintr-o țară cu grad de risc ridicat, dacă mama copilului este ea însăși circumcisă (ceea ce poate fi aflat doar dacă a născut în Olanda, iar situația ei este cunoscută de un medic olandez sau de un asistent medical).

Nu am majoritate pentru propunerea mea de control medical. Nu am decât sprijinul partidului meu. Programul pe care l-a elaborat în schimb guvernul este unul foarte costisitor și ineficient. Multe fete musulmane imigrante vor cădea victime în mod tragic breșelor sistemului.

Capitolul 13

Zece sfaturi pentru femeile musulmane care vor să plece de acasă

De la începutul anilor 1990, se observă o creștere progresivă și semnificativă a numărului de fete musulmane în adăposturile de femei și în centrele speciale pentru femei maltratate. Adăposturile există de decenii. Unele dintre aceste femei au reușit să-și termine școala și speră să-și continue educația la colegiu, dar nu li s-a dat permisiunea de a pleca de acasă. Părinții nu le-au pregătit pentru o viață independentă și întreaga familie este șocată când fata anunță că are propriile ei ambiții, lucru pe care ei îl consideră o aberație alarmantă.

Femeile musulmane căsătorite care vor să-și părăsească soții și să-și ducă existența pe cont propriu sunt, de asemenea, considerate anormale și avertizate că fac o greșeală uriașă, nu numai de către soț și familia lui, dar și de către familia lor. Dacă totuși familiile reușesc să le convingă pe femei să se răzgândească și să rămână cu soțul, tensiunea conjugală poate fi rezolvată uneori în mod pașnic. Dar nu este deloc neobișnuit ca o familie să reacționeze violent la presupusa trădare a femeii. Gradul și gravitatea violenței variază de la caz la caz.

Uneori fetele musulmane fug de acasă cuprinse de panică. Acest lucru poate avea consecințe nefericite. Adesea aceste fete ajung într-un adăpost și rămân dependente de asistență o lungă perioadă. În unele cazuri asistenții sociali pot încerca să medieze între „fugară” – un termen bizar pentru o femeie adultă care vrea să-și întemeieze o viață independentă – și familia ei, lucru care în mod frecvent are ca rezultat reîntoarcerea fetei acasă, din nou la violența care a făcut-o să se panicheze și să fugă. Familia o va trata pentru totdeauna ca pe o minoră, chiar dacă a trecut bine de 40 de ani. Pentru ei, rămâne o „fugară”.

Unele fete și femei musulmane care și-au părăsit căminele, ajung să derapeze. După ce au fost

crescute în condiții foarte severe, își sărbătoresc libertatea ieșind noapte de noapte, devenind dependente de droguri și de viața de noapte. Fetele acestea sunt vizate de „iubiți” care le prind în capcana acestei vieți abjecte. Adesea viețile lor se sfârșesc tragic: se simt iremediabil prinse în cursă și se sinucid. Unele sunt „prinse asupra faptei” în momentul în care se decid să plece de acasă sau imediat după aceea și apoi coșmarul violențelor reîncepe. Unele fete sunt chiar ademenite cu o invitație de vacanță în localitatea natală a părinților, dar de cum ajung acolo li se confiscă pașapoartele și nu pot fugi. În cel mai rău caz pot fi ucise, așa cum s-a întâmplat cu tânăra turcoaică Zarife, cea care locuia în orașul olandez Almelo.

Numeroasele povești triste ale femeilor care au evadat m-au inspirat să scriu următoarea scrisoare deschisă, care conține zece sfaturi pentru femeile musulmane care vor să plece de acasă.

Draga mea musulmană,

Sfaturile care urmează nu se adresează tuturor femeilor musulmane. Sunt doar pentru tine – tu, care ai vrea să ai o viață independentă și ești împiedicată de familie, de soț sau de congregația ta. Vrei să-ți părăsești familia sau soțul pentru că vrei să-ți ieși viața în propriile mâini. Vrei să-ți câștigi singură existența, să te întreții singură. Vrei să-ți alegi singură partenerul (de viață). Ești convinsă că tu – și nu părinții tăi, congregația sau altcineva – trebuie să decizi dacă și când te căsătorești și cu cine. Dacă vrei copii și câți, este treaba ta. La ce vârstă îi vei avea și cum îi vei crește este o problemă pe care vrei să o hotărăști singură. Vrei să-ți alegi singură prietenii și să nu te simți îngădită de cercul căruia se întâmplă să-i aparții prin naștere; ești deschisă legăturilor din afara micului cerc. Vrei să călătorești și să descoperi lumea. Nu vrei să-ți petreci restul vieții născându-i copii unui soț pe care nici

măcar nu-l iubești; să faci curat, să faci cumpărături și să gătești de trei ori pe zi; să servești ceai și să faci fursecuri în fiecare weekend pentru oameni pe care nu-i interesezi; să speli și să calci, să vorbești despre modele de perdele și să tivești cearceafuri. Nu mai vrei să-ți petreci timpul liber cu femeii care nu fac altceva decât să bârfească. Te-ai săturat de surorile și de verișoarele tale care refuză să-și utilizeze capacitățile mentale pentru altceva decât pentru crearea de noi rețete perfecte pentru fursecuri. Ai fost la destule nunți la care fetele se laudă, nu cu realizările lor artistice și culturale, ci cu tatuajele făcute cu henna, aplicate pe palmele miresele care au dispărut de atunci în căsătoriile lor aranjate. Ai văzut capcana în care cad mireasa și mirele după cele trei zile ale petrecerii de nuntă.

Știi că meriți mai mult decât atât! Te gândești și visezi la libertatea ta. Ai vrea să ieși, să simți soarele pe piele și vântul în păr. Nu mai tolerezi oprimarea pe care o resimți în casa soțului sau a părinților tăi și ai ajuns la concluzia că vrei să pleci. Următoarele sfaturi, care nu ți-au trecut încă prin minte, ți-ar putea fi utile.

PREGĂTIREA

1. Libertatea este o alegere

Pune-ți următoarele întrebări: Vreau cu adevărat să plec? De ce vreau să plec? Nu există alte soluții? Vezi dacă medierea nu este o posibilitate. Vrei ca alegerea ta de a pleca din căminul părinților sau al soțului să se bazeze și pe altceva decât pe insatisfacția situației actuale din casă. Căci dacă vei pleca, vor fi repercusiuni serioase și este posibil ca urmările să fie mai grave decât dacă vei rămâne. Așadar, trebuie să reflectezi pe îndelete și să răspunzi sincer la aceste întrebări. Fără îndoială îți iubești familia. Și cu toate acestea, trebuie să fii gata să accepți că acțiunile tale îi vor întrista pe părinți. Vei

fi învinovătită pentru că-i dezonoarezi și că superi întreaga familie. Familia ta va face absolut tot ce îi stă în putință să te aducă înapoi: vor sta de vorbă cu tine și vor încerca să te facă să te răzgândești, te vor amenința cu ostracizarea, îți vor spune că ești lovită de un blestem și poate chiar vor folosi violența. Nu subestima forța acestui tip de șantaj emoțional și moral. Va trebui să te împaci cu comentarii de genul: „De când ai plecat, mami s-a îmbolnăvit așa de tare că nu mai poate dormi”. Sau: „Tatăl tău este așa de deprimat și rușinat că nici nu se poate duce la serviciu sau întâlni cu restul familiei”. Sau: „Îi distrugi surorii tale șansa de a se căsători cu cineva dintr-o familie bună”. Sau: „Frățiorul tău a fost bătut măr ieri, când a încercat să-ți ia apărarea”. Să fii pregătită. Analizează-ți opțiunile. Analizează-ți bine situația de acasă. Fă o listă cu toate riscurile. Ești în mod deosebit în pericol, dacă provii dintr-o familie numeroasă cu relativ mulți bărbați, care sunt profund atașați de sentimentul onoarei și se cramponează de principii religioase severe. Dacă se întâmplă ca tatăl tău să fie un bărbat important în familie, atunci ești într-un pericol și mai mare. Pe de altă parte, dacă te tragi dintr-o familie cu un puternic simț al onoarei, dar cu relativ puțini bărbați, te găsești într-o situație mai bună. Dar ai grijă să nu subestimezi puterea bârfelor femeiești de a influența ambele sexe: vor transmite totul și-i vor întoarce pe bărbați împotriva ta.

Dacă știi cum funcționează zvonurile – cine cu cine va vorbi și despre ce, ce provoacă supărare, etc. – atunci te poți apăra, asigurându-te că nu vei deveni subiectul bârfelor. Acest lucru este important dacă vrei să reușești.

Înfruntă-ți propriile slăbiciuni: cât ești de sănătoasă? Ce temperament ai: ești iute la mânie sau ai o bună stăpânire de sine și te adaptezi bine la situații noi? Dacă știi să te stăpânești, este mai probabil să pleci bine pregătită (și să perseverezi). Nu uita, autocontrolul și încrederea de sine sunt lucruri care se pot învăța.

Gândește-te cum îți poți ține planurile în secret cât mai mult timp: cât timp ai pentru tine zilnic? Familia ta observă dacă lipsești de acasă câteva ore? Te pricepi să inventezi scuze convingătoare, să le spui părinților ce vor ei să audă? Poate ar trebui să porți basma pe cap ca să „menții pacea până pleci?”

Trebuie să înțelegi că odată ce ai plecat, nu vei mai putea să te întorci (cel puțin, nu pentru o vreme). Și nu ar trebui să te întorci, indiferent ce-ți spun și ce promit. Vei fi în pericol mai mare din partea lor *după* ce te întorci – poate chiar pericol de moarte. Așa încât cea mai importantă întrebare pe care trebuie să ți-o pui este: vreau cu adevărat să plec?

2. Încrederea

Ai hotărât că vrei să duci o viață independentă. Va trebui să ai încredere. Pentru început, trebuie să ai încredere în tine. Vei avea momente de îndoială, teamă, chiar regret. Este normal. În definitiv, ești pe cale de-a lăsa în urmă tot ceea ce-ți este familiar (indiferent cât de îngrozitor poate fi uneori căminul tău). S-ar putea să nu-ți mai vezi niciodată familia. Să te aștepti să fii asaltată de îndoieli, dar să nu uiți totodată că ceea ce faci este spre binele tău. Felul în care dorești să trăiești nu se poate amesteca cu modul în care vrea familia să trăiești. Ai încredere în tine însăși.

Trebuie să ai încredere și în ceilalți. Asigură-te că știi în cine te poți încrede. Alege pe cineva din afara congregației, o persoană matură care stă bine pe picioarele sale. Ar trebui să fie cineva care să te ajute să devii independentă, care să-ți spună când ești pe calea cea bună; cineva care te sprijină cu adevărat și care nu are pretenții de la tine; cineva căruia să nu-i pese dacă faci o greșală. Lumea de afară nu este o lume mare și rea. Nu fii neîncrezătoare față de toată lumea, ci fii critică și precaută.

3. Prietenii

Este esențial să-ți faci prieteni înainte să-ți părăsești familia. Nu vei supraviețui fără prieteni. Leagă prietenii noi cu mult înainte de plecare – prietenii apropiate, cu oameni în care să te poți încrede. Începi o viață nouă, iar cunoașterea unor oameni noi este o parte importantă a experienței. Sigur, vor fi rude sau alți musulmani care vor înțelege situația ta și vor pretinde că te sprijină, dar e posibil ca de fapt să nu încerce să te ajute. Oamenii aceia fac parte din comunitate și-și spun totul unul altuia. Dacă unul dintre ei îți arată înțelegere și sprijin, tot este posibil ca persoana aceea să se dea de gol într-un moment de neatenție. Și nu este cinstit să împovărezi pe cineva cu loialități conflictuale. Înainte să apuci să-ți dai seama, planurile tale de a pleca vor deveni o informație cunoscută de toată lumea. Așa că fii vigilentă. Nu spun că nu poți să ai niciun prieten musulman, dar nu-i încredința niciunuia planurile tale. Pur și simplu nu-ți poți permite să riști. Consecințele ar fi prea devastatoare pentru tine.

Prietenia înseamnă reciprocitate. Investește în prietenii tăi. Fă-i să înțeleagă că pot avea încredere în tine, că vei fi alături de ei, dacă vor avea nevoie de tine. Noii tăi prieteni vor avea adesea păreri diferite despre femeii față de cele ale familiei tale și ale comunității din care vii și la început s-ar putea să nu înțeleagă. Explică-le ce înseamnă vina și rușinea în familia ta și comunitatea din care provii. Învăță să fii sinceră: ai voie să recunoști greșeli, nu este nevoie să minți în legătură cu prietenii, cu întâlnirile, etc.

4. Adresa

Când pleci de acasă, ai nevoie de un loc unde să stai. Ca studentă sau soție ai un venit foarte limitat de cheltuială. Poate că nu ai avut niciodată un venit pe numele tău. În plus, vei fi nevoită să eviți zonele unde te-ar putea recunoaște oamenii, persoane care ar putea să transmită informațiile părinților sau rudelor tale. Cum ai bani puțini și trebuie să-ți iei

măsuri suplimentare de siguranță, alternativele tale pentru un loc unde să stai sunt limitate. Nu ezita să-i rogi pe prietenii tăi sau pe cei în care ai încredere, să te ajute.

Orașele universitare sunt o opțiune atractivă, pentru că acolo poți găsi un loc ieftin și sigur unde să stai. Căminele studențești tind să fie o soluție acceptată și obișnuită, iar chiria este relativ mică. Singurul dezavantaj este că înainte de a te muta acolo, trebuie să fii înscrisă ca studentă. În unele cămine studențești, potențialii candidați care își dispută o cameră liberă, trebuie să vină într-o „vizită preliminară” pentru a fi acceptați de ceilalți ocupanți (ai căminului). În mod evident, este posibil să ai ghinionul de a nu fi acceptată.

Dacă nu ești studentă sau ai ales un oraș universitar unde este criză de cazare pentru studenți, ai și alte posibilități. Există cupluri sau persoane care locuiesc singure, care doresc să închirieze ieftin o cameră cuiva care are bani puțini, de preferință femei. Adesea caută pe cineva care să închirieze pe termen scurt pentru că propriii lor copii au plecat de acasă sau au pierdut un partener. În astfel de case va trebui să te supui regulilor proprietarului, dar poți discuta anticipat despre ce intimitate vei avea nevoie, și-ți poți face clare limitele. În unele orașe ca Amsterdam găsești cazare ieftină în zone sigure pentru tine. Casele și apartamentele acestea sunt rezervate, pe baze caritabile, pentru grupuri specifice cu venituri mici, cum ar fi artiștii și muzicienii.

După ce ai reușit să-ți găsești o cameră sau un apartament, ai grijă să te muți imediat. Concepe-ți programul de plecare de acasă și de găsire a unui nou cămin din timp. Asigură-te că acea cameră nu rămâne neocupată luni în șir. Ar fi o risipă de bani.

După ce ai plecat, ai grijă să nu dai adresa sau numărul de telefon oamenilor pe care nu-i cunoști cu adevărat. Acum emailul este un mijloc bun de a ține legătura fără să-ți dai adresa.

5. Siguranța

Dacă ai fost amenințată de familie – înainte sau după ce ai plecat – trebuie să chibzuiești bine în ce privește orașul unde vrei să locuiești. Dacă se poate, alege un loc unde să ieși cât mai puțin posibil în evidență: dacă vei merge la colegiu, vei locui probabil într-un oraș; dacă vrei să-ți găsești un loc de muncă, atunci probabil că vei dori o comunitate mai mică, departe de părinții tăi, care să-ți ofere o protecție și șanse mai bune. În majoritatea orașelor există adăposturi pentru femei și servicii de sănătate mintală care te pot ajuta.

Când te înregistrezi la noua reședință, cere să vorbești cu un funcționar special (în Statele Unite, cineva de la Ministerul Asistenței Sociale) care este la curent cu situația dificilă a fetelor ca tine, unul care are cunoștință despre alte fete sau le-a ajutat să înceapă o viață nouă pe cont propriu, fete cărora le este frică să nu fie căutate și găsite de frați, soți sau tați. Este crucial ca adresa ta să rămână secretă. Du-te la poliție și expune-le situația ta. Poți să folosești formularul de înregistrare ca să-ți treci numărul de la asigurări, impozite și alte detalii administrative, ca și amănunte personale cerute de consiliul local. Află cum poți obține sprijin juridic în cazul în care vei avea nevoie.

Ai grijă ca tovarășii de apartament, colegii și prietenii să fie informați în legătură cu potențialul pericol în care te afli: ești fugară și ei trebuie să fie precauți în privința ta. Este important ca nimeni să nu-ți divulge adresa.

6. Venitul

Fă aranjamentele necesare privind modul în care-ți vei obține venitul înainte să pleci. Dacă vrei să te duci la colegiu, fă cerere de bursă din timp. Dă-ți o adresă temporară, pe cea a unui prieten, de exemplu, dacă încă nu ți-ai găsit unde să stai. Dacă nu intenționezi să mergi la colegiu, fă cerere pentru ajutor social acolo unde mergi. Făcând asta, te vei

simți obligată să-ți cauți de lucru sau să urmezi un curs pentru obținerea cetățeniei și să explorezi piața muncii. Nu trebuie să amâni nimic din toate acestea. Cât încă mai ești acasă, familiarizează-te cu piața muncii (chiar și pentru jumătate de normă) din viitorul oraș de reședință. Fă cerere pentru diverse locuri de muncă (fie și cu jumătate de normă), evită cât poți să faci împrumuturi și să acumulezi datorii.

Cel mai important este să fii rațională în privința banilor; există cursuri unde înveți cum să alcătuești un buget și cum să-l respecti. Departamentul de servicii sociale te va îndrepta în direcția potrivită.

7. Șanse pentru educație

Este bine să ai un serviciu cu jumătate de normă, dar ai grijă să treci și examenele la școală. Poți să inventezi o mie de scuze ca să lipsești de la cursuri, dar încearcă să nu lași asta să se întâmple tot timpul. Dacă ai o diplomă în buzunar, ți se deschid ușile pentru o independență pe termen lung. Încearcă cât poți de mult să-ți mărești șansele de a învăța lucruri noi. Cursul pe care-l urmezi s-ar putea să necesite să faci o practică. Folosește cât poți de bine șansa asta: aranjează-ți locul dinainte; negociază modul în care ți se vor plăti cheltuielile, câte ore vei lucra pe zi și câte puncte de credit vei obține la sfârșitul practicii.

Dacă te lupți din greu cu volumul de muncă, du-te la îndrumătorul de studii sau la mentorul tău care-ți poate arăta cum să înveți, cum să tocești pentru examene, cum să scrii lucrări. Ca să obții diploma, ai nevoie de autodisciplină: organizează-ți timpul eficient, culcă-te la timp, planifică-ți sarcinile dinainte.

Ca studentă vei învăța și cum să iei contact cu alți oameni din afara circuitului tău religios: va trebui să înveți ce-ar putea aștepta de la tine, dar și regulile nescrise ale etichetei sociale. Intră într-o organizație studentască, du-te la o întâlnire să bei ceva sau la petreceri (nu este nevoie să bei alcool).

8. Bunurile tale

Nu poți lua cu tine tot ceea ce ai când pleci: plecare ta iminentă trebuie să rămână secretă, așa că nu poți lua cu tine obiecte mari sau voluminoase, cum ar fi patul, masa, scaunul, sau toată garderoba. Va trebui să fii selectivă și să iei numai lucruri de care vei avea cu adevărat nevoie. Nu uita să iei câteva fotografii dragi și poate pușculița. Nu-ți uita pașaportul. Va trebui să subtilizezi aceste lucruri din casă unul câte unul: dacă te zărește cineva ieșind din casă cu bagaje grele sau dacă brusc șifonierul tău este pe jumătate gol, vei atrage atenția asupra ta.

Vei fi nevoită să-ți mobilezi singură noua locuință, așa că află unde sunt cele mai bune magazine la mâna a doua.

9. Starea de spirit

Plecarea este o mare provocare. Te simți puternică, aștepti cu nerăbdare momentul, dar în același timp ești foarte vulnerabilă. Vei trece printr-o cădere emoțională și te vei simți singură; nu toți vor fi înțelegători, iar printre ei vor fi și unii dintre noii tăi prieteni. Persoana în care ți-ai pus toată încrederea te poate ajuta să-ți întărești echilibrul interior. Nu uita că ești pe cont propriu cu tot ajutorul celorlalți și că ești răspunzătoare de tine însăși. Așteaptă-te să ai zile bune și zile rele, nu te lăsa doborâtă și nu-ți plânge de milă. O să vrei să iei legătura cu familia pentru că o să-ți fie dor de căldura căminului, de verișoare, de tot ce-ți era familiar: fiecare familie are momente importante: zile de naștere, înmormântări, Eid^[4] etc. În aceste zile te vei simți și mai singură. Dar ține cont că dacă iei legătura cu familia ta, pot urma consecințe foarte grave. Apelurile telefonice și scrisorile pot fi depistate.

Există totuși și consolări: numeroase femei ca tine au reușit să reia contactul cu familiile lor. Dar deseori acest lucru durează ani. Este absolut obligatoriu să aștepti până când ești sigură pe tine

din punct de vedere financiar și emoțional. Trebuie să-ți găsești o slujbă ca să poți să rămâi puternică și să rezisti la plângerile și îndemnurile lor de a veni acasă. Trebuie să fii în stare să-ți astupi urechile la șantajul emoțional pe care l-ar putea încerca asupra ta.

10. Momentul plecării

Ai avut grijă de toate. Încă ești sigură că faci ceea ce trebuie. Ai prieteni buni care sunt gata să te ajute. Crezi în tine însăși, în prietenii tăi, în viitorul tău. Ai o adresă, un venit și te-ai înscris la un colegiu. Poate că ești încă la școală sau la jumătatea studiilor universitare. Ai reușit să subtilizezi din casă bunurile la care ții cel mai mult. Ești sigură că nimeni nu a observat. Purtarea ta a fost exemplară și, în cele din urmă, a sosit ziua plecării. Vremea este frumoasă sau poate plouă. În seara asta vei dormi la noua ta adresă – în camera ta sau ce este – pentru prima dată. Dar stai așa: cum o să pleci de fapt? Ieși pur și simplu și tragi ușa după tine fără măcar să spui „la revedere”?

Da, exact așa vei face, căci trebuie să eviți să atragi atenția asupra ta.

Și uite-așa ai plecat.

Ce se întâmplă după aceea?

Părinții tăi nu știu unde ești și vor fi îngrijorați. Va trebui să-i liniștească cineva, spunându-le că ai plecat de bunăvoie. Înainte să pleci, scrie-le o scrisoare în care să le explici că-i iubești, dar că planurile tale de viață sunt diferite de ale lor; că respecti modul lor de viață, dar că vrei să trăiești cum crezi tu. Poți s-o pui la poștă imediat cum pleci ca să nu poată fi depistat locul nou unde te duci.

Telefonează-le în cele din urmă. O să vrei să iei legătura cu ei din când în când, dar ai grijă ca numărul tău să nu poată fi aflat: sună de la un telefon public sau de undeva de unde numărul nu poate fi afișat. Ar fi bine să suni dintr-un loc public cu multă

lume în jur; în felul acesta poți să scurtezi conversația și să discuți la obiect.

Acum va trebui să înveți cum să funcționezi în societate. În ciuda tuturor aspectelor negative din educația ta, ai deprins câteva calități valoroase: ești capabilă să te adaptezi în funcție de ceilalți; ești antrenată să faci corvoade casnice. Ai mai învățat și să supraviețuiești în condiții dificile și ești obișnuită cu faptul că lucrurile nu merg întotdeauna cum vrei tu. Spre deosebire de mulți bărbați nu ești răsfățată. Dar mai sunt multe pe care să le înveți: nu te opune acestui efort. Va merita.

Capitolul 14

SUPUNEREA: PARTEA 1

Aceasta este transcrierea documentului original pe care i l-am dat lui Theo van Gogh, el l-a citit și mi-a propus să facem un film. A fost difuzat pentru prima oară la televiziunea olandeză în august 2004. Pe 2 noiembrie 2004, Theo van Gogh a fost ucis pe o stradă din Amsterdam.

Supunerea se referă la Dumnezeu și la om. Nu am scris acest scenariu cu intenția de a provoca pe cineva. Așa cum menționez în prefața acestei cărți, l-am scris ca să arăt absolutismul cu care femeia musulmană trebuie să se supună total voinței lui Dumnezeu și cuvântului Său, cum stă scris în Coran. Am vrut să introduc o schimbare în relația dintre om și Dumnezeu și am vrut ca această schimbare să ne ducă de la o relație de supunere totală la una de dialog. Am ales structura rugăciunii pentru că musulmanii trebuie să se roage de cinci ori pe zi. De aceea sunt cinci femei diferite care se roagă în cinci moduri diferite. Semnificația filmului este dată de aceste cinci femei credincioase care se supun voinței lui Dumnezeu și care continuă să se roage în condiții îngrozitoare, încercând în același timp să capete un răspuns de la Dumnezeu. Ele spun: „Uite, Doamne, mă supun cu totul ție, dar toate merg prost. Și cu toate astea, Doamne, tu rămâi tăcut.”

Transcrierea am intitulat-o Partea I pentru că voi mai scrie și altele. Repet, nu voi face acest lucru din dorința de a insulta sau provoca. Dar cred că oamenii raționali și oamenii raționali credincioși trebuie să-l înfrunte pe Allah cu aceleași dileme cu care ne cere el să ne confruntăm pe pământ. Dilemele noastre – dilemele cu care se confruntă zilnic bărbații și femeile – izvorăsc direct din poruncile lui.

Partea a II-a va fi despre patru bărbați care nu reușesc să urmeze poruncile lui Dumnezeu și, întocmai ca femeile din Partea I, îl înfruntă pe Dumnezeu în timpul rugăciunii cu întrebările lor.

În Partea a III-a Dumnezeu va răspunde.

Introducere

Amina este o musulmană pioasă care respectă cu evlavie regulile Shari'ah^[51]. Este înconjurată de femei care sunt tratate cu cruzime în numele lui Allah: sunt maltratate, violate de soți, sunt supuse incestului și pedepselor corporale. Aceste acte de cruzime sunt justificate de versete din Coran. Amina le compătimește pe victime și se identifică cu soarta lor. În fiecare zi se întoarce spre Allah și se roagă fierbinte pentru o îmbunătățire a condițiilor, dar Allah rămâne tăcut, iar cruzimile continuă.

Într-o bună zi Amina face ceva surprinzător. Nu se supune rutinei fixe a ritualului rugăciunii. După citirea capitolului de deschidere din Coran, obligatoriu, începe un „dialog” spontan cu Allah, în loc să i se supună.

Locație: Islamistan (țară imaginară unde majoritatea populației este musulmană și unde sistemul juridic este Shari'ah)

Distribuția

Amina: personajul principal (i se adresează lui Allah în rugăciune)

Aisha: ghemuită în poziție fetală, își revine după durerea provocată de 100 de lovituri de baston

Safiya: experiența ei sexuală cu soțul este violul;

Zainab: plină de vânătași, după ce a fost bătută măr de soț care crede că este nesupusă;

Fatima: poartă vâl, este victimă a incestului;

Cele cinci femei își ocupă pozițiile. Amina stă în centru, cu capul plecat. Se ridică, se îndreaptă spre

un covor de rugăciune din fața ei, îl desfășoară. Covorul arată direcția spre Mecca. Amina rămâne în picioare la capătul covorului; este cu fața spre Mecca. Își ridică brațele în aer, cu palmele în sus și strigă: „Allahu Akbar”. Apoi își încrucișează mâinile peste piept, punând dreapta peste stânga. În cele din urmă își fixează privirea pe celălalt capăt al covorului. Rămâne în această poziție până când a fost citită sura Fatiha (Deschiderea). Când aude „Aaaaamiiin”, ridică capul doar și se uită fix în cameră.

1. Aisha, care a fost condamnată la 100 de lovituri de baston.

Amina spune cele de mai jos, în care povestește destinul unei femei numită Aisha. În acest timp camera se mută lent de pe Amina pe Aisha. Aisha zace pe jos, în poziție fetală. Rănile (cicatricile) de pe corpul ei, cauzate de loviturile de baston, sunt vizibile. Peste ele este scris un text din Coran: capitolul 24, versetul 2 (Al-Nur sau Lumina).

Cuvântarea Aminei

O, Allah, cum zac aici rănită, cu spiritul frânt,
Aud în mintea-mi vocea judecătorului, când mă găsește vinovată.

Pedeapsa pe care trebuie s-o ispășesc se află în cuvintele tale:

„Femeia și bărbatul vinovați de adulter sau desfrâu

*să fie fiecare biciuit cu o sută de lovituri
nu lăsa compasiunea să te miște în cazul lor,
într-o chibzuială predicată de Dumnezeu,
dacă tu crezi în Dumnezeu și Ziua de Apoi; și lasă
o parte dintre credincioși să fie martori la pedeapsa
lor (acest citat în italice este scris pe corpul Aishei)*

Cu doi ani în urmă, într-o zi însorită, pe când eram în souk privirea mi-a fost atrasă de privirea lui

Rahman, cel mai atrăgător bărbat pe care l-am cunoscut.

După ziua aceea, nu puteam să nu-i observ prezența de fiecare dată când mă duceam la piață.

Am fost încântată când am auzit că apariția lui în bazar nu era o coincidență. Într-o zi mi-a propus să ne întâlnim în secret, iar eu am spus: „Da”.

Luni de zile Rahman și cu mine ne-am întâlnit, ne-am înfruptat împreună din băuturi și delicatese.

Am dansat și am visat... da, am construit castele frumoase de nisip.

Și am făcut dragoste, la fiecare întâlnire secretă.

Pe măsură ce treceau lunile, relația noastră devenea mai profundă.

Și în plus, din dragostea noastră a început să crească o nouă viață.

Fericirea noastră n-a trecut neobservată și curând ochii invidioși au făcut loc gurilor rele;

„Să-i ignorăm pe oamenii aceștia și să ne încredem în mila lui Allah”, ne spuneam unul altuia, Rahman și cu mine.

Naivi, tineri și îndrăgostiți poate, dar credeam că Sfinția Ta este de partea noastră.

Rahman și cu mine împărtășeam afecțiune, încredere și un profund respect unul pentru celălalt, cum poate Dumnezeu să dezaprobe asta? De ce ar face-o?

Și așa am ignorat gurile rele și împreună am continuat să ne trăim visul, chiar dacă în și mai mare secret.

O, Allah, până când am fost chemați în judecată și acuzați de desfrâu!

Rahman mi-a telefonat cu o zi înainte de a apărea în fața judecătorului.

Mi-a spus că tatăl lui îl scosese pe furiș din țară. Ce păcat că tatăl meu se întâmplă să fie un om pios, mă gândeam eu.

Rahman mi-a spus că mă iubește și că se va ruga pentru mine. Totodată m-a încurajat să fiu puternică și să am încredere în tine.

O, Allah, cum pot să am încredere în tine? În tine, care ai redus iubirea mea la desfrâu?

Zac aici biciuită – maltratată și rușinată – în numele tău.

Verdictul care a ucis credința mea în dragoste se află în cartea ta sfântă.

Credință în tine... supunere ție... parcă ar fi... este trădare *de sine*.

2. Safiya, care este sistematic violată de soțul ei

Amina spune povestea următoare, care vorbește despre soarta unei femei imagine numită Safiya. În acest timp, camera se deplasează lent de pe Amina pe Safiya. Vedem o femeie frumoasă, din spate; poartă o robă albă lungă până jos, cu un decolteu mic la spate. Pe spate și pe coapse (roba este despicată în față) vedem scris textul din Coran: capitolul 2, versetul 222 (Al-Baqara sau Vaca)

Povestirea Aminei

Când aveam 16 ani tata mi-a dat vestea în bucătărie.

„O să te măriți cu Azziz; se trage dintr-o familie virtuoașă și o să aibă multă grijă de tine.”

Când am văzut fotografii cu Azziz, în loc să simt emoție, m-am gândit că e neatrăgător și deși m-am străduit să văd întregul perfect.

Nu am putut să nu observ amănuntele pline de defecte: o cicatrice pe buză, nas coroiat, sprâncene foarte stufoase.

Ziua nunții mele a fost mai degrabă sărbătoarea familiei decât a mea.

De îndată ce am ajuns în căminul conjugal soțul meu s-a apropiat de mine.

Mereu de atunci mă trag înapoi de la atingerea lui, Mirosul lui îmi provoacă repulsie, chiar dacă abia a făcut baie.

Și totuși, o, Allah, mă supun poruncii lui

Pecetluite de cuvintele tale

Îl las să mă posede

De fiecare dată când îl resping te citează:
*„Te întreabă pe tine
 în ce privește sorocul la femei
 Ei, dar ele sunt suferință și murdărie
 Așa că stai departe de femei,
 Când au indispoziția și nu
 Te atinge de ele până când
 Sunt curate,
 Dar după ce
 S-au purificat,
 Le poți poseda cum vrei, oricând sau oriunde
 Îți dă ție voie Dumnezeu,
 Căci Dumnezeu îi iubește pe aceia
 Care se întorc mereu către el
 Și-i iubește pe aceia care se păstrează puri și
 curați”.*
 Așa că prelungesc zilele de menstruație,
 Dar bineînțeles că vine un moment când trebuie
 Să mă dezbrac, îmi ordonă și eu mă supun
 Nu lui, ci ție.
 În ultima vreme, să-l suport pe soțul meu este din
 ce în ce mai greu.
 O, Allah, te rog, dă-mi puterea să-l îndur, căci mă
 tem ,Că-mi va slăbi credința.

3. Zainab, care este bătută de soț

Amina povestește cele de mai jos, în care este vorba despre soarta unei femei numită Zainab. În acest timp, camera se deplasează lent de pe Amina pe Zainab. Vedem fața umflată și plină de vânătăi a lui Zainab. Hainele i-au fost sfâșiate. Pe părțile expuse vederii – brațe, umeri și poate pe stomac – stă scris un text din Coran: capitolul 4, versetul 34 (Al-Nisa sau Femeia)

Povestirea Aminei

O, Allah, Preaînălțate
 Tu spui că „bărbații sunt protectorii și întreținătorii femeilor pentru că i-ai dat unuia mai multă (forță) decât celuilalt. ”

Simt, cel puțin o dată pe săptămână, forța
pumnului soțului meu pe față.

O, Allah Preaînălțate,

Viața cu soțul meu este greu de îndurat,

Dar voința mea o supun ție

Soțul meu mă întreține din mijloacele lui,

De aceea sunt supusă cu pioșenie și păzesc în
absența soțului meu ceea ce tu mi-ai cere să păzesc;
dar soțul meu, întreținătorul și protectorul meu se
teme de necredință și rea purtare din partea mea; mă
acuză că-i sunt nerecunoscătoare;

Întocmai ca un general de armată pe câmpul de
bătălie, fiecare toană mi-o strigă-n față;

Mă amenință că nu mai împarte patul cu mine
niciodată

Și pleacă de acasă nopți la rând,

Bănuiesc că la altă femeie,

Nu îndrăznesc să-l întreb despre ea.

Chiar dacă familia și prietenii șușotesc despre el și
cealaltă femeie,

Când vine acasă găsește mereu un motiv să se
îndoiască de loialitatea mea față de el

Și după o serie de avertizări și amenințări începe
să mă bată.

Mai întâi ușor peste brațe și peste picioare,
întocmai cum tu Preamărite descrii – sau să zic
aprobi – în cartea ta sfântă;

Dar mai ales peste față.

Și de ce?

Pentru că nu răspund suficient de repede
poruncilor lui;

Pentru că am călcat cămașa care nu trebuia,

Pentru că nu am pus destulă sare în mâncare,

Pentru că am vorbit prea mult la telefon cu sora
mea.

O, Doamne, Preamărite, dacă mă supun voinței
tale voi avea un trai mai bun în viața de dincolo,

Dar simt că prețul pe care-l plătesc pentru
protecția și întreținerea oferite de soțul meu este prea
mare.

Mă întreb câtă vreme o să mă mai supun.

4. Fatima, femeia cu vâl

Amina spune povestea de mai jos, în care este vorba despre soarta unei femei numite Fatima. În acest timp camera se deplasează lent de pe Amina pe Fatima. Vedem o femeie acoperită din cap până în picioare cu un vâl; o țesătură de plasă formată din sfoară și atârnată în fața ochilor ei, sugerează că se uită printr-o fereastră cu grilaj. Este așezată iar faldurile robei îi dezvăluie contururile feminine. De-a lungul vâlului sunt imprimate cu cerneală albă texte din Coran: capitolul 24, versetul 31 (Al-Nur sau Lumina)

Povestirea Aminei

O Allah, Preabunule, Preamilostivule!

Întocmai cum tu îmi ceri femeii credincioase eu îmi plec ochii, și-mi păzesc modestia.

Nu-mi etalez frumusețea și podoabele; nici chiar chipul și mâinile.

Nu bat niciodată din picior ca să atrag atenția asupra podoabelor mele ascunse, nici chiar la petreceri.

Nu ies niciodată din casă decât dacă este absolut necesar; și atunci doar cu permisiunea tatălui meu. Când ies totuși îmi trag vâlul peste piept așa cum dorești tu.

Din când în când păcătuiesc. În fanteziile mele visez că simt vântul prin părul meu sau soarele pe pielea mea, poate la plajă. Visez cu ochii deschiși la o lungă călătorie prin lume, imaginându-mi toate locurile și oamenii. Sigur că nu o să văd niciodată aceste locuri și nici nu o să întâlnesc mulți oameni pentru că este atât de important să-mi păstrez modestia ca să-ți fac ție pe plac, o Allah. Așa că fac cu bucurie cum spui tu și-mi acopăr trupul din cap până-n picioare, mai puțin când sunt în casă și doar cu membrii familiei mele. În general sunt fericită cu viața mea.

Totuși, de când fratele tatălui meu, Hakim, stă cu noi

Lucrurile s-au schimbat!

Hakim așteaptă până când sunt singură și vine în camera mea.

Apoi îmi poruncește să-i fac anumite lucruri, să-l ating în cele mai intime locuri.

De când stă cu noi mi-am luat obiceiul de a purta vâlul în casă ca să-l descurajez. Totuși asta nu-l oprește.

De două ori până acum mi-a tras vâlul, mi-a sfâșiat rufăria de corp și m-a violat.

Când i-am spus mamei, a zis că va vorbi cu tata.

Tata i-a poruncit mamei – dar și mie – să nu punem la îndoială onoarea fratelui său.

Trec prin experiența durerii de fiecare dată când mă vizitează unchiul meu.

Mă simt prinsă în cușcă, ca un animal care așteaptă să fie ucis.

Sunt plină de vină și rușine;

mă simt abandonată și cu toate astea sunt înconjurată de familie și de prieteni.

O Allah, Hakim a plecat, acum că știe că sunt însărcinată.

Pentru moment pot să-mi ascund burta sub vâl, dar mai devreme sau mai târziu, va observa cineva. Voi fi făcută de rușine în mod public și ucisă de tatăl meu pentru că nu mai sunt fecioară.

Când mă gândesc la asta, îmi trece prin minte să-mi iau viața, dar știu că în viața de apoi cel care se sinucide nu poate conta niciodată pe mila ta.

O Allah, tu cel care dăruiești și iei viața.

Le ceri tuturor celor care cred să se întoarcă către tine ca să atingă fericirea.

Nu am făcut nimic altceva în viață decât să-mi îndrept fața spre tine.

Și acum când mă rog pentru salvare, sub vâl, tu rămâi tăcut ca mormântul la care tânjesc.

Mă întreb cât voi mai fi în stare să mă supun!

Capitolul 15

Nevoia de introspecție în Islam

(Acesta este răspunsul lui Ayaan la o reacție critică față de *Supunere, Partea I*, care a fost publicată în de Volkskrant)

Părinții m-au crescut cu ideea că Islamul este cel mai frumos mod de viață – din punct de vedere moral, social și spiritual. Mulți ani mai târziu mi-am dat seama că există pete urâte care strică frumusețea Islamului. Totuși aceste imperfecțiuni sunt invizibile pentru cei care împărtășesc convingerile religioase ale părinților mei și care justifică relele Islamului repetând neîncetat că nu religia greșește, ci credincioșii care au încurcat lucrurile.

Moralitatea islamică îi cere individului să se supună total voinței lui Allah prin Shari'ah, codul de legi derivate din Coran și comunității religioase. Musulmanul ca individ nu poate să facă nimic individual: trebuie chiar să șadă, să mănânce, să doarmă în conformitate cu reguli stricte; nu-și poate alege liber prietenii și trebuie să aibă (și să evite) anumite gânduri și sentimente. Tot ceea ce nu este acoperit de Allah și Profetul lui devine domeniul comunității religioase, care cuprinde de la familia apropiată la comunitatea islamică din lumea întreagă. De exemplu: dacă un musulman din Maroc s-ar comporta nepotrivit după câteva beri, n-ar fi nicio problemă pentru cineva, să zicem din Sudan sau Afganistan, să-l pună la punct – în absența altor marocani – din niciun alt motiv decât acela că spectatorul cu pricina s-a întâmplat să fie musulman.

Nicăieri nu este negarea individualității musulmane simțită mai puternic decât în relația dintre sexe. Moralitatea sexuală islamică pune un accent deosebit pe castitate. Sexul este permis doar în căsătorie. În fapt asta impune mai multe restricții femeilor decât bărbaților. De exemplu, este normal ca bărbații să aibă patru neveste, dar nu și invers.

Poziția femeilor musulmane este sincer vorbind proastă în comparație cu aceea a multora din surorile lor non-musulmane – ele sunt neputincioase, subjugate, inegale.

Totuși, la fel ca restul lumii și musulmanii profită de progresele științei moderne. Cei care-și pot permite acest lucru, utilizează intens realizările tehnicii, cum sunt cardurile și avioanele. Locuiesc în clădiri moderne și lucrează cu aparatură și calculatoare. Și cu toate acestea, cadrul moral al Islamului, spre deosebire de creștinism și iudaism, nu s-a schimbat de-a lungul vremii. Fiecare musulman, de la începuturile Islamului și până-n ziua de azi, este crescut în credința că toate cunoștințele pot fi găsite în Coran, că este greșit să pui întrebări critice și că fiecare musulman (chiar și în 2004) trebuie să se străduiască să imite viața fondatorului Islamului, Mahomed. Desigur că în practică puțini reușesc să-și organizeze viețile în acord perfect cu principiile profetului din secolul al VII-lea.

Ca urmare a acestei educații restrictive, minima curiozitate umană a fost grav diminuată la musulmani. Orice pas nou pe care îndrăznește să-l facă un musulman va fi respins de restul comunității pe motiv că nu este cunoscut și în acord cu Coranul. Islamul este o credință statică.

După evenimentele din 11 septembrie, oamenii care neagă această caracterizare a stării de stagnare a Islamului au fost provocați de outsideri critici să numească un singur musulman care a făcut o descoperire în știință sau tehnologie sau care a schimbat lumea prin realizări artistice. Nu există niciunul. Într-o comunitate de peste 1,2 miliarde de credincioși, cunoașterea, progresul și prosperitatea nu sunt aspirații prioritare. Sărăcia, violența și declinul sunt larg răspândite. Pentru a schimba această situație, trebuie să schimbăm cadrul moral al educației musulmane.

Este în interesul musulmanilor înșiși să deschidă o discuție critică despre Islam, dar este totodată crucial

și pentru restul lumii. Aproape în toate conflictele politice actuale sunt implicați musulmani. Majoritatea musulmanilor trăiește în condiții mizere: foametea, bolile, suprapopularea, șomajul sunt larg răspândite. În țările lor natale, musulmanii sunt victime ale unor regimuri opresive, care se bazează de obicei pe Shari'ah. Cei mai mulți musulmani nu au acces la niciun fel de educație de calitate acceptabilă; mulți sunt analfabeți. Nu mai poate fi negat faptul că musulmanii înșiși sunt deseori (fără să vrea) răspunzători pentru suferințele lor. O analiză temeinică a Islamului și amendamente aduse multora din dogmele islamice, care în prezent îi țin pe credincioși prinși în capcana sărăciei și violenței, le-ar da musulmanilor șansa de a pune capăt oprimării și de a ajunge la o moralitate sexuală în care bărbații, femeile și homosexualii să fie tratați ca egali.

Această apreciere critică va trebui să vină din interior, chiar de la cei care au fost crescuți în tradiția islamică, dar care nu au fost orbiți de neajunsurile ce subminează frumusețea culturii lor – oameni care au avut o educație decentă și șansa să întâlnească oameni din afara comunității musulmane. Acești oameni și-au câștigat fericirea individuală și știu cât este de greu să fii un bun musulman și în același timp să dai frâu liber năzuinței interioare de libertate. Aceștia trăiesc în țări libere și pot să-și exprime deschis punctele de vedere fără să aibă imediat sentimentul că viețile le sunt în pericol. Și totuși, criticii Islamului vor trebui să înțeleagă că o cultură care își are originile cu multe secole în urmă și care nu s-a aflat niciodată într-o perioadă de introspecție, nu va saluta sagacitatea lor. Aceștia vor fi priviți, așa cum au fost și alți disidenți, ca trădători și dezertori care își dezonoarează propriul cămin.

Concret, cum ar trebui să fie exprimată această introspecție a musulmanilor? Eu cred că ar trebui să fie permisă orice formă de exprimare individuală, cu excepția violenței fizice și verbale. Să fie folosite cuvinte (romane, non-ficțiune, poezie, desene animate), imagini (film, filme de desene animate,

picturi și alte forme ale artei) și sunet. *Supunere, Partea I*, filmul de scurt metraj pe care l-am făcut cu Theo van Gogh, exprimă năzuința mea de a pune la îndoială moralitatea care stă la baza educației mele. Scopul meu nu este să-i transform pe musulmani în atei, dar vreau să dezvălui carențele acestei culturi, în mod special tratamentul crud la care sunt supuse femeile. Am constatat pe propria piele legătura incontestabilă dintre regulile Coranului, potrivit cărora o soție nesupusă trebuie bătută și practica violentă de brutalizare a soțiilor. Justificarea acestei practici se află în hadithuri (cuvinte atribuite Profetului Mahomed), iar bărbații violenți citează din Coran de câte ori îi înfruntă cineva în legătură cu purtarea lor din viața de fiecare zi. Chiar și victimele violențelor fizice citează din Coran pentru a justifica acțiunile brutale ale bărbaților și deseori se întorc la soții lor, promițând că vor fi mai supuse și vor avea o purtare mai bună pe viitor. Așa că, pe lângă suferințele fizice, aceste victime sunt atât de depersonalizate, încât se supun „de bunăvoie” tuturor doctrinelor care stau la baza condiției lor deplorabile.

Când *Supunere, Partea I* a fost difuzată ca parte dintr-un serial de televiziune, *Zomergasten* (Oaspeții verii), a provocat multe reacții critice. Muți au fost bucuroși să vadă cum este înfruntată problema opririi femeilor musulmane, deși se îndoiau de eficacitatea strategiei pe care o alesesem. Un grup, care-l include și pe istoricul Lucassen, din Amsterdam, este de părere că toate criticile aduse aspectelor întunecate ale Islamului constituie o sentință inutilă. Aceștia cred că toți criticii Islamului sunt pesimiști fără rost și dau exemplul acelor musulmani din a treia generație care nu-și mai petrec cea mai mare parte din zi în moschee și ale căror fiice combină în mod fericit basmaua de pe cap cu cochete bluzițe scurte și decoltate. Ei cred că această evoluție va continua fără să fie nevoie de critici.

Nu sunt defetistă. Sunt optimistă. Dar o abordare critică va umaniza Islamul și este necesară. Lucassen și prietenii lui îi confundă pe credincioși cu credința

însăși. Islamul este un mod de viață, un sistem de idei. Toți credincioșii sunt învățați să accepte sistemul ca fiind imuabil, de nezdruccinat. Evidențiind faptul că un Dumnezeu milostiv care autorizează violența asupra femeilor este incompatibil, îi obligă pe musulmani să se confrunte cu o deficiență a credinței lor și să descopere sensul și importanța moralității laice, ceea ce le va permite să-și adapteze credința la lumea reală. Criticile aduse Islamului nu înseamnă că este respins de credincioși. Dar înseamnă că acestea vor studia anumite idei și învățături care aplicate în viața reală duc la comportamente brutale cu urmări inacceptabile.

După ce au văzut *Supunere*, alții m-au avertizat că obiecțiile mele în privința Islamului sunt contraproductive, că islamofobii ar fi dornici să se folosească de opiniile mele pentru a-i discrimina pe musulmani și pentru a pune Islamul într-o lumină proastă. Lucrul acesta ar putea să fie adevărat, dar eu nu am avut niciodată intenția de a le face jocul islamofobilor. Intenția mea a fost să-i provoc pe musulmani, prin texte și imagini care te pun pe gânduri, să reflecteze cu grijă la proporțiile responsabilității proprii pentru condiția lor plină de lipsuri. Riscul ca islamofobii și rasiștii să folosească în scopuri greșite lucrarea mea nu mă va opri să realizez *Supunere, Partea a II-a*. Un ziarist care cere pe bună dreptate transparență într-o democrație liberală (gândiți-vă la Guantanamo Bay), nu se va lăsa oprit de teama guvernului că oferind acele informații le va permite dușmanilor lumii libere să le folosească. Eu trebuie să iau același fel de decizie ca jurnaliștii și activiștii pentru drepturi civile. Dezvăluirea relor acestei lumi (inclusiv a carențelor din domeniul religios) compensează posibilul risc al folosirii în scopuri greșite de către terțe părți.

Unii dintre criticii mei spun că musulmanii ar fi ofenșați și tulburați de un film ca *Supunere* și nu ar face decât să-și afunde mai tare picioarele în nisip, rezistând schimbării. Totodată mai credeau că

metoda confruntării folosită de mine este contraproductivă și că ar trebui să-mi schimb strategia. Tipic pentru ei, acești critici în care se găsesc reprezentanții musulmani ai laburiștilor, Arib și Al-Bayrak, nu reușesc să ofere o strategie alternativă mai eficientă. Se concentrează prea mult asupra suferințelor trăite de oratorii iscusiți cum sunt liderii Ligii arabo-europene și oameni ca dl. Tonca, președintele Grupului de contact dintre musulmani și Guvern, dar ignoră suferința cotidiană extremă, neîntreruptă a victimelor violențelor. Și totuși acești „social-democrați” islamici ar apăra și păstra mai curând o doctrină care subjugă femeile decât să încerce să lumineze oamenii.

Ei nu vor schimbarea – și nu vor să fie scoase la lumină consecințele urâte ale „credinței” lor. Își întorc privirea de la o tânără musulmană care la 23 de ani nu știe nici să scrie nici să citească și care-și petrece zilele ghemuită într-un colț dintr-un adăpost pentru femei maltratate. Cu mai puțin de trei ani în urmă această femeie a fost smulsă de lângă familia ei ce trăia într-un ținut îndepărtat dintr-o țară musulmană; s-a trezit locuind într-un apartament dintr-un sordid cartier de blocuri al unui oraș mare și împărțindu-și viața cu un străin cu care fusese forțată să se căsătorească. Când bărbatul acela a început să o bată regulat, poliția a mutat-o în adăpostul pentru femei, unde stă într-un colț, în stare de letargie, uitându-se indiferentă la copilașul ei care se târăște agitat de colo-colo. De-abia reacționează la privirile iritate ale celorlalte femei sau când personalul îi reamintește în mod repetat că trebuie să aibă grijă de copil. Femeia aceasta nu are un cămin. Nu se mai poate întoarce la ea acasă, în țara natală, pentru că a devenit proprietatea bărbatului ei. Când am chestionat-o cu privire la viitorul ei și al copilului său, mi-a răspuns că speranța ei este în Allah: „Prin Allah am ajuns în această situație și dacă voi avea răbdare, mă va scoate din mizeria asta. Nu trebuie decât să mă supun lui.” În *Supunere, Partea I* încerc

să arăt cum funcționează în viața reală acest fel de supunere.

Și cu toate acestea, organizația femeilor musulmane Al-Nisa este de părere că după 11 septembrie musulmanii sunt supuși unor mari presiuni. Se simt împinși într-un con de umbră, pe nedrept făcuți răspunzători pentru acțiunile unor oameni care comit lucruri urâte în țări îndepărtate, și-și spun musulmani. Conducerea organizației consideră că toate criticile ce privesc poziția femeilor musulmane reprezintă în sine un lucru bun, dar că momentul în care am făcut filmul a fost nefericit și că musulmanii nu trebuie să se facă auziți.

Acest argument este incorect. Musulmanii din Olanda nu sunt marginalizați. Dimpotrivă, se bucură pe deplin de libertatea religioasă, absolut obișnuită în această țară occidentală laică și de enorma ei prosperitate. Faptul este că atâta timp cât musulmanii de aici nu vor avea putere de decizie în țară, vor continua să se simtă ofensați.

Numeroși musulmani reacționează cu mânie când cineva le scoate în evidență cusururile religiei lor. Unii dintre ei amenință cu violențe fizice sau devin violenți în limbaj. Iată câteva comentarii despre *Supunere, Partea I* făcute de niște purtători de cuvânt ai organizațiilor musulmane din Olanda (deși nimeni nu știe exact pe cine reprezintă):

„Filmul lui Hirsi Ali anulează scopul. Să discuți despre poziția femeilor în Islam este un lucru bun. Dar este un șoc teribil pentru musulmanii credincioși, dintre care mulți vor simți imediat nevoia să devină defensivi. Și asta distruge dezbateră în Olanda. În acest moment ar fi mai bine dacă ne-am concentra asupra refacerii unei relații normale. Nu am idee care i-au fost motivele, dar privesc filmul ca pe o pură provocare.” Acestea sunt cuvintele lui Mohamed Sini, președintele organizației Speranță pentru Islam și cetățenii săi, care spune că respectă, mai presus de toate, libertatea de expresie.

Președintele filialei olandeze a Ligii arabo-europene (AEL) spune: „Dezbaterile despre poziția Islamului sunt diminuate de provocarea lui Hirsi Ali. Nu este nicio surpriză că Theo van Gogh face astfel de lucruri; el nu are niciodată idei constructive în legătură cu ceva. Dar ea este membră a Camerei Reprezentanților. Nu înțeleg de ce vrea să ofenseze milioane de musulmani din Olanda.” Mai spune el că – exceptând câteva cazuri extreme – nu prea este nimic rău în ce privește poziția femeilor în lumea islamică. „Olandezii care ar vrea să afle mai multe despre acest lucru nu ar trebui să asculte numai ce spune Hirsi Ali. Ea își proiectează propriile experiențe bizare asupra întregului grup.”

Continuând să peroreze în acest fel, recunoaște apoi că n-a văzut filmul: „Nu am de gând să-mi pierd timpul cu prostia asta.”

Chiar înainte ca filmul să fie difuzat la televiziune, un purtător de cuvânt al Grupului de contact între musulmani și guvern, comenta: „Nu mă interesează câtuși de puțin acel filmuleț și nu vreau să-l văd. Oricum, distorsionează faptele. Mi se pare absurd că Hirsi Ali nu face decât să provoace. A venit timpul să tacă din gură.” Acesta alege să-i „ignore” total pe Hirsi Ali și pe Theo van Gogh: „Este cea mai bună strategie; mai devreme sau mai târziu, se vor opri. Pur și simplu cei doi nu merită nicio reacție.”

Președintele organizației Milli Görus, a turcilor musulmani, declara într-un cotidian din Rotterdam: „Dacă Hirsi Ali vrea să ducă un război religios, e treaba ei; am hotărât să nu-l comentez (filmul).”

Președintele Consiliului musulman din Olanda, a reacționat la Supunere: „Pentru comunitatea islamică filmul acesta este prea mult. Musulmanii mai habotnici cu siguranță nu-l vor accepta.”

Driss El Boujoufi din partea Uniunii Organizațiilor musulmanilor marocani din Olanda (UMMON) a avut următoarele lucruri de spus: „Ayaan Hirsi Ali vrea o competiție și își caută adversari. Dar noi nu intrăm în jocul ei, căci de

îndată ce devine o întrecere, atrage spectatori și este ultimul lucru pe care ni-l dorim.”

Un purtător de cuvânt al Rețelei de televiziune musulmane din Olanda afirma: „Hirsi Ali are o problemă cu aceste versete din Coran. Dar nu Coranul incită bărbații să fie violenți cu femeile, bărbații înșiși sunt de vină. Ar trebui să li se adreseze lor direct și să-i invite să discute această chestiune. Emanciparea începe din interior. Dacă ataci ceea ce prețuiesc oamenii, pierzi încrederea lor.”

Toate aceste reacții erau destul de previzibile. Nu contează dacă persoana care comentează a văzut cu adevărat filmul *Supunere*. Nu contează dacă judecățile critice asupra Islamului sunt exprimate sub forma unui scurtmetraj, a unui text sau altfel. Intenția acestor oameni este numai să nege cea mai gravă slăbiciune a Islamului: modul în care sunt privite și tratate femeile. Liderii organizațiilor musulmane avertizează că nu vor fi acceptate de comunitatea islamică imagini ale unor femei cu trupurile pictate cu versete din Coran. Dar adevărul este că organizațiile musulmane și musulmanii în general au acceptat timp de secole ceea ce se întâmplă în realitate când mesajul pe care îl conțin versetele se aplică pe trupurile actrițelor din *Supunere*: biciuirea femeilor „depravate”, maltratarea sistematică a femeilor „nesupuse”, violarea femeilor măritate cu voia lui Allah și ostracizarea sau chiar uciderea fetelor și femeilor care sunt victime ale incestului. Toate acestea sunt urmate cu supunerea, necugetat, doar pentru a spăla de rușine numele familiei.

Reprezentanții organizațiilor musulmane neagă mesajul pe care-l conține *Supunere* și neagă și faptul că grupuri masive de femei musulmane sunt obligate să se refugieze în adăposturi specializate, că mulți soți se descotorosesc de ele și de copii, trimițându-le în țara natală, fără niciun ban. Ministerului de Justiție i s-a interzis să țină o evidență clară a numărului de omoruri pentru onoare care sunt comise anual, căci purtătorii de cuvânt ipocriți ai organizațiilor musulmane au avertizat că acest lucru i-ar deranja pe

cei ale căror interese le apără. Și cu toate acestea, instituțiile locale pentru sănătate mentală, dar și alte servicii de sănătate sunt conștiente că multe fete musulmane devin victime ale incestului și căsătoriilor forțate, fiind luate de tații lor și duse spre a fi ucise în țara de baștină a familiei. Ale cui interese sunt apărate de guvern în acest caz? Sunt apărate crimele.

Motivele ascunse ale purtătorilor de cuvânt conservatori ai organizațiilor musulmane sunt aceleași cu cele ale școlilor musulmane: musulmanii occidentali vor să fie liberi să hotărască cum își tratează membrii de sex feminin ai familiei. Acestea sunt inamici organizați ai femeilor și susțin consensul tacit care predomină în țările islamice: cum sunt tratate femeile și fetele este o chestiune privată de familie. Dacă un comportament al femeii pare vag să fie o amenințare pentru onoarea familiei, atunci tații, frații și orice alte rude de sex masculin pot interveni după cum cred de cuviință. Versetele din Coran sunt folosite pentru a justifica violența masculină împotriva femeii, dar și pentru a liniști conștiința făptașului și pe cea a martorilor. Absolvind textul sfânt de orice critică, liderii organizațiilor musulmane de pretutindeni reușesc cu succes să păstreze acel sistem care stă la baza oprimirii femeilor. Și în acest fel perpetuează practica.

De fapt, majoritatea bărbaților musulmani nu consideră modul în care tratează femeile ca fiind „opresiv”, „abuziv” sau „criminal”, ci au sentimentul că violența este o reacție justă la felul cum se poartă femeile. După cum afirma un purtător de cuvânt musulman, femeile musulmane cunosc regulile. Dacă aleg să le încalce, vor fi pedepsite și, „cu excepția câtorva cazuri extreme, foarte puține lucruri sunt în neregulă cu poziția femeii în lumea islamică.” Nu spune asta totul?

Și totuși musulmanii cred că pun prea mult accent pe aspectele negative ale Islamului. Întreabă de ce nu mă preocupă intoleranța printre creștini sau evrei și

consideră că sunt mai interesată să pun Islamul într-o lumină proastă decât să fac ceva ca să ameliorez poziția femeilor.

Este adevărat că Biblia și Talmudul conțin pasaje care reflectă ostilitate față de femei. Și, da, într-adevăr, există creștini și evrei care interpretează acele texte sacre ad litteram exact cum fac mulți musulmani când studiază Coranul. Unii dintre acești oameni sunt prizonierii unei moralități sexuale care nu se deosebește de cea din țările unde se aplică Shari'ah, cum este Arabia Saudită. Aceștia le tratează pe femei la fel de rău, se opun progresului și sunt intoleranți față de homosexuali.

Dar dacă acești musulmani critici ar duce puțin mai departe analiza lor comparativă, ar descoperi că numărul de „naziști ai cuvintelor” din lumea creștină sau iudaică este cu mult mai mic decât în lumea islamică. Dumnezeu creștinilor și al evreilor a fost îmblânzit de oameni raționali și mutat în mare măsură în conștiința personală a credinciosului. În zilele noastre, când te referi la Dumnezeu spui „dragoste” sau „energie”, iar cei care cred în El au renunțat la noțiunea de iad. Creștinismul și iudaismul nu mai țin individul prizonier, deși preoții și rabinii nu au fost de acord cu acest lucru de bunăvoie. Predominanța libertății de conștiință, interesul pentru cunoaștere și controlul individului asupra naturii umane în Occident au fost cuceriri obținute cu greu și toate au început ca un război al cuvintelor.

Majoritatea femeilor născute în ceea ce au fost inițial state iudeo-creștine pot să iasă singure pe stradă în siguranță, au acces egal cu bărbații la educație, culeg roadele muncii lor și își aleg cu cine vor să-și împartă viața. Sunt stăpâne pe nevoile lor sexuale, pe decizia de a rămâne sau nu gravide și pe numărul de copii pe care-i vor. Cele mai multe femei de origine creștină sau evreiască sunt libere să călătorească în jurul lumii, să-și cumpere propria casă și să aibă bunuri personale. Nu toate, dar majoritatea. Doar o proporție infimă din femeile

musulmane pot face oricare din aceste lucruri. Practic nu au niciun drept de autodeterminare.

Evreii și creștinii au realizat toate acestea în Occident criticându-și textele sacre, ridiculizând lucruri spuse în Biblie și în Talmud și evidențiind că multe din ele sunt eronate. Textele antice au supraviețuit, dar ideile noastre despre cum ar trebui să fie relațiile dintre sexe au evoluat. Când evreii și creștinii au descoperit puterea cuvintelor și a imaginilor, le-au folosit pentru a pune în lumină credința și cultura lor, pentru a afla incongruențele, pentru a pune capăt unor practici dăunătoare și pentru a le promova pe cele milostive și umane. Cei care au dorit să păstreze status quo-ul s-au plâns permanent că textele, imaginile și comportamentul criticilor lor erau „dăunătoare”, „păcătoase” și „radicale”. Timp de secole biserica i-a încurajat pe credincioși să-i ignore pe cei care o criticau. A organizat Inchiziția. I-a ignorat pe preoții care aveau o atitudine imorală și ilegală până când oamenii nu au mai permis acest lucru. Același lucru trebuie să se petreacă și în Islam. Cei care iubesc cu adevărat frumusețea credinței lor trebuie să acționeze pentru a elimina urâtenia.

Istoria Occidentului este căutarea iluminării prin introspecție. Aceasta este originea practicilor sale democratice și puterea sa. Am împrumutat metoda criticării Islamului de la insurecția iudeo-creștină împotriva absolutismului credinței religioase. Am realizat *Supunere, Partea I* în acest context. Cât de eficientă poate fi metoda mea controversată este un lucru ce va fi cunoscut de oricine este familiarizat cu lupta dintre bisericile occidentale. Cum spuneam, eu sunt optimistă.

Capitolul 16

Portretul unei eroine în tinerețe

Una din eroinele mele obișnuite este Samira Ahmed, o tânără drăguță de 24 de ani, cu aspect copilăros, cu ochi mari, căprui, cu păr negru și ondulat și un zâmbet care ar face și cea mai posomorâtă față să se însenineze și să se întoarcă. În afară de firea ei bună, este și iscoditoare, și foarte dornică să fie ea însăși. Este unul din cei zece copii ai unei familii care a părăsit Marocul la începutul anilor optzeci și s-a stabilit în Olanda.

În vara anului 2005 am asistat la ceremonia ei de absolvire a colegiului. Samira a obținut o diplomă în pedagogie și 10 (nota maximă) pentru teza ei.

Aceasta este partea sărbătorească a poveștii Samirei, pentru că există, de asemenea, și o parte tragică.

Când am ajuns la ceremonie, am fost întâmpinată ca toți ceilalți oaspeți într-o zonă de primire chiar în fața sălii unde avea să se desfășoare ceremonia. Am observat că toată clasa, 35 de studenți, se adunase la standurile unde se servea cafea. Toți erau însoțiți de familii și de prieteni care sporovăiau și glumeau, încărcăți de cadouri și de flori ambalate în celofan. Tați și mame plini de mândrie, frați și surori îmbujorate care se tachinau între ei, prieteni și prietene fericiți că se află acolo să împărtășească victoria cuiva din familie.

La standul Samirei nu era nimeni din familie: niciun frate, soră, nepot sau văr.

Cu doi ani în urmă Samira a trebuit să plece pe furiș de acasă pentru că voia să trăiască într-un cămin studentesc ca prietenele ei olandeze Sara și Marloes. Acasă ea împărțea un dormitor cu câțiva dintre frați și surori și nu avea niciun pic de intimitate. Fiecare mișcare din casă îi era urmărită de mamă și surori; în

afara casei o urmăreau frații ei, care voiau să se asigure că ea nu se va occidentaliza sub nicio formă.

Acasă, Samira a îndurat violențe fizice și psihice groaznice. Familia ei găsea întotdeauna un pretext să o interogheze, să-i umble prin lucruri și să-i interzică să iasă din casă. Era bătută cu regularitate. În comunitate circulau zvonuri că ar avea un prieten olandez. Bătăile de acasă au devenit tot mai dure. Samira nu a mai putut îndura și a plecat. La scurt timp după aceea, în vara lui 2003, a luat legătura cu mine. Am mers cu ea la poliție să depună plângere împotriva fraților ei care o amenințaseră cu moartea. După ei, moartea Samirei ar fi fost singurul mod de a spăla rușinea pe care ea o făcuse familiei, părăsind casa părinților. Poliția a spus că nu poate face nimic altceva decât să înregistreze plângerea. Au spus că sunt alte mii de femei în situația ei și că nu este treaba poliției să intervină în probleme de familie.

Din momentul în care a plecat, Samira s-a ascuns, mutându-se din casă în casă, depinzând de bunăvoința străinilor. Ea este în primul rând curajoasă și înfruntă viața cu un optimism robust. Samira citește, își face temele și își predă lucrările la timp. Acceptă invitații de la Sara și Marloes la petrecerile studentești și încearcă să se distreze. Totuși, expresia feței ei este uneori tristă și istovită, trădându-i îngrijorările. Câteodată plânge pur și simplu și mărturisește că ar vrea ca viața ei să fi fost altfel, poate mai degrabă asemănătoare cu cea a prietenelor ei olandeze.

Totuși astăzi, în ziua absolvirii, ea strălucește, strângându-și diploma și întorcând săruturile prietenilor ei. Cu toate acestea grijile ei sunt departe de a se fi terminat. Nu are bani; trebuie să-și găsească o slujbă și cu numele ei marocan nu va fi prea ușor în Olanda; trebuie să-și găsească un nou loc în care să locuiască; acum trăiește cu spaima continuă că ar putea fi descoperită și ucisă de frații ei. Asta nu este o glumă, pentru că în două regiuni

ale Olandei (zona Haga și sudul provinciei Olanda de Sud) unsprezece fete musulmane au fost omorâte de propriile familii între octombrie 2004 și mai 2005 pentru „ofense” similare cu cea adusă de Samira.

Ca purtătoare de cuvânt a imigranților în societatea olandeză, de obicei susțin emanciparea imigrantelor. După părerea mea, în societatea olandeză există trei categorii de femei musulmane. Bănuiesc că această împărțire este valabilă și în alte țări ale Uniunii Europene cu populație musulmană numeroasă.

În primul rând sunt fetele ca Samira – voluntare, inteligente, cu dorința de a risca pentru a-și îndrepta viitorul pe un drum ales de ele. Ele întâmpină multe obstacole în încercarea de a se integra în societatea occidentală și uneori își pierd viața în tentativa de a-și atinge visul.

În a doua categorie intră fete și femei care sunt foarte dependente și atașate familiilor lor, dar care găsesc în mod inteligent o cale de a duce o viață dublă. În loc să se confrunte și să se certe cu familia în legătură cu respectarea obiceiurilor și a religiei, aceste fete folosesc o abordare mai diplomatică. Când sunt cu familia (în cel mai larg sens al cuvântului, care include și comunitatea) ele poartă vâl și acasă respectă fiecare toană a părinților și a bărbatilor lor. Totuși, în afara casei, ele duc viața unei femei occidentale obișnuite: au un serviciu, se îmbracă la modă, au un prieten, beau alcool, merg la petreceri și chiar reușesc să călătorească pentru scurt timp departe de casă.

Din cel de-al treilea grup fac parte cele extrem de vulnerabile. Unele dintre aceste fete sunt aduse din țările de origine ale imigranților în casele cărora vor trăi, ca mirese sau ca fete în casă. Unele provin din cele mai conservatoare familii. Când ating vârsta pubertății, aceste fete sunt retrase de la școală și

închise în casă. Familiile lor perpetuează această formă de sclavie modernă pentru că autoritățile se sesizează foarte rar în legătură cu aceste tinere. Fetele au fost crescute adesea cu obiceiul de a asculta orbește; ele fac munci în gospodărie fără să crâcnească. Voința lor a fost înfrântă de supunerea învățată în casa părinților lor și pusă în aplicare în casa soților lor sau a oamenilor care le-au adus și le-au înrobit. Ele de-abia pot citi și scrie. Când se mărită, ele nasc atâția copii, cât le permite organismul. Atunci când pierde o sarcină cele mai multe văd în asta voința Domnului și nu lipsa de îngrijire corespunzătoare a sănătății de care sunt frustrate, de obicei, de familie, pe considerente religioase.

Când o femeie în această stare de totală supunere este maltrată cu brutalitate de soț, frate sau tată, ea consideră că de vină este proasta ei purtare. În consecință, promite să se poarte mai bine pe viitor. Unele dintre femeile maltratate pot fi tentate să se revolte, fugind de acasă sau informând autoritățile, atunci când viața devine de nesuportat. Este foarte probabil ca acelea care se lasă pradă unei astfel de tentații să fie omorâte de propria familie sau de soț, ori să ajungă prostituate sau în adăposturi pentru femei. Unele dintre cele care au dat semne de nesupunere sunt duse de către părinți sau soți în țara de origine și aruncate pur și simplu acolo, abandonate, renegate, cu sau fără copii, fără resurse financiare sau cineva care să le ajute.

Afirm de mai mult timp că, pentru guvernele Uniunii Europene, cel mai eficient mod de a se preocupa de problema minoritățile musulmane este să le dea putere femeilor musulmane care trăiesc între granițele lor. Nimeni nu a oferit un argument convingător împotriva acestei poziții, dar nimeni din afara partidului meu nu pare a dori să facă primul pas pentru a le ajuta pe aceste femei. Cea mai bună metodă de a le face mai puternice pe aceste femei este educația, chiar dacă sistemele educaționale din

unele țări ale Uniunii Europene trec printr-o criză de indiferență, mai ales în ceea ce-i privește pe copiii imigranților. Noi plătim acum pentru vina de a fi amestecat educația cu ideologia. Totuși, insist asupra subiectului major al eliberării femeilor din lanțurile superstițiilor și ale tradițiilor tribale. Cel mai mare obstacol care le împiedică pe femeile musulmane să ducă o viață demnă și liberă este violența – fizică, psihică și sexuală la care le supun apropiații din familie. Iată numai câteva exemple de violență, perpetuată asupra fetelor și femeilor musulmane:

- fetele de patru ani sunt mutilate genital; unele dintre ele atât de rău încât mor din cauza infecțiilor; altele sunt traumatizate pe viață de experiență și vor suferi mai târziu de infecții repetate ale sistemelor de reproducere și urinar.
- adolescentele sunt oprite cu forța să mai urmeze școala și închise în casă pentru a fi se înăbuși gândirea și voința.
- victimele incesturilor și abuzurilor sexuale sunt bătute, deportate sau ucise pentru a le împiedica să depună plângere.
- unele victime ale incestului sau abuzurilor sunt forțate să avorteze de către tați, frați mai mari sau unchi pentru a nu păta onoarea familiei. În era testelor ADN, fetele ar putea demonstra că au fost maltratate. În loc să-i pedepsească pe cei care au comis abuzurile, familia le tratează pe fiice ca și când acestea și-ar fi dezonorat familia.
- fetele și femeile care protestează împotriva maltratării sunt bătute de către părinți pentru a le ucide spiritul și pentru a le aduce la starea de servitute pe viață, care se transformă în sclavie.
- multe fete și femei care nu mai pot îndura suferința se sinucid sau dezvoltă numeroase tipuri de boli psihice, inclusiv căderi nervoase și psihoze. Sunt pur și simplu împinse la nebunie.
- o musulmană din Europa riscă să fie măritată de către părinți cu forța cu un străin mai mult

decât fetele de altă credință. În astfel de căsătorii – care, de vreme ce sunt forțate, încep, prin definiție, cu un viol – ea naște copil după copil. Devine o mașină de făcut copii. Majoritatea copiilor ei vor crește într-o căsnicie cu părinți care nu se iubesc și nici nu sunt interesați de bunăstarea copiilor lor. Fetele vor trece prin viață la fel de subjugate ca mamele lor, iar băieții – în Europa – vor abandona școala, atrași de ocupații care pot varia de la bătutul străzilor la consumul de droguri și la fundamentalism islamic radical.

Factorii de decizie europeni nu au înțeles încă uriașul potențial oferit de eliberarea femeilor musulmane. Ei risipesc astfel singura posibilitate pe care o au de a realiza cu succes integrarea musulmanilor în decurs de o generație.

Din punct de vedere moral, guvernele din Europa trebuie să eradichez violența împotriva femeilor. Acest lucru ar trebui să le dea limpede de înțeles fundamentalistilor că europenii își iau în serios constituția. Acum, majoritatea celor care comit abuzuri cred că retorica occidentală despre egalitatea între sexe este lașă și ipocrită, de vreme ce guvernele occidentale tolerează maltratarea a milioane de femei musulmane, dacă li se spune că acest lucru se face în numele libertății religioase.

Musulmanele ca Samira vor avea grijă să-și pregătească propriii copii pentru o viață în societatea modernă. Aceste femei vor avea libertatea de a-și alege partenerul de viață. Acest lucru va reduce riscul abandonului printre copiii lor. Ele prețuiesc educația și îi vor sublinia importanța pentru copiii lor. Ele apreciază munca și doresc să-și aducă contribuția în economie. Ele vor furniza resursele umane de care îmbătrânită economie europeană are atâtă nevoie, în loc să îngroașe rândurile asistaților sociali.

Copiii femeilor musulmane care au reușit sunt predispuși la o atitudine pozitivă față de societățile în care trăiesc. Ei vor învăța să aprecieze de la o vârstă fragedă libertatea și prosperitatea în care trăiesc și poate, chiar vor înțelege cât de vulnerabile sunt aceste libertăți și le vor apăra.

De ce le este atât de greu conducătorilor europeni să înțeleagă rolul major pe care femeile musulmane l-ar putea juca în integrarea cu succes a imigranților în Uniunea Europeană? O parte din vină poate fi atribuită pasivității universităților și organizațiilor nonguvernamentale care se ocupă de drepturile imigrantelor. Comunitatea academică condamnă unanim violența împotriva femeilor, fie că este comisă de familie sau de stat, dar au fost neglijate cercetarea și crearea cadrului legal necesar și furnizarea informațiilor care să-i ajute pe cei care elaborează strategii să facă din drepturile femeilor o prioritate. Motivația clasică a profesorilor, că universitățile nu sunt arene politice, pare nesinceră de vreme ce multe facultăți și colegii din Europa sunt indulgente cu tot felul de practici politice și ideologice. De exemplu, Universitatea Oxford tocmai i-a oferit o catedră lui Tariq Ramadan, ideologul musulman elvețian, văzut de unii ca o voce moderată care propovăduiește asimilarea musulmanilor de către societatea europeană prin „integrare psihologică” și ca un radical de către alți americani și europeni. El a fost angajat în vara anului 2005 de Universitatea Notre Dame din Statele Unite pentru a preda filosofie și etică islamică la Institutul de Studii pentru pace Kroc, dar i s-a refuzat intrarea în țară, viza lui fiind revocată cu câteva zile înainte de a începe munca. În cele din urmă el a demisionat din moment ce nu putea ajunge la post. Se pare că angajarea lui la Oxford nu s-a făcut numai pentru dosarul lui academic remarcabil, ci și pentru că el era văzut ca un tampon împotriva radicalismului islamic.

Astfel, în ciuda faptului că au facultăți arabe și islamice, majoritatea universităților din Europa se

erijează în centre de promovare a cauzei palestinienne, în loc să fie centre de cercetare și învățământ pentru studenții musulmani. Încă nu există nicio catedră, niciun studiu, niciun curs care să trateze subjugarea femeilor musulmane și modul în care acest lucru afectează viitorul acestei numeroase populații de musulmani europeni. Nu există cercetători care să culeagă informații și date despre intensitatea violențelor îndurate de femeile musulmane, cum le afectează această violență viața cotidiană și cum îi împiedică acest lucru pe musulmani să se integreze în societatea europeană.

Organizațiile nonguvernamentale sunt jenant de rezervate în această luptă pentru drepturile omului. Ba nu, există una în Norvegia care acordă atenție acestui lucru. Dar în țările mari, niciun ONG nu monitorizează numărul omorurilor pentru onoare, numărul de circumcizii la fete sau numărul de fete care sunt retrase de la școală și forțate, de fapt la o viață de sclavie.

Totuși există și câteva motive de optimism. Europa a început să devină conștientă de perpetuarea și creșterea violenței domestice asupra femeilor și fetelor musulmane, justificată de cultură și religie. Unele guverne au făcut cunoscut faptul că vor acționa împotriva acestui tip și a tuturor tipurilor de violență asupra femeilor. Oricum, mai sunt multe de făcut până când fete ca Samira ar putea trăi fără să se teamă.

Păcat că Europa este oarbă și risipește această neprețuită oportunitate care stă chiar în fața ei.

Capitolul 17:

Un apel la rațiune

După carnagiul produs de exploziile teroriste de la Londra din 7 iulie 2005, Tony Blair a definit situația ca o confruntare de idei. „Valorile noastre vor dăinui mult mai mult decât ale lor”, s-a adresat el adunării tăcute de lideri din lumea întreagă care erau alături de el. „Orice ar face ei (teroriștii), suntem hotărâți să nu îi lăsăm să distrugă niciodată valorile dragi nouă și altor națiuni civilizate din lume”.

Prin definirea situației ca o confruntare de idei, Blair a ridicat următoarea problemă: ce valori sunt puse la îndoială? Cei care iubesc libertatea știu că societatea deschisă se bazează pe câteva concepte esențiale unanim împărtășite. Ei cred că toți oamenii se nasc liberi, sunt înzestrați cu rațiune și au drepturi inalienabile. Această societate este guvernată de domnia legii, astfel că libertățile civile sunt protejate. Ele asigură libertatea de conștiință și exprimare, faptul că bărbați și femei, homosexuali și heterosexuali au dreptul la tratament egal și la protecția legii. Această societate practică comerțul liber și piețele deschise, iar oamenii își pot petrece timpul liber așa cum doresc.

Teroriștii și societatea guvernată de Sharia pe care ei și-o doresc, au un punct de vedere filosofic total diferit. Societățile care adoptă Sharia ca lege, care este un cod rezultat din interpretarea ad-litteram a Coranului, sunt societăți islamice fundamentaliste. Credința lor este că oamenii se nasc pentru a-l servi pe Allah printr-o serie de îndatoriri care sunt înscrise într-o culegere de scrieri străvechi. Aceste dogme cuprind o mare varietate de ritualuri, de la naștere și înmormântare până la cele mai intime detalii ale vieții; ele merg până la absurdități în probleme de genul cum să-ți suflă nasul și cu ce picior să pășești primul în baie. Oamenii care adoptă această filosofie trebuie să-i ucidă pe aceia dintre ei care își părăsesc

credința și sunt obligați să fie ostili oamenilor de alte religii și orientări în viață. În dușmănia lor ei sunt chiar autorizați să omoare oameni nevinovați. Aceste dogme nu fac deosebire între civili și militari – oricine nu împărtășește această credință este un necredincios și poate fi pedepsit cu moartea.

În societatea guvernată de Sharia, femeile sunt supuse bărbaților. Ele sunt obligate să rămână în casele lor, sunt bătute dacă nu sunt supuse, sunt forțate să se mărite și sunt ascunse sub văl. Hoților li se taie mâinile, iar pedeapsa capitală are loc în piețe publice aglomerate, în fața mulțimilor care ovaționează. Teroriștii caută să impună acest mod de viață nu numai țărilor islamice ci, așa cum spunea Blair, și societăților occidentale.

Personajul principal în această luptă nu este Bin Laden, ori Khomeini, ori Hassan al-Banna, ori Sayyid Qutb, ci Mahomed. Personaj premedieval, de la care acești patru oameni – împreună cu toți credincioșii musulmani din lume – caută îndrumare, Mahomed și învățăturile sale reprezintă o provocare fundamentală pentru Occident. Credincioșii musulmani – toți credincioșii musulmani – cred că ei trebuie să fie emulii acestui om, în probleme de principiu și practice, în toate împrejurările. Astfel, înainte de a porni o bătălie ideologică, trebuie să aruncăm o privire asupra acestui personaj și a prezenței lui în viața cotidiană și în casele credincioșilor musulmani de astăzi.

La lectura Coranului și a scrierilor tradiționale se dovedește că viața lui Mahomed nu furnizează numai reguli pentru viața cotidiană a musulmanilor, dar dezvăluie și mijloacele prin care acestea pot fi impuse. Totuși, în relicvele unora dintre primele Coranuri care mai există, datând din secolele al VII-lea și al VIII-lea se găsesc mici abateri de la textul care este considerat astăzi Coranul clasic. Cu toate acestea, așa cum mulți fundamentalisti creștini nu pot înțelege că Biblia a trecut prin numeroase modificări, interpretări și traduceri înainte de a

deveni textul contemporan atât de larg răspândit și îl consideră perfect, în același mod musulmanii fundamentalisti consideră Coranul ca pe o reprezentare perfectă, veșnică și de neînlocuit a cuvântului lui Dumnezeu.

Pentru a-și răspândi viziunea și învățăturile, pe care el le credea ale lui Dumnezeu și pentru a-și consolida puterea lumească, Mahomed a clădit Islamul, utilizând o strategie militară care includea crimele în masă, tortura, asasinările la ordin, minciuna și distrugerea bunurilor. Pentru musulmanii moderați acest lucru poate fi stânjenitor și chiar dureros de admis și de reflectat asupra lui, dar este un fapt istoric. O privire mai atentă asupra propagandei teroriștilor dezvăluie citarea constantă a faptelor și a dogmelor lui Mahomed pentru a-și justifica acțiunile și pentru a-i chema pe alți musulmani să le susțină cauza.

În concepția lor asupra terorismului musulman radical, cei mai mulți politicieni, ziariști, intelectuali și alți comentatori au evitat chestiunea fundamentală a dezbaterii, care este exemplul lui Mahomed. Pentru a cuceri inimile acelor milioane de musulmani indeciși este esențial să-i atragi într-un proces de gândire rațională pentru a evalua învățăturile morale ale omului pe care îl urmează. Avantajul acestui proces rațional este că le oferă o alternativă la utopia și la iadul promis de teroriști. Într-adevăr, singura și cea mai eficientă amenințare pe care fundamentalistii le-o flutură deasupra capului tinerilor și tinerelor pentru a-i îndotrîna și a-i atrage în acțiuni violente este amenințarea Iadului. Pe deasupra, traducerea literală din greacă a cuvântului utopie este „nicăieri”, „ou” însemnând nu sau nici, iar *topos* însemnând loc. Dicționarul definește utopia ca „un loc imaginar și indefinit de îndepărtat”. Alternativa reală la un asemenea loc imaginar este societatea deschisă, democrația, care s-au dovedit a fi funcționale. Societatea deschisă le oferă atât musulmanilor, cât și creștinilor, și evreilor posibilitatea de a se elibera de

amenințarea veșnic prezentă a Iadului. Extremiștii le spun tinerilor că trebuie să-și apere credința, să răzbune insultele aduse lui Mahomed și cuvântului sfânt al Domnului, Coranul. Ce cred ei de fapt că apără?

Un apel la rațiune asupra acestei întrebări importante nu trebuie să fie ofensator sau dureros pentru musulmani. Și totuși, mulți occidentali se eschivează de la a face acest lucru. *Communis opinio* pare a fi că întrebările sau criticile la adresa unui personaj sfânt nu sunt politicoase, cumva că acest lucru „nu se face”. Această mișcare pentru relativism cultural din societățile occidentale dezvăluie valorile fundamentale pe care este construită societatea noastră deschisă. Ca ființe umane raționale, nu ar trebui să ne cenzurăm niciodată gândirea analitică; nu ar trebui să ne cenzurăm niciodată rațiunea.

Cu această ocazie aș vrea să arăt de ce primul ministru Blair ar trebui să-și regândească proiectul de lege contra blasfemiei. Cu ani în urmă, după publicarea controversatului roman *Versete satanice*, câțiva musulmani britanici l-au chemat în judecată pentru blasfemie, conform legii britanice, pe Salman Rushdie, fără să aibă însă succes. Legea recunoaște numai blasfemia împotriva Bisericii Anglicane, reprezentanta religiei oficiale în Marea Britanie. Dar în iunie 2005, parlamentul britanic a aprobat propunerea guvernului de a scoate în afara legii incitarea la ură religioasă. Acest proiect de lege a fost destinat într-o primă fază prevenirii rasismului împotriva musulmanilor din Marea Britanie. Deși ministrul de interne a argumentat că proiectul de lege nu era destinat să-i împiedice pe oameni să facă glume pe seama religiei – lucru care ar fi fost o tragedie în țara care l-a dat pe Monty Python – sau să-i oprească să facă dezbateri reale despre religie, nu este clar de ce a fost necesar acest proiect de lege. Incitarea la ură religioasă este deja împotriva legii. După cum spunea conducătorul unui grup de apărare

a drepturilor civile din Marea Britanie, „într-o democrație nu există niciun drept care să nu poată fi atacat”. El a adăugat că religia este asimilată unui conglomerat de idei, iar oamenii au dreptul să dezbată și să critice ideile altor oameni. Un alt activist împotriva proiectului de lege a afirmat că „libertatea de a critica idei, orice idei – chiar dacă sunt convingeri sincere – este una dintre libertățile fundamentale ale societății”. În urma acestor puncte de vedere, Camera Lorzilor a returnat proiectul de lege Camerei Comunelor, pe motiv că este un proiect prost.

Se consideră că musulmanii din Europa și din întreaga lume sunt împărțiți, grosso modo, în trei grupuri. Foarte vizibili sunt teroriștii, care recurg la violență (și aliații lor, fundamentalistii care le furnizează teroriștilor asistență materială și nematerială, și ajutor psihologic). Al doilea grup, diametral opus, este un grup de oameni (puțin numeros, dar în creștere) care poate fi definit prin dubiile pe care le are față de relevanța și sănătatea morală a exemplului lui Mahomed. Ei ar putea reprezenta într-o zi o contrapondere intelectuală a terorismului și susținătorilor săi. Eu, care m-am născut și am crescut ca musulmană, mă număr printre ei. Noi, cei din acest grup, am adoptat societatea deschisă ca o alternativă reală la societatea bazată pe legile lui Mahomed – un mod superior de a construi un cadru pentru viața oamenilor. Acest grup s-ar putea numi al reformiștilor.

Teroriștii au mult mai multă putere și resurse decât reformiștii, dar ambele grupări rivalizează pentru a influența gândirea mării majorități a musulmanilor. Reformiștii utilizează doar mijloace nonviolente, ca scrisul, pentru a atrage atenția asupra dezbaterii problemelor fundamentale. Teroriștii și fundamentalistii utilizează forța și amenințarea cu forța, fac apel la compasiune („priviți ce face Occidentul Islamului și musulmanilor) și *ad hominem* zguduie o comunitate și așa dezechilibrată și o face să se retragă în autoapărare. În Occident

această strategie a dat naștere unor indivizi care practică relativismul moral și care apără așa-zisele victime ale islamofobiei; în același timp, reformiștii sunt evitați de familie și comunitate și trăiesc sub amenințarea constantă a asasinatului. Pe scurt, esența dezbaterii devine tabu, iar fundamentalistii aproape că pun monopol pe sufletul și mintea celui mai mare grup al musulmanilor, indecișii.

Cine sunt acești musulmani „indeciși”? Ei sunt grupul la care se referă Tony Blair, atunci când spune „majoritatea covârșitoare a musulmanilor de aici și din străinătate sunt persoane decente care respectă legea”. Ei trăiesc în Edgware Road și Bradford, Amsterdam și Saint Denis; ei nu sunt practicanți fervenți ai tuturor ritualurilor islamice, dar se socotesc credincioși. Sunt imigranți și tineri din a doua generație care au venit în Occident pentru a se bucura de binefacerile societății deschise în care au interese legitime. Dar ei nu pun la îndoială infailibilitatea lui Mahomed și temeinicia exemplului său moral. Ei știu că Mahomed cere uciderea necredincioșilor; ei știu că societatea deschisă condamnă de drept uciderea nevinovaților. Ei sunt prinși într-o dilemă morală de inadvertență cognitivă și este datoria Occidentului să-i susțină pe reformiști să încerce să le aline această contradicție dureroasă. Organizațiile musulmane care finanțează pe cheltuiala guvernului nu oferă mai mult decât o încercare cosmetizată de eradicare a terorismului inspirat de profetul Mahomed – „pace lui”, bineînțeles.

Prima victimă a lui Mahomed este însăși conștiința musulmanilor. Ea este prizoniera fricii de Iad și de viața pe pământ, în năzuința de a trăi, de a fi liberă și de a-și căuta fericirea. Nu există încă un consens în Occident, dacă aripa reformatoarelor radicali trebuie sprijinită. Atitudinea actuală a relativiștilor culturali occidentali care șovăie să-l critice pe Mahomed de teama de a nu-i ofensa pe musulmani, le permite acestora să se sustragă de la

revizuirea propriilor lor valori morale. De asemenea, această atitudine trădează mica majoritate a musulmanilor reformatori care cer cu disperare sprijin – și chiar protecție fizică – de la aliații lor naturali din Occident.

Musulmanii trebuie să-și revizuiască și să reformeze modul de abordare a învățăturilor lui Mahomed, dacă vor să coexiste pașnic cu cei care iubesc libertatea și societatea deschisă. Teroriștii și aliații lor fundamentalisti nu trebuie să ne impună nouă, occidentalilor, regulile jocului. Noi trebuie să menținem și să facem cunoscute valorile noastre fundamentale, dezbateră liberă și deschisă, gândirea rațională, domnia legii și nu a religiei. În acest sens, hotărârea poporului britanic de a-și păstra drepturile civile este de admirat și ar trebui să fie un exemplu pentru oricare dintre noi. Folosirea torturii și nesocotirea drepturilor legale pentru suspectii de terorism va folosi doar la coruperea sistemelor occidentale și a concepțiilor despre Occidentul văzut ca exemplu de transparență. Astfel de acțiuni le furnizează teroriștilor argumente înșelătoare în lupta lor de a dovedi că Occidentul este ipocrit și moralmente confuz.

Lupta noastră în Occident trebuie să se concentreze pe convingerea marelui grup al islamiștilor de centru de a nu abandona credințele religioase, dacă se angajează într-un proces de gândire clară și sinceră asupra necesității de a reforma Islamul.

- .{1}. Iluminism - mișcare ideologică și cultural-literară din sec. XVIII-XIX, care preconiza înlăturarea nedreptăților sociale și perfecționarea morală prin răspândirea științei și culturii în popor (n.tr.).
- .{2}. Curmalele și strugurii sunt două dintre fructele menționate în Coran și Hadith, cărțile sfinte ale musulmanilor (n.tr.).
- .{3}. Clubul jurnaliștilor acreditați la parlamentul olandez (n.tr.).
- .{4}. Ramadanul se termină cu sărbătoarea numită *Eid-ul-Fitr*. Musulmanii celebrează prin ea sfârșitul postului (n.tr.).
- .{5}. legea islamică (n.tr.).

Table of Contents

PREFAȚĂ	6
Capitolul 1 Luați atitudine pentru drepturile voastre!	16
Capitolul 2 De ce nu suntem în stare să ne privim critic?	24
Capitolul 3 Cușca fecioarelor	33
Capitolul 4 Dacă am avea și noi un Voltaire...	54
Capitolul 5 Unde s-a greșit? Confruntarea modernă a culturilor	62
Capitolul 6 Scurtă istorie personală a emancipării mele față de Islam: interviu cu Colet van de Ven	86
Capitolul 7 Să fiu politician nu este idealul meu: Interviul de Arjan Visser	98
Capitolul 8 Coșmarul lui Bin Laden: interviu cu Irshad Manji	107
Capitolul 9 Libertatea cere vigilență constantă	112
Capitolul 10 Viețile a patru femei	118
Capitolul 11 Cum să te descurci mai eficient cu violența domestică	130
Capitolul 12 Mutilarea genitală nu trebuie tolerată	136
Capitolul 13 Zece sfaturi pentru femeile musulmane care vor să plece de acasă	147
Capitolul 14 SUPUNEREA: PARTEA 1	159
Capitolul 15 Nevoia de introspecție în Islam	168
Capitolul 16 Portretul unei eroine în tinerețe	180
Capitolul 17: Un apel la rațiune	188